

Nr 5

Socialutskottets betänkande med anledning av i propositionen 1975:1 gjorda framställningar inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

I betänkandet behandlar utskottet regeringens i propositionen 1975:1 bilaga 7 (socialdepartementet) framlagda förslag om anslag m. m. för budgetåret 1975/76 inom socialdepartementets verksamhetsområde utom vad gäller avsnitt B Allmän försäkring m. m. och punkten C 3 Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen, vilka behandlats av socialförsäkringsutskottet i betänkandet StU 1975:1. I ärendet behandlade motioner redovisas under de punkter till vilka de har anknytning.

Socialdepartementet m. m.

1. **A 1. Socialdepartementet.** Regeringen har under punkten A 1 (s. 19) föreslagit riksdagen att till Socialdepartementet för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 8 555 000 kr.

Motion

I motionen 1975:662 av herr af Ugglas m. fl. (m) hemställs att riksdagen begär att regeringen årligen i samband med budgetpropositionen ger löpande information om andra industriländers sociala trygghetssystem och skattebelastning på medborgarna.

Utskottet

I detta sammanhang behandlar utskottet motionen 1975:662 av herr af Ugglas m. fl. (m). Motionärerna vill att regeringen årligen i samband med budgetpropositionen ger löpande information om andra industriländers sociala trygghetssystem och skattebelastning på medborgarna.

Utskottet är enigt med motionärerna om att det är viktigt att ledamöterna av riksdagen är väl informerade om bl. a. de sociala förhållandena i andra länder. Som socialministern framhållit i en debatt i riksdagen i november 1974 i anledning av en interpellation av huvudmotionären kan mera allmänna socialpolitiska översikter av det slag motionärerna synes ha avsett för närvarande knappast göras meningsfulla. Detta beror på att utgångspunkten för t. ex. pensions- och sjukförsäkringssystemen är olika i olika

länder. En korrekt redovisning skulle därför behöva omgärdas med så många reservationer att den önskade översiktligheten skulle gå förlorad. Motsvarande gäller beträffande medborgarnas skattebörda.

Vad sålunda anförts står inte i motsättning till det förhållandet att det i samband med konkreta socialpolitiska reformförslag många gånger är önskvärt att uppgifter införskaffas om motsvarande förhållanden i andra länder. Så sker också i betydande utsträckning, varvid uppgifterna brukar redovisas i de utredningar, som ligger till grund för regeringens förslag. Härigenom blir uppgifterna lätt tillgängliga för riksdagens ledamöter.

Utskottet vill i sammanhanget understryka att det är av stor betydelse att väl utvecklade internationella förbindelser finns på det socialpolitiska området – liksom på skatteområdet – och att Sverige deltar aktivt i det internationella samarbetet. En sådan medverkan ger goda möjligheter att följa utvecklingen i andra länder på den aktuella sektorn. Av naturliga skäl måste samarbetet i stor utsträckning ske på regeringsnivå och mellan myndigheterna i de berörda länderna. Det är emellertid också viktigt att riksdagsledamöterna i största möjliga utsträckning bereds tillfälle att delta och att över huvud taget företrädare för riksdagen ges möjligheter till kontakter med såväl företrädare för andra parlament som för utländska regeringar och myndigheter. Det informationsutbyte som följer med sådana kontakter är enligt utskottets mening av stort värde.

Under hänvisning till det anförda förordar utskottet, som inte har anledning att på grund av motionsyrkandet närmare diskutera de synpunkter på den svenska socialpolitiken som framförs i motionsskäl, att motionen inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Utskottet har inte något att erinra mot förslaget till medelsanvisning.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Socialdepartementet* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 8 555 000 kr.,
2. beträffande viss informationsfråga att riksdagen avslår motionen 1975:662.

2. A 2–A 4. Kommittéer m. m. med flera anslag. Utskottet tillstyrker regeringens under punkterna A 2–A 4 (s. 20 och 21) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1975/76 anvisar

1. till *Kommittéer m. m.* ett reservationsanslag av 13 200 000 kr.,
2. till *Forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet* ett reservationsanslag av 16 000 000 kr.,
3. till *Extra utgifter* ett reservationsanslag av 450 000 kr.

Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m.

3. C 1. Allmänna barnbidrag. Regeringen har under punkten C 1 (s. 44 och 45) föreslagit riksdagen att till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 700 000 000 kr.

Motioner

1. I motionen 1975:774 av herr Hermansson m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen beslutar

a) att öka de allmänna barnbidragen till 1 800 kr. per barn och år, vilket utgör 20 % av nu gällande basbelopp, och därför under punkten C 1 Allmänna barnbidrag, bilaga 7, beslutar anslå ett med 549 600 000 kr. till 3 249 600 000 kr. förhöjt belopp,

b) att de allmänna barnbidragen tills vidare skall utgöra 20 % av basbeloppet,

c) att hos regeringen begära förslag om ytterligare ökning av de allmänna barnbidragens realvärde så att detta kommer att motsvara 25 % av basbeloppet.

2. I motionen 1975:1022 av herrar Fälldin (c) och Helén (fp) hemställs, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid sin behandling av proposition 1975:1, bilaga 1 (finansplanen) beslutar att allmänt barnbidrag skall utgå med 20 % av det vid respektive års början gällande basbeloppet per barn och år fr. o. m. den 1 januari 1976 med möjlighet till tidigare ikraftträdande, om detta visar sig motiverat av konjunkturpolitiska skäl.

Sedan motionen, som innehåller sex yrkanden, hänvisats till finansutskottet och till sin huvuddel behandlats i betänkandet FiU 1975:1, har nämnda utskott med socialutskottets medgivande och under hänvisning till vad finansutskottet anfört i visst avsnitt i betänkandet överflyttat det här redovisade yrkandet till socialutskottet, i vad avser anknytning av barnbidraget till basbeloppet.

3. I motionen 1975:1235 av herr Bohman m. fl. (m) hemställs, såvitt här är i fråga, att riksdagen hos regeringen anhåller om att motionen överlämnas till barnstugeutredningen för beaktande av vad i motionen anförts beträffande individuella lösningar av barntillsynen.

4. I motionen 1975:1242 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om införande av ett beskattat vårdnadsbidrag från den 1 juli 1976, vilket skall vara utformat så att ett bidrag på 600 kr. per månad skall utgå från den tidpunkt då ersättning från föräldraförsäkringen upphör till dess barnet fyller tre år i enlighet med vad som anförts i motionen.

5. I motionen 1975:1256 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag inom ramen för skattereformen för 1977 om införande av vårdnadsbidrag, vilket skall ge barnfamiljerna ett verkligt stöd med 300 kr. per månad och barn från den tidpunkt då föräldrapenningen upphör till dess barnet fyller tre år.

6. I motionen 1975:1297 av herr Turesson (m) hemställs att riksdagen beslutar anhålla att regeringen låter verkställa en förutsättningslös utredning om familjens situation, att ligga till grund för åtgärder ägnade att bland annat öka valfriheten i fråga om barntillsyn för såväl ensamstående som makar med barn.

Utskottet

Frågan om höjning och indexreglering av de allmänna barnbidragen har tagits upp i två motioner, som väckts vid riksmötet, nämligen motionen 1975:1022 (moment 1) av herrar Fälldin (c) och Helén (fp), som remitterats till finansutskottet, och motionen 1975:774 av herr Hermansson m. fl. (vpk), som remitterats till socialutskottet. Motionärerna vill att barnbidraget per barn och år skall bestämmas till 20 % av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring eller således till 1 800 kr. vid det basbelopp, 9 000 kr., som för närvarande gäller. Enligt yrkandena bör förslagen träda i kraft vid följande tidpunkter, nämligen i motionen 1975:774 den 1 juli i år, och i motionen 1975:1022 den 1 januari 1976 med möjlighet till tidigare ikraftträdande, om detta visar sig motiverat av konjunkturpolitiska skäl.

I motionen 1975:774 framställs även ett yrkande som innefattar krav på att regeringen skall lägga fram förslag om ytterligare förbättring av barnbidragets realvärde.

Finansutskottet har i sitt av riksdagen den 12 mars godkända betänkande FiU 1975:1 med anledning av den i propositionen 1975:1 föreslagna finansplanen jämte motioner hemställt att riksdagen med bifall till motionen 1975:1022 moment 1, såvitt nu är i fråga, beslutar att det allmänna barnbidraget höjs till 1 800 kr. fr. o. m. den 1 januari 1976. Finansutskottet hänvisar i betänkandet till att i den överenskommelse som den 4 mars träffats mellan socialdemokraterna och mittenpartierna det ingår en höjning av det allmänna barnbidraget med 300 kr. fr. o. m. den 1 januari 1976. Detta kan beräknas medföra ett köpkraftstillskott för barnfamiljerna på ca 275 milj. kr. under första halvåret 1976. Finansutskottet framhåller vidare – i samband med att utskottet ställer sig bakom tanken på en konjunkturpolitisk beredskapsplan – att en tidigareläggning av barnbidragshöjningen grundad på konjunkturpolitiska skäl kan bli påkallad och att utskottet kommer att ta ställning härtill senast i samband med behandlingen av kompletteringspropositionen.

Finansutskottet har uttalat att den närmare utformningen av barnbidragshöjningen inklusive en prövning av förslagen i de båda motionerna om anknytning till basbeloppet av barnbidraget i vanlig ordning bör beredas av socialutskottet. Finansutskottet har sedermera under hänvisning till detta uttalande – med socialutskottets medgivande – till socialutskottet överflyttat motionen 1975:1022 moment 1 i vad avser frågan om nämnda basbeloppsanknytning.

Socialutskottet behandlar först frågan om barnbidraget bör värdesäkras. Denna fråga har diskuterats utförligt av familjepolitiska kommittén i kommitténs huvudbetänkande (SOU 1972:34) Familjestöd (s. 242). Kommittén har inte kunnat förorda en indexreglering av de allmänna barnbidragen och bostadstilläggen, ännu mindre en sådan reglering separat för barnbidragens del. Kommittén har som stöd för sitt ställningstagande anfört följande.

Om man indexreglerade barnbidragen men inte bostadstilläggen skulle

barnstödet värdesäkras för familjer i högre inkomstlägen medan familjer i lägre inkomstlägen endast skulle få en del – i många fall den mindre delen – av sitt stöd skyddat mot prisutvecklingen på detta sätt. Det skulle innebära en prioritering av barnbidragen som automatiskt skulle minska utrymmet för förskjutningar av stödet t. ex. till förmån för barnfamiljer med lägre inkomster.

Utskottet har upprepade gånger tidigare och senast i februari förra året avstyrkt indexreglering av barnbidragen under hänvisning till de synpunkter som sålunda anförts av familjepolitiska kommittén. För närvarande pågår ett utredningsarbete som i flera avseenden rör bostadstilläggens utformning. Den omständigheten att reglerna rörande bostadstilläggen kan komma att ändras inom en relativt nära framtid rubbar emellertid inte förutsättningarna för den bedömning som kommittén gjorde. Inte heller i övrigt föreligger någon omständighet som bör föranleda ett ändrat ställningstagande i frågan. Utskottet avstyrker således motionerna 1975:774 och 1975:1022, såvitt däri yrkas att barnbidragen skall indexregleras.

Eftersom det beslut som riksdagen fattade den 12 mars rörande de allmänna barnbidragen avser en normgivningsfråga men det i finansutskottets betänkande inte framlagts förslag till erforderlig ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag, bör enligt socialutskottets mening beslutet betraktas endast som ett principiellt ställningstagande. Socialutskottet – som ansluter sig till bedömningen att barnfamiljerna inom en nära framtid bör få ett köpkraftstillskott med 300 kr. per barn och år – föreslår att 1 § barnbidragslagen från och med den 1 januari 1976 ändras så att barnbidraget höjs från 1 500 kr. till 1 800 kr. per barn och år.

I sammanhanget bör – med anledning av den nya regeringsformen – ordet "Konungen" i olika böjningsformer bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form i 7, 11, 14 och 19 §§ i lagen.

Genom utskottets ställningstagande tillgodoses i viss utsträckning motionen 1975:774. Eftersom det inte finns anledning att nu ta ställning till frågan om en framtida förbättring av barnbidragens realvärde, avstyrks det förslag härom, som framställs i motionen.

Höjningen av det allmänna barnbidraget föranleder en uppräkningsbehovet.

Utskottet behandlar härafter två motioner om införande av vårdnadsbidrag. I motionen 1975:1242 av herr Fälldin m. fl. (c) och motionen 1975:1256 av herr Helén m. fl. (fp) begärs att regeringen skall lägga fram förslag om ett vårdnadsbidrag, som skulle utgå fr. o. m. den tidpunkt då föräldrapenningen upphör till dess barnet fyller tre år. Vårdnadsbidrag skulle utgå enligt motionen 1975:1242 med 600 kr. per barn och månad, vilket belopp skulle beskattas, och enligt motionen 1975:1256 med ett icke skattepliktigt belopp om 300 kr. per barn och månad.

Utskottet vill framhålla att införandet av ett vårdnadsbidrag av den karaktär som motionerna syftar till skulle medföra betydande kostnader. Det

finns mot denna bakgrund skäl framhålla att det råder allmän enighet om att det statliga stödet till anordnandet och till driften av daghem bör ytterligare förbättras och att de resurser är begränsade som därutöver under de närmaste åren kan ställas till förfogande för insatser för de aktuella barnfamiljerna. Enligt utskottets mening bör det utredningsarbete som pågår inom familjestödsutredningen och som inom kort kan väntas resultera i ett delförslag avvaktas innan ställning tas till var insatserna i första hand skall sättas in. Utredningen skall göra en första sammanställning och bedömning av erfarenheterna av reglerna i föräldraförsäkringen. Den sakkunnige skall också närmare pröva frågan om ersättningstidens längd och därvid undersöka möjligheterna att förlänga ersättningstiden på ett sådant sätt att försäkringen underlättar för förälder att förvärsarbete med reducerad arbetstid under en viss period efter det rätten till hel föräldrapenning upphört. Vidare skall möjligheterna prövas att få anställning med reducerad arbetstid av nämnda slag liksom återverkningarna av ett sådant system på småbarns-föräldrarnas ställning på arbetsmarknaden.

Med hänsyn till det anförda kan utskottet inte tillstyrka att en sådan utredning tillsätts, som uppenbarligen erfordras för att genomföra kraven i motionerna 1975:1242 och 1975:1256. Motionerna avstyrks.

I motionen 1975:1235 av herr Bohman m. fl. (m) – där det framhålls att man i en annan partimotion till årets riksmöte bl. a. krävt rätt till skatteavdrag för styrkta barntillsynskostnader m. m. – pekas på att det alltid finns grupper, för vilka varken daghems-, fritidshems- eller familjedaghems-vistelse tillgodoser behovet av barntillsyn. Det kan t. ex. gälla föräldrar med oregelbundna arbetstider och föräldrar med kvällsarbete. För dessa grupper måste samhällets resurser, anför motionärerna, ge utrymme för individuella lösningar genom t. ex. trefamiljssystem, partnersarbete etc. Motionärerna vill att motionen skall överlämnas till barnstugeutredningen för beaktande av vad som sålunda anförts om individuella lösningar av barntillsynen.

Utskottet vill framhålla att bidrag redan i dag utgår från statens sida för olika former av barntillsyn. Förutom bidrag till daghem och fritidshem utgår ett särskilt statsbidrag till kommunernas kostnader för familjedaghemsverksamhet. Enligt gällande regler kan inom ramen för bidrag till familjedaghemsverksamheten även utgå statsbidrag till det s. k. trefamiljssystemet. Utskottet, som utgår från att kommunerna vid planeringen av barntillsynen beaktar situationen för föräldrar med oregelbundna arbetstider, finner därför inte anledning att som begärts i motionen överlämna denna till barnstugeutredningen. Med hänvisning till det anförda och då skatteutskottet prövar de frågor om skatteavdrag för barntillsynskostnader m. m. som anges i motionen avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Med hänsyn till det utredningsarbete som redan pågår – bl. a. genom barnmiljöutredningen, familjestödsutredningen och socialutredningen – samt under hänvisning till vad som i det föregående anförts avstyrker ut-

skottet motionen 1975:1297 av herr Turesson (m) som syftar till en för-
utsättningslös utredning om familjens situation. Utredningen skulle ligga
till grund för åtgärder ägnade att bl. a. öka valfriheten i fråga om barntillsynen
för såväl ensamstående som makar med barn.

Utskottet hemställer

1. beträffande höjning och indexreglering av de allmänna barn-
bidragen att riksdagen
 - a) avslår motionen 1975:774 och motionen 1975:1022, båda mo-
tionerna såvitt avser indexreglering av barnbidragen,
 - b) med anledning av dels vad utskottet anfört, dels motionen
1975:774 och motionen 1975:1022, båda motionerna såvitt avser
höjning av barnbidragen, antar till utskottets betänkande som
bilaga 1 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1947:529)
om allmänna barnbidrag,
 - c) avslår motionen 1975:774, såvitt avser ställningstagande till
framtida förbättring av barnbidragens realvärde,
2. att riksdagen till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1975/76
anvisar ett förslagsanslag av 2 975 000 000 kr.,
3. att riksdagen
 - a) beträffande vårdnadsbidrag avslår motionen 1975:1242 och
motionen 1975:1256,
 - b) beträffande individuella lösningar av barntillsynen avslår
motionen 1975:1235, såvitt här är i fråga,
 - c) beträffande en utredning om familjens situation avslår mo-
tionen 1975:1297.

4. C 2. Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten C 2 (s. 45 och 46) och
hemställer

att riksdagen till *Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna
barnbidrag* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av
7 400 000 kr.

5. C 4. **Ersättning för bidragsförskott.** Regeringen har under punkten C 4
(s. 47 och 48) föreslagit riksdagen att antaga inom socialdepartementet upp-
rättat förslag till lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott samt
att till Ersättning för bidragsförskott för budgetåret 1975/76 anvisa ett för-
slagsanslag av 275 000 000 kr.

Lagförslaget fogas vid betänkandet som bilaga 2.

Motioner

1. I motionen 1975:204 av fru Hörnlund m. fl. (s) hemställs att riksdagen
beslutar att bidragsförskott skall utgå till den som inte kan få barnpension
därför att han ej har svenskt medborgarskap eller ej omfattas av konvention.

men som i övrigt uppfyller kraven att få sådan pension.

2. I motionen 1975:775 av fru Hörnlund (s) och fru Håvik (s) hemställs att riksdagen beslutar att 2 § d) i lagen om bidragsförskott upphävs och att 4 § fjärde stycket utgår.

Utskottet

För närvarande gäller som villkor för rätt till bidragsförskott att barnet skall vara svensk medborgare och bosatt i riket. Bidragsförskott kan även utgå till barn utan svenskt medborgarskap om barnets vårdnadshavare är svensk medborgare och bosatt i riket. För barn som är medborgare i annat nordiskt land gäller enligt den nordiska trygghetskonventionen samma regler som för svenskt barn.

Familjepolitiska kommittén föreslog i betänkandet (SOU 1972:34) Familjestöd att medborgarskapskravet skulle slopas för rätt till bidragsförskott. Denna förmån skulle i stället utgå i alla de fall då vårdnadshavaren och barnet var bosatta i Sverige.

I propositionen föreslås att familjepolitiska kommitténs förslag genomförs med den begränsningen att i likhet med vad som gäller för de allmänna barnbidragen en viss anknytning till det svenska samhället ansetts böra krävas innan bidragsförskott börjar utgå. Propositionens förslag innebär sålunda att ett barn skall kunna erhålla bidragsförskott om barnet eller dess vårdnadshavare inte är svenska medborgare eller omfattas av den nordiska trygghetskonventionen, under förutsättning att barnet eller vårdnadshavaren sedan minst sex månader vistas här i riket.

Utskottet biträder propositionens förslag till lagändring.

För barnpension från folkpensioneringen gäller de allmänna reglerna för folkpensionsförmåner. Reglerna innebär att för rätt till sådana förmåner i princip krävs svenskt medborgarskap och bosättning i riket. Eftergift från medborgarskapskravet kan endast ges konventionsvägen.

Konventioner har träffats med de övriga nordiska länderna 1955 (den nordiska trygghetskonventionen), med Schweiz 1954, med Storbritannien 1956, med Italien 1957 och med Jugoslavien 1968. Vidare har Sverige anslutit sig till en provisorisk europeisk överenskommelse 1953 med betydelse för, utöver redan nämnda länder, Irland, Nederländerna, Västtyskland, Belgien, Frankrike, Luxemburg och Grekland. Genom överenskommelserna avses att under vissa förutsättningar skapa likställighet mellan konventionslandets medborgare och svenska medborgare. Beträffande barnpensioner är oftast i konventionsfall barnets bosättnings tid irrelevant då rätten till förmånen i första hand är beroende av den avlidnes bosättnings tid vid dödsfallet. Enligt den nordiska trygghetskonventionen gäller således att den avlidne skall ha vistats i Sverige tre år före dödsfallet och att barnet var bosatt i Sverige vid dödsfallet.

Familjepolitiska kommittén tog i sitt betänkande även upp frågan om barnpension till invandrarbarnen. Kommittén fann det därvid inte möjligt

att bryta ut barnpensionen ur lagen om allmän försäkring eller att inom lagen göra undantag från medborgarskapsreglerna i fråga om barnpension. Kommittén föreslog i stället att – i avvaktan på att frågan kunde lösas på ett mera permanent sätt – ett stöd motsvarande barnpensionen skulle tillförsäkras de utländska barn i Sverige som för närvarande går miste om barnpension. Det föreslogs därför att bidragsförskott skulle utgå till den som inte kunde få barnpension därför att han inte hade svenskt medborgarskap eller inte omfattades av konvention men som i övrigt uppfyllde kraven för att få sådan pension. Bidragsförskott skulle därvid utgå med samma belopp som barnpension från folkpensioneringen.

I motionen 1975:204 av fru Hörnlund m. fl. (s) framställs ett yrkande som innebär krav på ett genomförande av familjepolitiska kommitténs förslag om att bidragsförskott i vissa fall skall kunna utgå som ersättning för barnpension.

Det stora flertalet remissinstanser tillstyrkte eller lämnade utan erinran familjepolitiska kommitténs förslag i fråga om invandrabarnens rätt till vissa förmåner. Några remissinstanser, däribland försäkringsdomstolen och riksförsäkringsverket, gjorde dock invändningar mot den lagtekniska lösningen beträffande bidragsförskott till barn, som om de varit svenska medborgare, skulle få barnpension.

Vid 1974 års riksdag avslogs ett motionsyrkande av samma innebörd som yrkandet i motionen. Socialutskottet (SoU 1974:14) anförde därvid bl. a., att de invändningar som framförts vid remissbehandlingen talade för att frågan om rätten till barnpension – eller motsvarande ersättning i annan form – borde göras till föremål för ytterligare överväganden och att det i vart fall inte kunde komma i fråga att införa rätt till bidragsförskott som ersättning för barnpension så länge huvudfrågan om bidragsförskott för invandrabarnen inte var löst.

Utskottet har enligt det ovan sagda tillstyrkt budgetpropositionens förslag till lösning av den senare frågan. Såvitt avser motionsyrkandet vill utskottet framhålla följande. I propositionen 1975:26 om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken, som i dagarna lämnats till riksdagen, berörs frågan om folkpension till de invandrare som inte täcks av särskilda konventioner eller av den tidigare nämnda europeiska överenskommelsen och därför saknar folkpensionsskydd. I propositionen anføres att invandrarutredningen föreslagit att alla invandrare skall tillförsäkras ett lagfäst minimiskydd i form av rätt till folkpension efter en viss tids vistelse här. Vid remissbehandlingen har emellertid anförts olika synpunkter på de krav som bör ställas i sammanhanget. Föredraganden har därför ansett att frågan bör ses över ytterligare och framlägger inga förslag i propositionen. Däremot avser chefen för socialdepartementet att återkomma till frågan i annat sammanhang. Utskottet anser sig kunna förutsätta att den fråga rörande barnpensionen, som här är aktuell, därvid kommer att närmare prövas. Med hänsyn härtill är utskottet inte berett att tillstyrka motionsyrkandet.

I en annan motion – 1975:775 av fru Hörnlund (s) och fru Håvik (s) – tas upp kravet på moderns medverkan för underhållsbidrag eller fa-

derskaps fastställande som villkor för bidragsförskott och kravet på sådan medverkan till höjning av underhållsbidrag.

Enligt 2 § d) lagen om bidragsförskott utgår inte bidragsförskott om vårdnadshavaren utan giltigt skäl underlåter att vidtaga eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidrag eller faderskap till barnet fastställt. I 4 § fjärde stycket samma lag stadgas att bidragsförskott inte utgår med högre belopp än underhållsbidraget, därest vårdnadshavaren utan giltigt skäl underlåter att vidtaga eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidraget höjt.

I motionen hemställs att – i överensstämmelse med vad familjepolitiska kommittén föreslagit – de nämnda bestämmelserna i 2 § d) och 4 § fjärde stycket lagen om bidragsförskott skall upphävas.

Familjepolitiska kommittén har med instämmande av motionärerna anfört att möjligheten att dra in bidragsförskott är ett olämpligt påtryckningsmedel för att uppnå att faderskap blir fastställt; sanktionen är mycket hård och drabbar ytterst barnets försörjningssituation. Det är också tveksamt om den aktuella bestämmelsen kan ha någon större effekt på mödrarnas vilja att medverka till faderskapets fastställande.

Riksdagen avslag föregående år en motion om slopande av ifrågavarande regler i lagen om bidragsförskott (SoU 1974:14). Socialutskottet som i sitt betänkande i ämnet erinrade om att samtliga remissinstanser utom en tillstyrkt eller lämnat utan erinran förslaget att upphäva lagrummen, anförde därvid att även enligt utskottets mening starka skäl talade för ett genomförande av kommitténs förslag. Med hänsyn till att ett slopande av bestämmelserna kunde ge utrymme för möjligheter till missbruk fann utskottet emellertid det motiverat att frågan övervägdes ytterligare. Utskottet, som framhöll att det var angeläget att de aktualiserade frågorna snarast löstes, ansåg sig ha befogad anledning räkna med att förslag förelades riksdagen inom en nära framtid med hänsyn till att förslagen i familjepolitiska kommitténs slutbetänkande var avsedda att genomföras under en treårsperiod.

Sedan föregående års riksdagsbehandling i frågan har riksförsäkringsverket och statskontoret framlagt en rapport – Administration av bidragsförskott m. m. – som innehåller förslag om att bidragsförskottsverksamheten skall överföras från kommunerna till försäkringskassorna och riksförsäkringsverket. Med hänvisning till vad familjepolitiska kommittén anfört i sitt slutbetänkande har verken därvid också föreslagit en ändrad finansieringsform för bidragsförskotten och förutsatt att konsekvenserna av en sådan ändring skulle tas i beaktande i ett större sammanhang där kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna är aktuell. Efter remissbehandling har socialministern i slutet av förra året överlämnat rapporten till kommunalekonomiska utredningen.

Utskottet vill ånyo framhålla att det är synnerligen angeläget att den i motionen upptagna frågan bringas till en lösning. I överensstämmelse med vad utskottet anförde föregående år kan det dock finnas anledning överväga att för rätten till bidragsförskott uppställa en spärregel med mera begränsad

räckvidd än den nuvarande. Därigenom skulle fall av uppenbart missbruk av förmånen kunna hindras. Utskottet förutsätter att frågan löses i vart fall i samband med ställningstagandet till nyssnämnda förslag om ny administration av bidragsförskotten. Med hänsyn härtill anser utskottet motionen 1975:775 inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen antar det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
2. att riksdagen till *Ersättning för bidragsförskott* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 275 000 000 kr.,
3. beträffande förutsättningarna för rätt till bidragsförskott att riksdagen avslår motionerna 1975:204 och 1975:775.

6. C 5. Omkostnader för statens bosättningslån. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten C 5 (s. 49) och hemställer

att riksdagen till *Omkostnader för statens bosättningslån* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 450 000 kr.

Sociala serviceåtgärder

7. D 1. Bidrag till social hemhjälp och färdtjänst. Regeringen har under punkten D 1 (s. 54 och 55) föreslagit riksdagen att till Bidrag till social hemhjälp och färdtjänst för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 420 000 000 kr.

Motioner

1. I motionen 1975:206 av herr Olsson i Edane m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag som syftar till att vidga möjligheterna för handikappade att erhålla bilbidrag i enlighet med vad i motionen anförts.

2. I motionen 1975:475 av herr Fågelsbo (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär sådan ändring av gällande statsbidragsregler för det s. k. mopedbidraget att kravet på att den handikappade själv skall vara i stånd att köra bilen slopas.

3. I motionen 1975:479 av herr Hagberg i Örebro m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära prövning av möjligheterna att genom differentiering av bidraget till social hemhjälp främja kommunernas intresse för försöksverksamhet med kulturinriktad social hemhjälp i enlighet med vad som anförts i motionen.

4. I motionen 1975:1269 av fru Marklund m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen uttalar sig för att bilen erkänns som ett tekniskt hjälpmedel för rörelsehandikappade.

5. I motionen 1975:1270 av fru Marklund m. fl. (vpk) hemställs

a) att riksdagen beslutar att vissa i motionen angivna minimikrav om

antal resor, tillgänglighet, typ av resor, avgifter och rätt att utnyttja färdtjänst skall gälla som villkor för utbekommande av statsbidrag till färdtjänst för handikappade,

b) att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder i syfte att utröna hur många kommuner som saknar färdtjänst och orsakerna härtill samt att frågan prövas om förstärkt statsbidrag till kommuner med särskilt höga färdtjänstkostnader, exempelvis glesbygdskommuner.

6. I motionen 1975:1271 av fru Mogård (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär

a) att vad socialutskottet anfört i betänkandet 1973:5 beträffande social hemhjälp för ensamstående meddelas i socialstyrelsens Råd och anvisningar,

b) att en prövning av bidragsreglerna för social hemhjälp företas i syfte att i möjligaste mån undanröja sådant prioriteringstvång som medför att ensamstående hjälpbehövande sätts i efterhand.

Utskottet

Efter beslut av 1974 års höstriksdag utgår fr. o. m. den 1 januari i år statsbidrag till kommunernas färdtjänst för handikappade. Bidrag utgår med 35 % av bruttokostnaderna för verksamheten. Genom samma beslut infördes nya regler för statsbidrag till kommunernas kostnader för social hemhjälp och familjedaghem. I förhållande till tidigare gällande regler innebar beslutet bl. a. att bidragsunderlaget för dessa verksamheter utvidgades. Statsbidraget är även i dessa fall 35 % av bruttokostnaden för verksamheten.

I sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1974:41 uttalade ett i detta avseende enhälligt socialutskott att statsbidraget till den kommunala färdtjänsten inte bör förknippas med mera detaljerade föreskrifter som villkor för bidrag. Ett sådant förenklat statsbidragssystem bör som kommunalekonomiska utredningen föreslagit och som socialministern förordat prövas under en försöksperiod som omfattar åren 1975–1977 för att det skall utrönas om reglerna för statsbidrag till kommunerna allmänt kan göras enklare. Socialutskottet framhöll vidare bl. a. att det är viktigt att det nya bidragssystemet noggrant följs upp och utvärderas under försöksperioden, något som också kommer att ske enligt vad som angavs i propositionen.

Vad utskottet sålunda anförde för kort tid sedan äger fortfarande giltighet. Utskottet är därför inte berett biträda motionen 1975:1270 av fru Marklund m. fl. (vpk), vari yrkas att vissa i motionen angivna minimikrav i fråga om antalet resor, tillgänglighet, typ av resor, avgifter och rätt att utnyttja färdtjänst skall uppställas som villkor för rätt till statsbidrag. Med hänsyn till den utvärdering av det nya bidragssystemet som skall göras påkallar ett yrkande i samma motion om undersökning av bl. a. orsakerna till att vissa kommuner saknar färdtjänst inte någon riksdagens åtgärd. Likaledes avstyrks ett förslag i motionen som syftar till att kommuner med särskilt höga färdtjänstkostnader, exempelvis glesbygdskommuner, skulle få ett förstärkt statsbidrag; ett bifall till detta yrkande skulle stå i strid med principen

att statsbidragssystemet skall vara enkelt och ha generell inriktning. I enlighet med det anförda avstyrker utskottet motionen 1975:1270.

Även i tre andra motioner – motionen 1975:206 av herr Olsson i Edane m. fl. (s), motionen 1975:475 av herr Fågelsbo (c) och motionen 1975:1269 av fru Marklund m. fl. (vpk) – tas upp frågor som har samband med förra årets reform på färdtjänstområdet. Samtliga motionsyrkanden syftar till att vidga möjligheterna för handikappade att få statsbidrag för inköp av bil.

Även i anledning av dessa motioner finns skäl hänvisa till vad som anfördes av utskottet vid behandlingen av propositionen rörande färdtjänsten. Utskottet erinrade om de statsbidragsmöjligheter som finns för anskaffning av motorfordon för handikappad som behöver sådant fordon för resa till och från arbete och studier. Vidare anfördes att utskottet för sin del ansåg att den ekonomiska satsning som från statens sida i samband med den aktuella reformen borde göras på färdtjänstområdet borde inriktas på åtgärder som har en generell inriktning. Utskottet ville därmed inte utesluta att det kan vara motiverat att när effekterna av det nyinförda statsbidraget utvärderats ånyo överväga huruvida i bidragsunderlaget bör få ingå även kostnader för bilanskaffning eller om det kan vara lämpligt att på annat sätt stimulera kommunerna att tillhandahålla vissa handikappade egen bil. Utskottets betänkande var enhälligt även i denna del. Uttalandet lämnades utan erinran av riksdagen.

Utskottet anser inte att det finns anledning till omprövning av det ställningstagande till frågan, som i enlighet med det sagda gjordes för några månader sedan. Motionsyrkandena avstyrks därför. I den mån motionsyrkandena endast har till syfte att förändra detaljvillkoren för rätt till statsbidrag från anslaget Bidrag till tekniska hjälpmedel vill utskottet tillägga att sjukvårdshuvudmännen från och med den 1 januari 1976 kommer att helt svara för tillhandahållandet av sådana hjälpmedel. En närmare redovisning i detta hänseende lämnas under punkten 38.

I motionen 1975:479 av herr Hagberg i Örebro m. fl. (s) föreslås att möjligheterna skall prövas att genom differentiering av bidraget till social hemhjälp främja kommunernas intresse för försöksverksamhet med kulturinriktad social hemhjälp. Motionärerna menar att till kulturinriktad social hemhjälp bidrag skulle utgå med en något högre procentsats än för hemhjälp i övrigt.

Utskottet vill erinra om att från det s. k. glesbygdsanslaget – till vilket medel numera anvisas under anslaget till Forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet – under en följd av år betydande bidrag beviljats till i huvudsak kommuner och landsting för bl. a. olika former av kulturell service. Verksamheten syftar bl. a. till att finna organisatoriska lösningar som gör det möjligt att få till stånd en fungerande service inom ramen för rimliga ekonomiska insatser. Även för nästa budgetår har regeringen beräknat medel för bl. a. angivna ändamål. Utskottet har under punkten 2 tillstyrkt att de begärda medlen anvisas. Utskottet är däremot inte berett att tillstyrka att det utreds om stöd till försök med kulturell service lämpligen kan

utgå genom ett differentierat stöd till social hemhjälp. Ett införande av en sådan differentiering skulle stå i strid med den nyligen genomförda reformen, som bl. a. innebär att statsbidraget skall utgå utan detaljkontroll gentemot kommunerna från statens sida. Härtill kommer att det enligt utskottets mening knappast framstår som motiverat att starkare prioritera stödet till kulturell social hemhjälp än det stöd som utgår för hjälp åt handikappade, äldre och barnfamiljer med viss basservice i form av omvårdnad såsom städning, bäddning, matinköp och matlagning. Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1975:479.

Utskottet tar här slutligen upp till behandling motionen 1975:1271 av fru Mogård (m). Motionen avser frågan om social hemhjälp till ensamstående.

Som bakgrund till yrkandena i motionen må nämnas följande. Enligt de regler som gäller från den 1 januari i år utgår statsbidrag till kommunernas bruttokostnader för bl. a. hemvårdare, hemsamariter, barnvårdare och därmed jämförlig personal, vilka har till huvudsaklig uppgift att hjälpa äldre, handikappade och barnfamiljer som bor i egen bostad. Reglerna överensstämmer med tidigare gällande regler bl. a. såtillvida att för rätt till statsbidrag krävs att hemhjälpspersonalen skall ha till huvudsaklig uppgift att hjälpa de uppräknade grupperna. I råd och anvisningar rörande den sociala hemhjälp, som socialstyrelsen utfärdat 1965, behandlas i skilda avsnitt hemhjälp åt barnfamiljer och hemhjälp åt äldre och handikappade. I sistnämnda avsnitt anfördes att även ensamstående i yngre åldrar, som på grund av tillfällig sjukdom inte kan sköta sitt husliga arbete, kan om arbetskraftstillgången tillåter få viss hjälp. I en motion till 1973 års riksdag anförde motionären att ensamstående i aktiv ålder, som drabbas av sjukdom eller tillfälligt handikapp, i praktiken är utestängda från möjligheten att få social hemhjälp. Motionären hävdade att en person, som bor ensam, vid sjukdom är mer hjälplös och utlämnad än en familjemedlem. Det vore därför sakligt sett berättigat med en prioritering till förmån för den ensamstående. Mot angivna bakgrund yrkade motionären att riksdagen skulle anhålla om en översyn av bestämmelser och anvisningar för social hemhjälp.

Socialutskottet anförde i sitt av riksdagen godkända betänkande i denna del följande.

Utskottet kan helt ställa sig bakom åsikten att vid sjukdom en person, som bor ensam, ofta har betydligt större behov av hjälp i hemmet än den, som bor tillsammans med annan vuxen person. Då motionsyrkandet skall bedömas måste emellertid beaktas att den sociala hemhjälp som kommunerna bedriver fortfarande befinner sig under utbyggnad och att en prioritering av de ensamstående därför skulle gå ut över barnfamiljer, äldre eller handikappade. Med hänsyn härtill kan utskottet inte biträda motionsyrkandet. Utskottet vill emellertid understryka vikten av att de svårigheter som uppstår för ensamstående att sköta hemmet även vid kortvarig sjukdom beaktas av kommunerna. Även en till omfattningen mycket begränsad hjälp – exempelvis med inköp – kan vara av största betydelse för den ensamstående. Då sådan hjälp ofta torde kunna ges utan att andra angelägna hjälp-

insatser behöver nämnvärt eftersättas framstår det som befogat att kommunerna noga överväger möjligheten att lämna hjälpen.

I den aktuella motionen yrkas att vad utskottet sålunda anförde år 1973 skall tas in i socialstyrelsens råd och anvisningar i ämnet. Vidare yrkas att en prövning av bidragsreglerna för social hemhjälp företas i syfte att i görligaste mån undanröja sådant prioriteringstvång som medför att ensamstående hjälpbehövande sätts i efterhand.

Utskottet anser att vad utskottet år 1973 anförde om social hemhjälp till ensamstående fortfarande äger giltighet. I enlighet med vad motionären anför framstår det som motiverat att frågan om hemhjälp åt angivna grupp får ökad uppmärksamhet då socialstyrelsen utger nya råd och anvisningar i ämnet. Utskottet har inhämtat att sådana anvisningar – som skall avse även kommunernas färdtjänst – är under utarbetande och kommer att utges under innevarande vår. Vidare har utskottet inhämtat att den i motionen upptagna frågan kommer att närmare övervägas vid utformningen av innehållet i den aktuella skriften. Såvitt avser statsbidragsreglerna vill utskottet framhålla att innehållet i reglerna inte utgör hinder för kommuner att erhålla statsbidrag även för social hemhjälp som lämnas åt ensamstående i yngre åldrar.

På grund av det anförda anser utskottet att någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen 1975:1271 inte är erforderlig. Utskottet avstyrker därför motionen.

Utskottet hemställer

1. beträffande vissa färdtjänstfrågor att riksdagen avslår motionen 1975:206, motionen 1975:475, motionen 1975:1269 och motionen 1975:1270,
2. att riksdagen till *Bidrag till social hemhjälp och färdtjänst* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 420 000 000 kr.,
3. beträffande kulturinriktad social hemhjälp att riksdagen avslår motionen 1975:479,
4. beträffande social hemhjälp till ensamstående att riksdagen avslår motionen 1975:1271.

8. D 2. Bidrag till anordnande av förskolor och fritidshem. D 3. Bidrag till driften av förskolor och fritidshem. Regeringen har under punkterna D 2 och D 3 (s. 55–58) föreslagit

(D 2) att riksdagen godkänner de av föredragande departementschefen förordade grunderna för statsbidrag till anordnande av förskolor och fritidshem samt till Bidrag till anordnande av förskolor och fritidshem för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.,

(D 3) att riksdagen godkänner de av föredragande departementschefen förordade grunderna för statsbidrag till driften av förskolor och fritidshem

samt till Bidrag till driften av förskolor och fritidshem för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 605 000 000 kr.

Motioner

1. I motionen 1975:207 av fru Troedsson m. fl. (m) hemställs att riksdagen begär förslag till nästkommande riksmöte innebärande att statsbidragen till såväl daghem och fritidshem som familjedaghem bestäms till en viss andel av kommunens bruttokostnader för verksamheten i enlighet med vad i motionen anförts.

2. I motionen 1975:261 av herr Hermansson m. fl. (vpk) hemställs, såvitt här är i fråga, att riksdagen beslutar

a) dels att kommunerna utöver givna uppdrag att utarbeta en plan för utbyggnad av förskolan även företar motsvarande planering för anordnande av fritidshem,

b) dels att hos regeringen hemställa om utarbetande av förslag till statliga normer för utbyggnad av barnomsorg med hänsyn tagen till såväl det verkliga behovet av barnomsorg som till behovet i skilda typer av kommuner,

c) dels uttala att staten på sikt övertar kommunernas kostnader för barnstugeverksamhet och som ett första steg övertar lönekostnaderna för personalen,

d) dels att anordningsbidraget till heltidsförskolan och fritidshem under D 2 Bilaga 7 av budgetpropositionen höjs till 12 000 kr.

3. I motionen 1975:476 av herr Gillström m. fl. (s) hemställs att statsbidrag skall utgå även om viss del av sådan talbehandling som avses i motionen sker på förskolenivå.

4. I motionen 1975:486 av fru Landberg m. fl. (s) föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer om en skyndsam översyn av formerna för konstruktionen av statens driftbidrag till barnstugorna.

5. I motionen 1975:769 av fru Dahl m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att en plan för hur barnomsorgen genom daghem, fritidshem och kompletterande fritidsverksamhet skall kunna byggas ut, så att full behovstäckning uppnås senast inom en tioårsperiod, skyndsamt utarbetas och föreläggs riksdagen.

6. I motionen 1975:1235 av herr Bohman m. fl. (m) hemställs, såvitt här är i fråga, att riksdagen hos regeringen anholder om förslag till åtgärder för att underlätta barntillsyn vid vuxenutbildning.

7. I motionen 1975:1280 av herr Olsson i Kil (fp) hemställs

a) att riksdagen hos regeringen begär att förslag till nytt statsbidragssystem till den kommunala förskoleverksamheten läggs fram för riksdagen under 1975 enligt riktlinjerna i motionen,

b) att riksdagen beslutar höja bidraget till driften av daghem till 8 500 kr. per plats och år från den 1 juli 1975,

c) att riksdagen beslutar höja bidraget till anordnande av daghem och fritidshem till 12 000 kr. per plats från den 1 januari 1975,

d) att riksdagen beslutar att bidraget till driften av deltidsförskola skall utgå till alla kommunens platser i deltidsgrupper,

e) att riksdagen beslutar att statsbidrag till medhjälpare i deltidsförskolan skall utgå med 600 kr. per barn och år från den 1 juli 1975,

f) att riksdagen anvisar erforderliga medel med anledning av förslagen under punkterna b) – e).

8. I motionen 1975:1296 av fru Theorin m. fl. (s) hemställs

a) att riksdagen uttalar att barnomsorgsplaner med sikte på full behovstäckning skall utarbetas och antas av kommunerna för utbyggandet av den kommunala barnomsorgen för åldersgrupperna 0–14 år,

b) att riksdagen ger regeringen till känna behovet av omgående överläggningar med Kommunförbundet i avsikt att få i gång en intensifierad projektering av barnstugor,

c) att, vid överväganden om åtgärder för att förebygga en konjunkturbedgång, ett ökat statligt stöd till kommunerna i första hand koncentreras till utbyggandet av barnomsorgen.

9. I motionen 1975:1812 (motivering i motionen 1975:1053) av herr Hermansson m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag rörande statligt övertagande av personalkostnaderna vid barnstugorna.

Utskottet

Som närmare redovisas i propositionen har barnomsorgen – i form av daghem, fritidshem, familjedaghem och deltidsgrupp (tidigare lekskola) – byggts ut väsentligt under den senaste 15-årsperioden. Samtidigt har emellertid efterfrågan på nämnda service ökat i sådan grad att det i flertalet kommuner inte är möjligt att tillgodose efterfrågan.

För att underlätta för kommunerna att snabbt bygga ut barnomsorgen har under senare år en rad åtgärder vidtagits från statsmakternas sida. Bland de konjunkturpolitiska åtgärder som på regeringens förslag beslutades vid 1973 års riksdag ingick en tillfällig fördubbling under tiden 15 oktober 1973–31 december 1974 – från 6 000 kr. till 12 000 kr. – av de gällande statliga anordningsbidragen till daghem och fritidshem. Samtidigt beslutades om en kraftig höjning av det statliga driftbidraget fr. o. m. den 1 juli 1974. Driftbidraget höjdes då med 1 500 kr. till 6 500 kr. per plats och år för daghem och med 750 kr. till 3 250 kr. per plats och år för fritidshem. Dessa åtgärder har lett till en kraftig igångsättning av nya daghems- och fritidshemsbyggen under år 1974.

I budgetpropositionen föreslås att det gällande anordningsbidraget till daghem och fritidshem på 6 000 kr. höjs till 7 500 kr per plats fr. o. m. den 1 januari i år. Vidare föreslås att driftbidragen till daghem från den 1 juli

i år höjs med 1 000 kr. till 7 500 kr. per plats och år och till fritidshem med 500 kr. till 3 750 kr. per plats och år.

I motionerna 1975:261 av herr Hermansson m. fl. (vpk) och 1975:1280 av herr Olsson i Kil (fp) yrkas att anordningsbidraget skall höjas med ytterligare 4 500 kr. eller till 12 000 kr. I sistnämnda motion yrkas även att driftbidraget till daghem skall höjas med 1 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit eller således till 8 500 kr. per plats och år.

Enligt utskottets mening är det, i överensstämmelse med vad socialministern anser, av största vikt att daghemsbyggandet hålls på en fortsatt hög nivå. Uppgifter som kommunerna lämnat i augusti 1974 visar emellertid en lägre utbyggnadstakt för 1975 och framåt. Det statliga stödet till anordnandet och till driften av daghem bör därför i den takt de ekonomiska resurserna medger det ytterligare förbättras. Detsamma bör gälla stödet till kommunernas fritidshemsverksamhet. Vid bedömandet av regeringens förslag och av motionsyrkandena måste beaktas att det statliga stödet till den kommunala barnomsorgen ökat kraftigt under de senaste åren och nu utgår med betydande belopp. Mot bakgrund härav och av att riksdagen i samband med behandlingen av finansplanen (FiU 1975:1) anslöt sig till en av finansutskottet föreslagen konjunkturpolitisk beredskapsplan enligt vilken inom vårdsektorn bl. a. en fortsatt utbyggnad av barnomsorgen bör aktualiseras, biträder utskottet med avstyrkande av motionsyrkandena regeringsförslaget.

Enligt 10 § förskolelagen skall i varje kommun finnas en av kommunfullmäktige antagen plan för förskoleverksamheten. I planen skall redovisas behovet av förskolor – dvs. daghem och deltidsgupper – familjedaghem och annan kompletterande förskoleverksamhet inom kommunen samt i vilken utsträckning och på vilket sätt behovet skall tillgodoses. Planen skall avse en period av minst fem år. Den redovisade bestämmelsen bygger på tanken att införandet av en allmän förskola – varom bestämmelser finns i lagen – inte får medföra att utbyggnaden av förskoleverksamhet för övriga åldersgrupper med förvärvsarbete eller studerande föräldrar eftersätts. Det har inte ansetts möjligt att genom lagbestämmelser kräva att kommunerna skall tillgodose hela behovet av barntillsynen i daghem.

Utskottet har flera gånger framhållit att det krav på upprättande av planer för utbyggnaden av förskoleverksamheten som uppställs i lagen bör vara ägnat att åstadkomma kraftfulla insatser på området. Utskottet har också uttalat att centrala bestämmelser om viss ambitionsnivå inte bör uppställas, utan kommunernas planer bör redovisas till socialstyrelsen och där sammanställas så att det blir möjligt att fortlöpande få en samlad överblick av utbyggnadsnivån.

Vad utskottet sålunda tidigare uttalat äger fortfarande giltighet. Tilläggas bör följande. Lagen träder i kraft vid kommande halvårsskifte. Det bör bli en angelägen uppgift för regeringen att, sedan samtliga kommuner fast-

ställt sina utbyggnadsplaner för den första femårsperioden, på grundval av socialstyrelsens material eller eljest tillgänglig information utvärdera effekterna av det plankrav som uppställts i lagen och av den höjning av statsbidragen som utskottet ovan tillstyrkt. Om det därvid visar sig påkallat, bör övervägas huruvida särskilda åtgärder är nödvändiga för att få till stånd en kraftigare utbyggnad av barnomsorgen.

Såvitt avser frågan om utbyggnaden av kommunernas fritidsverksamhet vill utskottet nämna att i barnstugeutredningens betänkande (SOU 1974:42) Barns fritid förordas att varje kommun skall bli skyldig att utarbeta en plan för verksamheten, vilken plan, i likhet med förskoleplanen, bör bli föremål för en samlad politisk bedömning i kommunfullmäktige. Betänkandet är efter remissbehandling beroende på regeringens prövning. Utskottet har för några månader sedan understrukit angelägenheten av att förslag rörande fritidshems- och annan fritidsverksamhet snarast möjligt föreläggs riksdagen.

Utskottet anser mot bakgrund av den lämnade redovisningen att någon riksdagens åtgärd inte är erforderlig i anledning av följande tre motioner, nämligen motionerna 1975:769 av fru Dahl m. fl. (s), 1975:1296 av fru Theorin m. fl. (s) och 1975:261 av herr Hermansson m. fl. (vpk) i här aktuell del, i vilka framställs yrkanden som i huvudsak syftar till att barnomsorgsplaner skall utarbetas som ger full behovstäckning eller till att statliga normer för utbyggnaden skall fastställas.

Vid kommande halvårsskifte skall den allmänna förskolan genomföras. Kommunerna får en lagfäst skyldighet att anvisa plats i förskola – daghem eller deltidsgroup – för alla barn i kommunen från höstterminen det år barnet fyller sex år. Särskilda insatser skall vidtas för yngre barn, främst 4- och 5-åringar som av fysiska, psykiska, sociala, språkliga eller andra skäl har särskilt behov av stöd och stimulans för sin utveckling. Särskilda statsbidrag utgår till kommunerna i syfte att underlätta för dem att genomföra den allmänna förskolan. Bidrag för anordnande av förskolelokaler som utnyttjas enbart för deltidsgupper utgår med 3 000 kr. per plats. Vidare utgår statsbidrag till deltidsgupper med 1 200 kr. per barn och år för det ökade antal 6-åringar som är inskrivna i förskolan i förhållande till platsantalet i maj 1973. Till kommuner som angivna månad kunde anvisa plats till samtliga 6-åringar utgår bidraget för det antal inskrivna 6-åringar som överstiger 90 % av antalet 6-åringar i kommunen. Som närmare redovisas i det följande utgår samma bidrag för yngre elever som på grund av särskilt behov av stöd och stimulans ingår i deltidsgroup.

I motionen 1975:1280 av herr Olsson i Kil (fp) yrkas, såvitt avser deltidsförskolan, att driftbidrag skall utgå för samtliga förskoleplatser i kommunen samt att statsbidrag till medhjälpare skall utgå med 600 kr. per barn och år från den 1 juli i år.

Ett bifall till motionsyrkandena skulle medföra en årlig kostnadsökning för statsverket som kan beräknas till uppemot 200 milj. kr. Med hänsyn

härtill och under hänvisning till vad utskottet tidigare anfört beträffande motioner om stimulansbidrag för att få till stånd större personaltäthet i deltidsförskolan (SoU 1974:5 s. 9) – bl. a. bör regler som är ägnade att leda till ett omfattande administrativt kontrollsystem undvikas – avstyrker utskottet motionsyrkandena. Vid denna bedömning beaktar utskottet även kommunalekonomiska utredningens arbete.

Motionen 1975:476 av herr Gillström m. fl. (s) syftar till att statsbidrag till talbehandling åt barn med försenad talutveckling skall kunna utgå inte bara, som nu är fallet, i grundskolan utan även i förskolan. Motionärerna framhåller att man i många kommuner tvingas konstatera att gällande bestämmelser hindrar att insatser för korrektion av barnets fel tidigareläggs.

Utskottet vill i anledning av motionsyrkandet peka på att riksdagen i samband med förskolereformen beslöt att statsbidrag till kommunerna skall utgå även för fyra- och femåringar som bereds förskoleverksamhet i deltidsgrupp på grund av särskilt behov av stöd och stimulans, dock för högst 10 % av antalet fyra- och femåringar i kommunen. Eftersom utskottet anser att bidragsreglerna på förskoleområdet även i fortsättningen bör vara enkla och ha en generell inriktning kan utskottet inte biträda motionsyrkandet. Förskolan och grundskolan administreras visserligen i de flesta kommuner av olika organ men utskottet anser sig kunna utgå ifrån att de kommunala organen bemödar sig om att samverka bl. a. då det gäller frågor av den karaktär som avses i motionen. Härvidlag bör framhållas att det inte minst för grundskolan torde vara av intresse att talträning kommer till stånd i ett tidigt skede.

Under hänvisning till kommunalekonomiska utredningens arbete avstyrker utskottet fem motionsyrkanden, som med väsentliga inbördes variationer syftar till att nya statsbidragsregler på barnomsorgsområdet skall föreläggas riksdagen. Yrkandena framställs i följande motioner, nämligen i motionen 1975:207 av fru Troedsson m. fl. (m), motionen 1975:261 av herr Hermansson m. fl. (vpk), motionen 1975:486 av fru Landberg m. fl. (s), motionen 1975:1280 av herr Olsson i Kil (fp) och motionen 1975:1812 av herr Hermansson m. fl. (vpk). I den nämnda motionen 1975:207 yrkas att statsbidrag till såväl daghem och fritidshem som familjedaghem skall bestämmas till viss andel av kommunens bruttokostnader för verksamheten. Utskottet vill beträffande detta yrkande också hänvisa till vad utskottet i betänkandet SoU 1974:41 (s. 7 och 8) rörande statsbidrag till bl. a. familjedaghem anförde i anledning av bl. a. en motion som syftade till att göra statsbidragsgivningen till daghem och till familjedaghem neutral. Utskottet anförde bl. a. att bidragsbestämmelserna inte får leda till att daghemsutbyggnaden eftersätts och att därför enligt utskottets mening en noggrann uppföljning av de i sammanhanget aktuella bidragsbestämmelserna måste ske.

Under hänvisning till vad utskottet anfört i frågan vid budgetbehandlingen föregående år (SoU 1974:5 s. 11) avstyrker utskottet motionen 1975:1235

av herr Bohman m. fl. (m), såvitt däri anhålls om förslag till åtgärder för att underlätta barntillsyn vid vuxenutbildning.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande statsbidrag för viss talbehandling avslår motionen 1975:476,
2. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:261 och motionen 1975:1280, båda motionerna i motsvarande del, godkänner de av föredragande departementschefen förordade grunderna för statsbidrag till anordnande och till driften av förskolor och fritidshem,
3. att riksdagen till *Bidrag till anordnande av förskolor och fritidshem* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.,
4. att riksdagen till *Bidrag till driften av förskolor och fritidshem* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 605 000 000 kr.,
5. att riksdagen
 - a) beträffande upprättande av barnomsorgsplaner m. m. avslår motionen 1975:261 i motsvarande del, motionen 1975:769 och motionen 1975:1296,
 - b) beträffande översyn m. m. av statsbidragsreglerna *dels* avslår motionen 1975:207, *dels* avslår motionen 1975:261 i motsvarande del, motionen 1975:486, motionen 1975:1280 i motsvarande del och motionen 1975:1812,
6. att riksdagen beträffande barntillsyn vid vuxenutbildning avslår motionen 1975:1235 i motsvarande del.

9. D 4. Bidrag till kommunala familjedaghem. Regeringen har under punkten D 4 (s. 58 och 59) föreslagit riksdagen att till Bidrag till kommunala familjedaghem för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 000 kr.

Motion

I motionen 1975:155 av fru Troedsson (m) och herr Åkerlind (m) hemställs att riksdagen beslutar att kostnader för familjedaghemsassistent skall ingå i de statsbidragsberättigade kostnaderna för familjedaghemsverksamheten från 1 januari 1976.

Utskottet

I samband med behandlingen i slutet av förra året av propositionen 1974:141 angående statsbidrag till kommuner för färdtjänst, hemhjälp och

familjedaghem prövade riksdagen frågan om avgränsningen av bidragsunderlaget för rätt till statsbidrag till kommunala familjedaghem (SoU 1974:41). Då utskottet inte är berett att redan nu ompröva nämnda fråga avstyrker utskottet motionen 1975:155 av fru Troedsson (m) och herr Åkerlind (m) om statsbidrag till kostnad för familjedaghemsassistent.

Förslaget till medelsanvisning föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer

1. beträffande bidragsunderlaget att riksdagen avslår motionen 1975:155,
2. att riksdagen till *Bidrag till kommunala familjedaghem* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 150 000 000 kr.

10. **D 5. Bidrag till ferievistelse för barn.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten D 5 (s. 59 och 60) och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till ferievistelse för barn* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.

11. **D 6. Bidrag till semesterhem m. m.** Regeringen har under punkten D 6 (s. 60 och 61) föreslagit riksdagen att till *Bidrag till semesterhem m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 800 000 kr.

Motion

I motionen 1975:478 av herr Gustavsson i Alvesta (c) och fru Oskarsson (c) hemställs att riksdagen beslutar att oss regeringen begära skyndsam översyn av bestämmelserna om bidrag för resa till och från semesterhem och för resor i samband med annan semestervistelse.

Utskottet

Från anslaget utgår bl. a. medel till statsbidrag för resor till semesterhem och för resor i samband med annan form av semestervistelse. I motionen 1975:478 av herr Gustavsson i Alvesta (c) och fru Oskarsson (c) begärs en skyndsam översyn av de bidragsbestämmelser som gäller för resorna.

Socialministern anför i budgetpropositionen att han med hänsyn till kommunalekonomiska utredningens arbete inte är beredd förordna någon särskild översyn av de nuvarande bidragsbestämmelserna. Utskottet ansluter sig till denna bedömning och avstyrker därför motionsyrkandet.

Förslaget till medelsanvisning föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Bidrag till semesterhem m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 1 800 000 kr,

2. beträffande översyn av vissa resebestämmelser att riksdagen avslår motionen 1975:478.

Myndigheter inom hälso- och sjukvård, socialvård m. m.

12. E 1. **Socialstyrelsen.** Regeringen har under punkten E 1 (s. 65–70) föreslagit riksdagen att till Socialstyrelsen för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 58 562 000 kr.

Motioner

1. I motionen 1975:1246 av herr Gernandt (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att i motionen nämnda effekter m. m. uppmärksammas och görs till föremål för erforderlig forskning och uppföljning.

2. I motionen 1975:1249 av herr Gernandt m. fl. (c, m, fp) hemställs att riksdagen anholder hos regeringen om

a) att ett särskilt kontaktorgan inrättas på socialstyrelsen med uppgift att bl. a. ha kontakt med patienter och patientorganisationer, som önskar få tillgång till icke-konventionella läkemetoder och naturläkemedel, och vårda sig om deras problem,

b) att föreskrifter utfärdas om att patienter och patientorganisationer med dylika önskemål bereds tillfälle att framföra sina synpunkter genom det föreslagna kontaktorganet eller på annat lämpligt sätt.

3. I motionen 1975:1265 av fru Lantz m. fl. (vpk) hemställs

a) att riksdagen uttalar sig för inrättandet av ett samordnande centralt organ med uppgift att handha barnskyddsfrågor, verka för en övergripande registrering av barnolycksfall och förlopp för utvärdering och slutsatser,

b) att riksdagen hos regeringen hemställer om initiativ till utformning av bestämmelser och anvisningar enligt vilka en lokal förankring inom kommunerna av barnskyddsarbetet kan åstadkommas.

4. I motionen 1975:1288 av herr Romanus m. fl. (fp) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om en utredning rörande ekonomiskt stöd till adoptivföräldrar för kostnader i samband med genomförande av adoption.

5. I motionen 1975:1289 av herr Romanus m. fl. (fp, c, m, vpk) hemställs att riksdagen till Socialstyrelsen för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 58 712 000 kr.

Utskottet

Negativa effekter av vissa fysikaliska fenomen. I motionen 1975:1246 av herr Gernandt (c) påpekas att det i olika sammanhang framkommit misstankar om skadlig inverkan på levande organismer genom fysikaliska fenomen, som hittills inte beaktats i tillräcklig grad. Motionären

nämner härvid negativa effekter genom (1) avsaknaden av negativa joner i byggnader med moderna ventilationsanläggningar, (2) statiska laddningar i kroppen orsakade av bl. a. nylonkläder m. m., (3) radiofrekvent strålning från teleteknisk apparatur av olika slag, (4) vissa svängningsfrekvenser, (5) avskärmningen vid vistelse i plåtinneslutna och metallrika byggnader samt (6) jordmagnetiska fält. Motionären begär att dessa negativa effekter skall uppmärksammas och göras till föremål för forskning och uppföljning.

Ansvarsfördelningen mellan de centrala samhällsorganen beträffande frågor rörande hälsovården är den att socialstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör hälsovården i den mån det inte ankommer på annan statlig myndighet att handlägga sådana ärenden. De centrala organ i övrigt som har uppgifter beträffande hälsovården och som bör nämnas i detta sammanhang är statens strålskyddsinstitut, som bl. a. skall skaffa sig noggrann kännedom om de risker som är förenade med joniserande strålning och med uppmärksamhet följa utvecklingen inom de biologiska strålningsverkningarnas och strålningsfysikens områden, samt arbetarskyddsstyrelsen, som är central myndighet för arbetarskyddsfrågor, vari bl. a. inbegrips arbetsmedicinska frågor. Grundläggande bestämmelser om den allmänna hälsovården finns i hälsovårdsstadgan (1958:663), som bl. a. anger krav på bostäder och ger möjligheter till ingripanden i den allmänna hälsovårdens intresse.

Inom socialstyrelsen påbörjades under hösten 1974 en översyn av styrelsens arbetsuppgifter och organisation m. m. Vid översynen skall bl. a. undersökas hur styrelsen skall bedriva sitt utvecklingsarbete i syfte att förhindra uppkomsten av och avhjälpa uppkomna sociala, medicinska och omgivningshygieniska problem. Under år 1974 har vidare tillkallats utredningen (S 1974:08) angående översyn av hälsovårdsstadgan för att göra en allmän översyn av stadgan. Statens strålskyddsinstitut överlämnade år 1974 till regeringen en av en särskild utredningsgrupp utarbetad rapport med förslag angående tillsyn av användningen av icke-joniserande strålning. Under punkten 16 i detta betänkande (s. 29–32) lämnas en redogörelse för innehållet i rapporten liksom för pågående översyn av strålskyddsinstitutets arbetsuppgifter och organisation. I avsnittet lämnas också en kortfattad översikt över lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor. Här bör även erinras om att inom arbetsmiljöutredningen (S 1970:35) en allmän översyn av arbetarskyddslagstiftningen sker.

Det sagda innebär att ett omfattande utredningsarbete pågår, vilket bl. a. syftar till att förbättra möjligheterna för de ansvariga centrala organen till bevakning och insatser beträffande problem av det slag som tas upp i motionen 1975:1246. Med hänsyn härtill bör motionen inte föranleda någon åtgärd av riksdagen.

Särskilt kontaktorgan för vissa patienter m. m. I motionen 1975:1249 av herr Gernandt m. fl. (c, m, fp) anförs inledningsvis att motioner under tidigare år om användning av naturläkemedel och na-

turläkemetoder visserligen avslagits av riksdagen men bidragit till att socialstyrelsen tillsatt en naturläkemedelsutredning. Härjämte påpekas att socialstyrelsen i skrivelse till socialdepartementet i december 1974 tagit upp frågan om klinisk prövning av inortodoxa behandlingar och behandlingsmetoder. Det finns emellertid enligt motionärerna fortfarande motsättningar mellan å ena sidan socialstyrelsen och å andra sidan patienter, patientorganisationer och läkare, som önskar behandling med naturläkemetoder eller vill tillämpa sådana. Ett särskilt kontaktorgan hos socialstyrelsen med uppgift att bl. a. ha kontakt med och vårda sig om problemen hos patienter och patientorganisationer som önskar få tillgång till icke-konventionella läkemetoder och naturläkemedel skulle, menar motionärerna, kunna överbrygga dessa motsättningar samtidigt som önskemål och synpunkter kunde kanaliseras till socialstyrelsens naturläkemedelsutredning och dem inom socialstyrelsen som kommer att arbeta med frågor om klinisk prövning av inortodoxa behandlingar och behandlingsmetoder.

Olika önskemål om att naturläkemedel skulle kunna användas utan att de krav uppfyllts som eljest ställs på läkemedel föranledde socialstyrelsen i november 1973 att tillsätta en arbetsgrupp, socialstyrelsens naturläkemedelsutredning, med uppgift att utreda förutsättningarna för användning av naturläkemedel vid sjukdomsbehandling. Under utredningsarbetet har förfrågningar gjorts hos företrädare för olika intressenter på området, bl. a. läkare och fabrikanter, om önskemål beträffande tillgängligheten av naturläkemedel m. m. Vidare har socialstyrelsen i skrivelse i december 1974 till socialdepartementet begärt besked om möjligheterna att få ekonomiska resurser för klinisk prövning av inortodoxa behandlingar och behandlingsmetoder, såsom homeopati, kiropraktik, akupunktur, faste- och råkostterapi och behandling med naturläkemedel. I skrivelsen anför styrelsen bl. a. att det är angeläget att avsedda undersökningar kan komma till stånd och att styrelsen är beredd att initiera och stödja sådana prövningar av metoder vilka ur allmän synpunkt kan vara av intresse.

Med hänsyn till det ansvar som åvilar socialstyrelsen för hälso- och sjukvården i landet är det självklart att styrelsen måste iaktta en betydande försiktighet då det gäller att ställa sig bakom icke-konventionella läkemetoder och s. k. naturläkemedel så länge som det medicinska värdet av metoderna och läkemedlen inte dokumenterats. Det är enligt utskottets mening förklarligt att detta förhållande av patienter och andra berörda personer lätt kan uppfattas som bristande förståelse från styrelsens sida för deras problem. Vad utskottet och motionärerna redovisat om olika initiativ som tagits av styrelsen ger inte stöd för att socialstyrelsen utan sakliga skäl eller utan närmare prövning skulle motsätta sig en vidgad användning av de åsyftade metoderna och medlen. Mot bakgrund härav och då utskottet inte på grund av vad som anförts av motionärerna övertygats om att den typ av ärenden, som kan bli aktuella på området, är till den grad säregna att det finns skäl frånga sedvanlig ordning för handläggning hos vederbörande myndighet,

avstyrker utskottet motionen 1975:1249.

Särskilda åtgärder mot barnolycksfall. I motionen 1975:1265 av fru Lantz m. fl. (vpk) påpekas bl. a. att drygt 150 000 svenska barn varje år råkar ut för olycksfall som kräver läkarvård och att olycksfall är den vanligaste dödsorsaken bland barn. Motionärerna framhåller bl. a. att det stora problemet med barnskyddsarbetet är att samordnande organ saknas på lokalplanet och att ett problem för lokalt barnskyddsarbete är att det för närvarande saknas en fortlöpande registrering av barnolycksfall. Motionärerna begär mot denna bakgrund att ett samordnande centralt organ skall inrättas med uppgift att handha barnskyddsfrågor, verka för en övergripande registrering av barnolycksfall och deras förlopp för utvärdering och slutsatser. Vidare begär motionärerna bestämmelser och anvisningar för en lokal förankring inom kommunerna av barnskyddsarbetet.

Genom barnavårdslagen (1960:97) har det ålagts kommunerna att genom barnavårdsnämnderna främja en gynnsam utveckling av de unga och goda uppväxtförhållanden i övrigt för dem. Central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör barna- och ungdomsvård är socialstyrelsen. I det ansvar för barna- och ungdomsvården, som socialstyrelsen har, ligger att socialstyrelsen också har att överväga frågor om åtgärder mot barnolycksfall. När det gäller socialstyrelsens uppgifter på området bör nämnas att det till socialstyrelsen knutna lekmiljörådet bl. a. skall verka för att ändamålsenligt lekmaterial tillverkas och saluföres, att goda lekmiljöer skapas och att skydds- och säkerhetsaspekterna vid barns lek därvid tillgodoses.

Vidare bör nämnas att socialstyrelsens nämnd för hälsoupplýsning genom medel från anslaget till hälsovårdsupplýsning stöder verksamheten i den sedan år 1954 verksamma samarbetskommittén mot barnolycksfall. Verksamheten i denna kommitté – i vilken bl. a. socialstyrelsen, lekmiljörådet, konsumentverket och skolöverstyrelsen ingår som medlemmar – omfattar barn i åldern upp till 14 år. Arbetet består huvudsakligen av upplysningsverksamhet, befrämjande av säkerhetsåtgärder, konsultverksamhet samt åtgärder som skall stimulera till forskning på området. Kommittén bevakar särskilt hemolycksfallen, vilka utgör nära hälften av alla barnolycksfall, och försöker initiera åtgärder mot dessa liksom mot andra barnolycksfall. I detta sammanhang bör vidare nämnas att en arbetsgrupp med anknytning till konsumentverket har i uppdrag att utarbeta förslag till säkerhetsnormer för leksaker samt att statens trafiksäkerhetsverk kommer att under år 1976 koncentrera sin informationsverksamhet till problem med barn i trafiken. När det gäller initiativ på det lokala planet bör nämnas att Stockholms kommun knutit en särskild barnolycksfallskonsulent till barnavårdsnämnden (numera sociala centralnämnden).

Utskottet vill understryka att det är angeläget att olika initiativ tas – både centralt och lokalt – i syfte att bygga ut verksamheten mot barnolycksfall. Det är bl. a. av vikt att frågan om registrering av barnolycksfall beaktas i det fortsatta arbetet. Med hänsyn till det engagemang som redan

finns hos olika ansvariga instanser när det gäller arbetet mot barnolycksfall och till att den år 1973 tillkallade barnmiljöutredningen (S 1973:08) – som har i uppdrag att undersöka barnens levnadsförhållanden – enligt vad utskottet inhämtat har för avsikt att behandla frågan om barnolycksfall i sitt utredningsarbete påkallar motionen 1975:1265 inte någon riksdagens åtgärd.

Ekonomiskt stöd vid adoption. I motionen 1975:1288 av herr Romanus m. fl. (fp) anför bl. a. att antalet svenska barn, som är tillgängliga för adoption, minskar stadigt och att mot denna bakgrund intresset för adoption av utländska barn ökat kraftigt under de senaste åren. Motionärerna påpekar att utgifterna i samband med adoption av utländska barn dock är betydande – vanligtvis mellan 3 000 kr. och 8 000 kr. – och att de höga kostnaderna hindrar många unga familjer att adoptera sådana barn. Mot denna bakgrund begär motionärerna en utredning om ekonomiskt stöd till adoptivföräldrar för kostnader i samband med genomförande av en adoption.

Ett med yrkandet i motionen 1975:1288 likartat motionsyrkande behandlades av riksdagen i fjol. På förslag av socialförsäkringsutskottet i betänkandet SfU 1974:5 avslag riksdagen yrkandet under hänvisning till det uppdrag som familjestödsutredningen (S 1974:01) har. Denna utredning, som tillkallades år 1974 för att pröva vissa frågor inom föräldraförsäkringen, skall bl. a. ta upp frågan om ersättning för inkomstbortfall i samband med att ett adoptivbarn tas emot. Anledning till ändrat ställningstagande till det i år upprepade motionsyrkandet finns inte. Utskottet avstyrker därför motionen 1975:1288.

Stöd till Föreningen Adoptionscentrum. Den som önskar adoptera utländskt barn kan få biträde av socialstyrelsens nämnd för internationella adoptioner (NIA) eller Föreningen Adoptionscentrum. NIA svarar för de adoptionskontakter på officiell nivå som kan knytas med myndigheter och institutioner i främmande länder. Föreningen Adoptionscentrum, som byggt upp ett nät av informella kontakter i utlandet för underlättande av adoptioner, handhar adoptionskontakter av mera informell natur. NIA och Föreningen Adoptionscentrum samarbetar enligt ett särskilt avtal. Genom biträde av NIA adopteras ca 500 barn per år och genom biträde av Föreningen Adoptionscentrum likaledes ca 500 barn per år. Föreningens intäkter utgörs till huvudsaklig del av de avgifter medlemmarna erlägger till föreningen.

I motionen 1975:1289 av herr Romanus m. fl. (fp, c, m, vpk) anför att anspråken på medverkan av Föreningen Adoptionscentrum vid adoptioner av utländska barn ökat. Detta har ställt krav på ökade resurser hos föreningen. I takt med ökningen av antalet adoptioner av utländska barn genom föreningens medverkan har också skett en ökning av informations- och rådgivningsverksamheten till adoptivföräldrarna sedan de mottagit adoptivbarnen. Även detta har ställt krav på ökade resurser. Motionärerna påpekar att socialstyrelsen tillstyrkt att från förevarande anslag bidrag skall utgå

till föreningens verksamhet med belopp som föreningen begärt eller 197 000 kr. Då föredragande departementschefen beräknat ett bidrag av endast 50 000 kr. begär motionärerna att bidraget skall räknas upp till 200 000 kr.

Med hänsyn till att en betydande del av adoptionerna av utländska barn inte skulle komma till stånd utan medverkan av föreningen och dess verksamhet därför är av stort värde anser utskottet det motiverat att föreningen får ett väsentligt ekonomiskt stöd över statsbudgeten. Bidragsbeloppet bör enligt utskottets mening bestämmas till 100 000 kr. Utskottet tillstyrker därför att anslaget räknas upp i motsvarande grad.

Medelsberäkningen i övrigt under anslaget föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer

1. beträffande negativa effekter av vissa fysikaliska fenomen att riksdagen avslår motionen 1975:1246,
2. beträffande ett särskilt kontaktorgan för vissa patienter m. m. att riksdagen avslår motionen 1975:1249,
3. beträffande särskilda åtgärder mot barnolycksfall att riksdagen avslår motionen 1975:1265,
4. beträffande ekonomiskt stöd vid adoption att riksdagen avslår motionen 1975:1288,
5. att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionen 1975:1289 till *Socialstyrelsen* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 58 612 000 kr.

13. E 2. Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader. E 3. Bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna E 2 och E 3 (s. 70 och 71) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1975/76 anvisar

1. till *Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader* ett förslagsanslag av 407 000 kr.,
2. till *Bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut* ett förslagsanslag av 7 700 000 kr.

14. E 4. Länsläkarväsendet. Regeringen har under punkten E 4 (s. 71 och 72) föreslagit riksdagen att till Länsläkarväsendet för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 9 420 000 kr.

Motion

I motionen 1975:473 av fröken Engman (s) och fru Bergander (s) hemställs att socialstyrelsen får i uppdrag att utreda dels frågan om normer för privatpraktiserande läkares verksamhet, utrustning m. m., dels möjligheterna att ge länsläkarna befogenhet att effektivt ingripa mot läkarverksamhet som ej uppfyller sådana normer.

Utskottet

Enligt instruktionen (1965:792) för länsläkarväsendet har länsläkarorganisationen tillsyn över läkare och andra personer som yrkesmässigt utövar hälso- och sjukvårdande verksamhet. Länsläkarorganisationen äger att bl. a. från läkare begära nödvändiga utlåtanden, rapporter och uppgifter.

Under budgetåret 1972/73 genomfördes inom socialstyrelsen en utredning om lämplig inriktning av arbetet vid länsläkarorganisationerna inom ramen för den gällande instruktionen för länsläkarväsendet. I anknytning till detta utredningsarbete har i början av år 1974 inom socialstyrelsen tillsatts en särskild arbetsgrupp med uppgift att utarbeta riktlinjer för länsläkarorganisationens tillsyn över medicinalpersonal. Dessa riktlinjer skall enligt direktiven för utredningsarbetet innehålla uppgift om vilket innehåll den offentliga tillsynen skall ha. Arbetsgruppen skall söka precisera de kravnivåer som den meddelade vården och dess utövare bör uppfylla. Minimikrav på lokaler, instrumentuppsättning, steriliseringsmöjligheter etc. skall fastställas. Särskilt skall uppmärksammas behovet av tillsyn över läkare och annan medicinalpersonal som till följd av sjukdom, hög ålder eller annan omständighet kan ha undergått sådana förändringar att det gör honom olämplig för sin yrkesutövning. Arbetsgruppen beräknar framlägga resultatet av sitt arbete under innevarande år.

Med hänsyn till det pågående utredningsarbetet erfordras inte någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen 1975:473 av fröken Engman (s) och fru Bergander (s), vari tas upp frågan om normer för privatpraktiserande läkares verksamhet, utrustning m. m. samt frågan om ökade befogenheter för länsläkarna att ingripa mot läkare som ej uppfyller de uppställda kraven.

Medelsberäkningen föranleder inte någon erinran från utskottets sida. Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Länsläkarväsendet* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 9 420 000 kr.,
2. beträffande normer för privatpraktiserande läkares verksamhet m. m. att riksdagen avslår motionen 1975:473.

15. E 5. Socialvårdskonsulenter och länsnykterhetsnämnder. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten E 5 (s. 73 och 74) och hemställer att riksdagen till *Socialvårdskonsulenter och länsnykterhetsnämnder* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 10 784 000 kr.

16. E 6. Statens strålskyddsinstitut. Regeringen har under punkten E 6 (s. 74–76) föreslagit riksdagen att till Statens strålskyddsinstitut för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 7 671 000 kr.

Motion

I motionen 1975:35 av fru Anér (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att normer för mikrovågsstrålning snarast fastställs.

Utskottet

Enligt instruktionen (1965:785) för statens strålskyddsinstitut åligger det institutet bl. a. att skaffa sig noggrann kännedom om de risker som är förknäpade med joniserande strålning och med uppmärksamhet följa utvecklingen inom de biologiska strålningsverkningarnas och strålningsfysikens områden. Institutet skall vidare vara samordnande organ för olika strålskyddsintressen i landet och därvid samverka med myndigheter och sammanslutningar som sysslar med strålskyddsfrågor och sprida upplysningar om faror och olägenheter, som kan orsakas av joniserande strålning.

I budgetpropositionen föreslås en uppräkninq av anslaget till strålskyddsinstitutet med ca 650 000 kr., varav 300 000 kr. som extra medel för anlitande av konsulter och extra personal. I beloppet ingår 75 000 kr. för att institutet, i avvaktan på slutligt ställningstagande till en nyligen avlämnad rapport angående tillsyn av användningen av icke-joniserande strålning, skall kunna ge service inom detta område till myndigheter, företag m. fl.

I motionen 1975:35 av fru Anér (fp) framhålls att mikrovågor används i relativt stor utsträckning bl. a. i ugnar, radar- och radioanläggningar samt i apparater för kortvågsterapi. Enligt motionären kan intensiv mikrovågsstrålning ge upphov till värmeskador på människor medan effekterna av mindre intensiv sådan strålning är outforskade. Motionären anser det otillfredsställande att apparater med potentiellt farliga egenskaper säljs och används i vårt land utan att lagliga normer finns för dem. Yrkandet går ut på att normer för mikrovågsstrålning snarast skall fastställas.

Lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor medger en skärpt produktkontroll över varor som med hänsyn till sina kemiska eller fysikalisk-kemiska egenskaper kan befaras medföra skada på människor eller i miljön. Efter föreskrift av regeringen kan lagen även tillämpas på annan vara om det är av särskild betydelse från hälso- och miljöskyddssynpunkt. I prop. 1973:17 med förslag till nämnda lag behandlade föredragande departementschefen bl. a. frågan om omfattningen av regeringens bemyndigande att utsträcka lagens tillämpningsområde. Han framhöll därvid (s. 90) att han biträdde förslaget i det till grund för propositionen liggande betänkandet att bl. a. sådana temperaturförändringar och störningar i form av skilda typer av vågrörelser såsom ljus- och mikrovågor borde omfattas av bemyndigandet. Departementschefen delade den uppfattning som framförts av strålskyddsinstitutet att resultatet av den då pågående utredningen om tillsyn av användningen av icke-joniserande strålning borde avvaktas innan bemyndigandet utnyttjades för att göra lagstiftningen tillämplig på källor till icke-joniserande strålning.

Den av departementschefen omnämnda utredningen, som tillsatts av strålskyddsinstitutet, slutförde sitt arbete 1974 och framlade därvid den ovan nämnda rapporten angående tillsyn av användningen av icke-joniserande strålning. I rapporten behandlas bl. a. mikrovågor och andra typer av elektromagnetiska vågor och fält som ej är hänförliga till joniserande strålning. Utredningen konstaterar att det finns ett stort antal apparater som utsänder icke-joniserande strålning och att användningen av sådana strålkällor ökar samt att det finns all anledning att öka uppmärksamheten på de skaderisker som kan uppkomma. Utredningen anser det synnerligen angeläget att regeringen utnyttjar möjligheten enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor att utsträcka lagens tillämpningsområde och nu lämnar föreskrift om att lagen skall gälla även apparater eller föremål, som vid användning eller eljest utsänder icke-joniserande strålning och som kan befaras medföra skada på människor eller i miljön. Om bemyndigandet utnyttjas, framhåller utredningen, kan de i lagen angivna befogenheterna att införa förbud eller tillståndstvång och andra restriktioner tillämpas även på källor till icke-joniserande strålning. Vidare kan enligt utredningen valet av ingripande mot en vara ske med utgångspunkt i att menlig verkan för människan och miljön skall förhindras eller förebyggas så långt som möjligt. En reglering enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor kompletteras av möjligheten att ingripa enligt arbetarskyddslagen (1949:1) i fråga om exempelvis apparater som används inom industrin. Utredningen föreslår vidare att strålskyddsinstitutet skall vara expertorgan åt de myndigheter som har att utöva tillsyn enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor.

Sedan utredningens rapport remissbehandlats har den överlämnats till statskontoret för att beaktas vid en översyn av strålskyddsinstitutets arbetsuppgifter och organisation, som statskontoret år 1974 fått i uppdrag att göra.

Arbetarskyddslagstiftningen är för närvarande föremål för översyn av arbetsmiljöutredningen. Översynen syftar till en helt ny lag som svarar mot en breddad målsättning för arbetarskyddet. Enligt direktiven till utredningen skall den bl. a. ta upp frågan om de s. k. hygieniska gränsvärdena. I tilläggsdirektiv som utfärdats i år har utredningen också fått i uppdrag att analysera samordningen mellan en arbetsmiljölagstiftning och lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor.

Med hänsyn till det verkställda utredningsarbetet rörande bl. a. mikrovågsstrålning och till det utredningsarbete som nu pågår inom arbetsmiljöutredningen och statskontoret anser sig utskottet kunna förutsätta att motionens syfte i allt väsentligt kommer att tillgodoses. Någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen är därför inte erforderlig. Utskottet avstyrker således bifall till motionen.

Regeringens förslag till medelsanvisning föranleder ingen erinran från utskottet.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Statens strålskyddsinstitut* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 7 671 000 kr.,
2. beträffande normer för mikrovågsstrålning att riksdagen avslår motionen 1975:35.

17. E 7-E 15. Statens bakteriologiska laboratorium: Uppdragsverksamhet m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna E 7-E 15 (s. 79-91) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1975/76 anvisar

1. till *Statens bakteriologiska laboratorium: Uppdragsverksamhet* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
2. till *Statens bakteriologiska laboratorium: Driftbidrag* ett reservationsanslag av 750 000 kr.,
3. till *Statens bakteriologiska laboratorium: Centrallaboratorieuppgifter* ett förslagsanslag av 7 425 000 kr.,
4. till *Statens bakteriologiska laboratorium: Försvarsmedicinsk verksamhet* ett förslagsanslag av 2 070 000 kr.,
5. till *Statens bakteriologiska laboratorium: Utrustning* ett reservationsanslag av 700 000 kr.,
6. till *Statlig läkemedelskontroll* ett förslagsanslag av 15 448 000 kr.,
7. till *Socialstyrelsens läkemedelsavdelning: Inredning och utrustning* ett reservationsanslag av 6 500 000 kr.,
8. till *Statens rättskemiska laboratorium* ett förslagsanslag av 9 246 000 kr.,
9. till *Statens rättsläkarstationer: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 9 759 000 kr.

Öppen hälso- och sjukvård

18. F 1. Läkemedel åt vissa kvinnor och barn. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten F 1 (s. 93 och 94) och hemställer

att riksdagen till *Läkemedel åt vissa kvinnor och barn* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 4 900 000 kr.

19. F 2. Bidrag till familjerådgivning, psykisk barna- och ungdomsvård m. m. Regeringen har under punkten F 2 (s. 94 och 95) föreslagit riksdagen att till Bidrag till familjerådgivning, psykisk barna- och ungdomsvård m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 850 000 kr.

Motion

I motionen 1975:1293 av fru Swartz m. fl. (fp) hemställs att riksdagen till Bidrag till S:t Lukasstiftelsen för budgetåret 1975/76 anvisar ett i för-

hållande till regeringens förslag med 80 000 kr. förhöjt anslag av 200 000 kr.

Utskottet

S:t Lukasstiftelsen är en ekumenisk sammanslutning med uppgift att hjälpa människor, vilkas svårigheter och nedsatta hälsa har sin grund i psykiska konflikt- och svaghetstillstånd. Regeringen har föreslagit att det under anslaget beräknas ett bidrag till stiftelsen av 120 000 kr., vilket innebär en höjning med 20 000 kr. i förhållande till vad som utgår för innevarande budgetår. I motionen 1975:1293 av fru Swartz m. fl. (fp) yrkas att, i enlighet med vad stiftelsen begärt, bidrag skall utgå med 200 000 kr.

Även enligt utskottets mening är det motiverat att bidraget till S:t Lukasstiftelsen för nästa budgetår höjs. Utskottet förordar att bidraget bestäms till 150 000 kr.

Förslaget till medelsanvisning i övrigt föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionen 1975:1293 till *Bidrag till familjerådgivning, psykisk barna- och ungdomsvård m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 2 880 000 kr.

20. **F 3. Allmän hälsokontroll.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten F 3 (s. 95–97) och hemställer

att riksdagen till *Allmän hälsokontroll* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 1 170 000 kr.

21. **F 4. Skyddsympningar.** Regeringen har under punkten F 4 (s. 97 och 98) föreslagit riksdagen att till Skyddsympningar för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 22 100 000 kr.

Motion

I motionen 1975:260 av herr Henmark (fp) hemställs att riksdagen beslutar hemställa att regeringen framlägger förslag att gulsot skall ingå bland de sjukdomar för vilka statsbidrag utgår för skyddsympning.

Utskottet

Från förevarande anslag betalas genom socialstyrelsen kostnader i samband med frivillig skyddsympning mot difteri, kikhosta, stelkramp, mässling, polio och röda hund samt obligatorisk smittkoppsvaccinering och frivillig revaccinering av skolbarn mot smittkoppor. Ympningarna görs bl. a. av skolläkare och skolsköterskor samt av ympare inom den förebyggande barnavården.

I motionen 1975:260 av herr Henmark (fp) begärs förslag om att från anslaget skall utgå bidrag till kostnader för gammaglobulininjektioner mot gulsot. Motionären påpekar att om bidrag utgår för sådana injektioner sannolikt en stor del av dem som nu drabbas av gulsot skulle ha motiverats till att genom förebyggande gammaglobulininjektion söka undgå sjukdomen.

Mot de sjukdomar som avses under anslaget kan genom skyddssympning ges ett tämligen långvarigt skydd. Ympningsverksamheten kan bl. a. av detta skäl uppläggas systematiskt till att omfatta olika åldersklasser o. d.

Som skydd mot gulsot brukar gammaglobulininjektioner ges. Allmänt kan sägas att gammaglobulin, som framställs av blodplasma, anses ge skydd endast mot epidemisk gulsot och då endast under fyra till fem månader. När det gäller inokulationsgulsot anses det tveksamt om gammaglobulininjektioner över huvud taget ger något skydd.

Motionen synes syfta till att gammaglobulin skall ges gratis eller till reducerad kostnad till personer som ämnar resa till sådana länder, beträffande vilka resenären rekommenderas ta gammaglobulininjektion före inresa. Av motionären åberopad statistik beträffande antalet fall av epidemisk gulsot i samband med utlandsresor visar påfallande låga siffror. I sammanhanget bör nämnas att en del av de redovisade fallen kan ha drabbats av gulsot i länder där man normalt inte behöver befara att bli smittad av gulsot, t. ex. i de övriga nordiska länderna, England och Tyskland. Vidare kan inte uteslutas att en del fall inträffat trots gammaglobulininjektioner. Det förhållandevis begränsade antalet fall av epidemisk gulsot i samband med utlandsresor visar att den genom bl. a. resebyråer förmedlade informationen till utlandsresenärer om betydelsen av att ta gammaglobulininjektioner i förebyggande syfte har effekt. Mot bakgrund av det anförda och då en verksamhet med gammaglobulininjektioner mot gulsot enligt motionärens önskemål kan förutses kräva en omfattande organisation och medföra avsevärda kostnader avstyrker utskottet motionen.

Utskottet hemställer

1. beträffande gammaglobulininjektioner mot gulsot att riksdagen avslår motionen 1975:260,
2. att riksdagen till *Skyddssympningar* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 22 100 000 kr.

22. **F 5. Hälsovårdsupplysning.** Regeringen har under punkten F 5 (s. 98–100) föreslagit riksdagen att till Hälsovårdsupplysning för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.

Motioner

1. I motionen 1975:116 av herr Nilsson i Agnäs (m) hemställs att riksdagen beslutar att förbud mot rökning i tågens serveringsvagnar fastställs i lag.

2. I motionen 1975:345 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga, att riksdagen under socialdepartementet för budgetåret 1975/76 till utökad upplysning om alkohol, narkotika, sömnmedel och lugnande medel anvisar 1 milj. kr. utöver regeringens förslag, och att anslaget F 5, Hälsovårdsupplysning uppräknas i motsvarande mån.

3. I motionen 1975:349 av herrar Lundgren (s) och Andersson i Lycksele (s) hemställs att riksdagen ger till känna vad i motionen anförts om anslag för information om olika abortförebyggande åtgärder m. m.

4. I motionen 1975:491 av herr Nilsson i Kristianstad m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag i enlighet med motionen, i syfte att minska riskerna för hjärt- och kärlsjukdomar.

5. I motionen 1975:797 (motivering i motionen 1975:751) av fru Fränkel (fp) och fru Swartz (fp) hemställs att riksdagen uttalar att socialstyrelsen bör utbygga informationen om att även vuxna kvinnor kan och bör vaccineras mot röda hund.

6. I motionen 1975:1233 av fröken Andersson m. fl. (c) hemställs att riksdagen vid sin behandling av budgetpropositionen bilaga 7 punkten F 5 Hälsovårdsupplysning beslutar anslå 9,5 milj. kr., varav 2 miljoner att fördelas mellan ungdoms- och kvinnoorganisationer för information och upplysningsverksamhet i syfte att förebygga oönskade graviditeter och aborter.

7. I motionen 1975:1268 av fru Lundblad m. fl. (s) föreslås

a) att riksdagen hos regeringen hemställer att kost- och motionskampanjen som genomförs av socialstyrelsen intensifieras och inriktas mot kostfrågor sedda i ett internationellt perspektiv,

b) att riksdagen hos regeringen hemställer att en näringsdelegation knyts till kampanjen som rådgivande och initiativskapande organ för statliga myndigheter som är berörda av näringsfrågorna.

8. I motionen 1975:1273 av herr Måbrink m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen hemställer att regeringen ger socialstyrelsen i uppdrag att utarbeta och till mödravårdscentralerna distribuera ett utförligt informationsmaterial till samtliga nyblivna föräldrar om amning, industritillverkad barnmat, barnets hygien och sömn och andra kring barnets skötsel och utveckling viktiga frågor.

9. I motionen 1975:1275 av herr Nilsson i Agnäs (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag snarast om åtgärder i enlighet med vad som i motionen anförts i syfte att eliminera tobaksrökningens skadeverkningar.

10. I motionen 1975:1276 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m, s, c, fp, vpk) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att behovet

av anslag med förslagsvis 125 000 kr. till Riksförbundet VISIR beaktas vid tilldelningen av medel till hälsoupplysningsverksamhet.

11. I motionen 1975:1285 av herr Romanus (fp) hemställs att riksdagen under F 5. Hälsovårdsupplysning anvisar 10,5 milj. kr. vilket innebär 3 milj. kr. utöver regeringens förslag.

12. I motionen 1975:1792 (motivering i motionen 1975:1064) av fru Nilsson i Kristianstad m. fl. (c, m, fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att förslag om förbud mot reklam för tobak utan dröjsmål framläggs.

Utskottet

Från anslaget bekostas socialstyrelsens upplysningsverksamhet i syfte att ge allmänheten information om förebyggande hälsovård. Inom socialstyrelsen handhas denna upplysningsverksamhet av socialstyrelsens nämnd för hälsoupplysning. Nämnden har till uppgift att planera, leda och samordna socialstyrelsens hälsoupplysningsverksamhet och att verka för regional och lokal verksamhet på detta område.

För innevarande budgetår har under anslaget anvisats 5 500 000 kr. Till detta kommer två poster om tillhopa 3 000 000 kr., utgörande medel som riksdagen i samband med behandlingen av propositionen med förslag till ny abortlag, m. m. anvisade under det på riksstaten för innevarande budgetår särskilt uppförda anslaget till Information om vissa abortförebyggande åtgärder m. m. Av sistnämnda belopp är 1 000 000 kr. avsedda för en långsiktig informationsverksamhet om olika abortförebyggande åtgärder och 2 000 000 kr. för en särskild informationsverksamhet genom ungdoms- och kvinnoorganisationer.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen en medelsanvisning under förevarande anslag av 7 500 000 kr.

I motioner framförs förslag om olika åtgärder mot tobaksrökning, förslag med anknytning till upplysningsverksamheten om kost och motion, förslag om information angående vaccination mot röda hund, förslag om bidrag till Riksförbundet VISIR (Vi som inte röker), förslag om medelsanvisningen till upplysningsverksamheten om beroendeframkallande medel och till upplysningsverksamheten i sexual- och samlevnadsfrågor genom ungdoms- och kvinnoorganisationer samt förslag om medelsanvisningen under anslaget i sin helhet.

Åtgärder mot tobaksrökning. Som bakgrund till ställningstagandena till motionerna om åtgärder mot tobaksrökning får utskottet – till komplettering av liknande redogörelser, som utskottet lämnat åren 1973 och 1974 i betänkandena SoU 1973:5 (s. 38 och 39) och SoU 1974:5 (s. 21–23) – anföra följande.

Socialstyrelsen ingav i april 1974 till socialdepartementet en rapport – Tobaksrökning – med förslag till en rad åtgärder mot tobaksrökning, vilken

rapport utarbetats av en av socialstyrelsen tillsatt arbetsgrupp. Sedan remissbehandling skett, tillkallade handelsministern omkring årsskiftet en sakkunnig för att skyndsamt utreda frågan om lämpliga former för införande av förbud mot tobaksreklam, varvid också frågan om skyldighet för tillverkare och importörer att förse förpackningar till tobaksvaror med varningstext skulle beaktas. Avsikten är att den sakkunnige skall avge förslag i sådan tid att, efter remissbehandling, bl. a. dessa förslag skall kunna utgöra grundval för en proposition innevarande år med förslag om olika åtgärder för att begränsa tobakens skadeverkningar och om en informationskampanj i tobaksfrågan.

Sedan i fjol har pågått förhandlingar enligt lagen (1970:412) om otillbörlig marknadsföring mellan konsumentombudsmannen och Svenska tobaksbranschföreningen i syfte att anpassa de sedan år 1970 gällande branschreglerna om tobaksreklam till kraven på en ytterligare dämpning av reklamen för tobaksprodukter i avvaktan på en slutlig lösning av frågan om förbud mot tobaksreklam. Huvuddelen av förhandlingarna beräknas kunna slutföras under innevarande månad.

Det fortsatta arbetet i anslutning till en rekommendation (nr 12/1972) av Nordiska rådet angående förbud mot tobaksreklam har skett i en nordisk arbetsgrupp, som bl. a. skall undersöka i vilka former ett nordiskt samarbete beträffande upplysningsverksamhet om tobakens skadeverkningar, speciellt med avseende på barn och ungdom, kan förverkligas. Arbetsgruppen beräknas komma att avge en rapport i april i år.

De motioner, i vilka framförs förslag i tobaksfrågan, är följande. I motionen 1975:116 av herr Nilsson i Agnäs (m) begärs förbud i lag mot rökning i lågens serveringsvagnar. I motionen 1975:1275 av samme motionär begärs förslag om en rad åtgärder mot tobaksrökning, såsom förbud i lag mot tobaksrökning på sjukhus, i skolor och offentliga inrättningar, på arbetsplatser, i lokaler där mat serveras och i övriga utrymmen där allmänheten vistas. I motionen 1975:1792 av fru Nilsson i Kristianstad m. fl. (c, m, fp) begärs att förslag om förbud mot reklam för tobak skall framläggas utan dröjsmål.

Förslagen i motionerna överensstämmer i väsentliga avseenden med de förslag till begränsningar i tobaksbruket, vartill socialstyrelsens tobaksutredning syftar. Med hänsyn härtill och då det finns anledning räkna med att riksdagen kommer att senare i år få behandla förslag av regeringen på grundval av bl. a. denna utredning bör motionerna inte föranleda någon åtgärd av riksdagen.

Upplysningsverksamheten om kost och motion. Förslag med anknytning till upplysningsverksamheten om kost och motion framförs i tre motioner.

I motionen 1975:491 av herr Nilsson i Kristianstad m. fl. (s) begärs utredning i syfte att minska riskerna för hjärt- och kärlsjukdomar. Motio-

närerna framhåller bl. a. att en förändring av kostvanorna i syfte att minska fetthalten i blodet är av grundläggande betydelse när det gäller att söka förebygga hjärt- och kärlsjukdomar. Motionärerna anger en rad åtgärder av upplysningskaraktär m. m. som bör sättas in för att främja en ändring av kostvanorna.

I motionen 1975:1268 av fru Lundblad m. fl. (s) begärs att nämndens för hälsoupplýsning upplysningsverksamhet om kost och motion skall intensifieras och inriktas mot kostfrågor sedda i ett internationellt perspektiv. Motionärerna anknuter till vad som förevarit vid FN:s livsmedelskonferens i Rom år 1974 och framhåller bl. a. att i upplysningsverksamheten om kost och motion den globala bristen på näringsrika livsmedel måste beaktas. I motionen anför bl. a. att i en vid nämnda konferens beslutad resolution överflödsländerna rekommenderats att söka minska köttförbrukningen, då utfodringen av speciellt nötkreatur är mycket proteinkrävande. Motionärerna framhåller vidare att upplysningsverksamheten om kost och motion bör kompletteras med en näringsdelegation med speciell uppgift att söka inrikta denna upplysningskampanj även mot en svensk insats för en lösning av världens livsmedelsproblem. Motionärerna begär mot den angivna bakgrunden att en näringsdelegation skall knytas till upplysningsverksamheten i fråga om kost och motion som ett rådgivande och initiativskapande organ för statliga myndigheter som är berörda av näringsfrågorna. Som områden där näringsfrågorna bör uppmärksammas anges industripolitiken, utbildningspolitiken, forskningen, jordbrukspolitiken och biståndspolitiken.

I motionen 1975:1273 av herr Måbrink m. fl. (vpk) begärs att socialstyrelsen skall få i uppdrag att utarbeta och till mödravårdscentralerna distribuera ett utförligt informationsmaterial till samtliga nyblivna föräldrar om amning, industritillverkad barnmat, barnets hygien och sömn och andra kring barnets skötsel och utveckling viktiga frågor. Motionärerna anför bl. a. att den hälsoupplýsning som socialstyrelsen i dag erbjuder nyblivna föräldrar är mager och att informationsmaterial om föräldraskapet och det nyfödda barnets skötsel i stor utsträckning saknas.

Upplysningsverksamheten om kost och motion startades år 1971 med målsättningen att bryta den konstaterade, sedan länge pågående utvecklingen mot försämrade kost- och motionsvanor. Aktiviteten har beräknats behöva en lång tid för att få effekt, i första hand en tioårsperiod. Det näringsfysiologiska och rörelsefysiologiska underlaget för aktiviteten – som utarbetats av en särskild medicinsk expertgrupp – har redovisats av socialstyrelsen år 1971 i skriften *Kost och motion* (Socialstyrelsen redovisar nr 19). Som konkreta förslag till ändring av kost- och motionsvanor anges däri att det gäller att anpassa energitillförsel till energibehov, att begränsa konsumtionen av mättat fett och socker, att öka tillförseln av essentiella näringsämnen och att öka den fysiska aktiviteten. Underlag för upplysningsverksamheten om kost och fysisk aktivitet under barnåren har utarbetats av en annan medicinsk expertgrupp och redovisats år 1973 i skriften

Kost och fysisk aktivitet i barnåldern (Socialstyrelsen redovisar nr 33). För upplysningsverksamheten om kost och motion finns en ledningsgrupp, vari ingår företrädare för bl. a. socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, statens livsmedelsverk, konsumentverket, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Sveriges industriförbund, Lantbrukarnas riksförbund, LO och Kooperativa förbundet. Vidare är till aktiviteten knutna olika projekt- och expertgrupper samt de i det föregående nämnda medicinska expertgrupperna. Upplysningsverksamheten har utformats med inriktning på storhushållen, skolan, idrottsrörelsen och allmänheten.

Med anledning av vad som anförs i motionerna 1975:491 och 1975:1268 bör framhållas att upplysningsverksamheten syftar till att följande konsumtion skall stimuleras, nämligen konsumtionen av grönsaker, frukt, potatis, fettfattiga mjölkprodukter, fisk, magert kött, fjäderfä, matbröd och andra spannmålsprodukter. När det gäller förslagen i motionen 1975:1273 bör särskilt framhållas att inom upplysningsverksamheten om kost och motion ett särskilt projekt bedrivs som avser kostråd för blivande mammor samt att en särskild expertgrupp för närvarande överväger frågor om en kampanj för amning.

Av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår att upplysningsverksamheten om kost och motion i huvudsak syftar till att åstadkomma sådan ändring av kostvanorna som avses i motionerna 1975:491 och 1975:1268. Då det gäller de mera övergripande synpunkterna på näringsfrågorna som framförs i sistnämnda motion vill utskottet framhålla den betydelse det har att vi i vårt land fortlöpande ägnar uppmärksamhet åt åtgärder som är inriktade på att tillgodose de önskemål på området som framfördes vid FN:s livsmedelskonferens. Utskottet anser det inte påkallat att riksdagen i förevarande sammanhang vidtar någon särskild åtgärd.

Av redogörelsen i det föregående framgår vidare att i upplysningsverksamheten om kost och motion behandlas även frågor om kosten för spädbarn. Det finns anledning räkna med att nämnden för hälsoupplysning mot bakgrund av den debatt på området som nu pågår i samhället i fortsättningen kommer att ägna dessa frågor ytterligare uppmärksamhet. I anledning av motionen 1975:1273 bör även framhållas att socialstyrelsen år 1973 utfärdat ett cirkulär om anmälan av förlossningar till barnavårdscentralerna genom ett medicinskt födelsemeddelande samt fastställt en journal för barnhälsovård jämte anvisningar i syfte att främja en fortlöpande uppföljning inom barnhälsovården av olika förhållanden beträffande barnens utveckling och hälsa. Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1975:491, 1975:1268 och 1975:1273.

Upplysningsverksamhet om vaccination mot röda hund. I motionen 1975:797 av fru Fränkel (fp) och fru Swartz (fp) begärs att riksdagen skall uttala att socialstyrelsen bör bygga ut informationen om att även vuxna kvinnor kan och bör vaccineras mot röda hund. I mo-

tionsskälén påpekás bl. a. att för en kvinna, som inte är vaccinerad mot röda hund och som får denna sjukdom under den första tredjedelen av sin graviditet, stor sannolikhet föreligger att hon kommer att föda ett barn med fysisk eller psykisk skada.

Genom medel som anvisas under anslaget till Skyddssympningar (punkten 21) bekostas ett program för frivillig skyddssympning mot röda hund, som omfattar dels immunitetsprövning av alla gravida kvinnor och vaccinering därefter av icke-immuna, dels vaccinering av alla flickor i 13–14 årsåldern. Socialstyrelsens nämnd för hälsoupplýsning svarar för produktion av en folder för information till icke-immuna gravida kvinnor som utdelas av sjukvårdshuvudmännen vid i första hand kvinnokliniker.

Socialutskottet – som vill understryka att vaccineringen mot röda hund är angelägen för kvinnor – anser att det bör ankomma på socialstyrelsen och styrelsens nämnd för hälsoupplýsning att i första hand avvåga i vilken omfattning resurser bör avdelas för information om vaccinering mot röda hund. Motionen 1975:797 bör därför inte föranleda någon åtgärd av riksdagen.

Anslagsfrågor. I motionen 1975:1285 av herr Romanus (fp) begärs att anslaget skall höjas till 10,5 milj. kr., varav 9,5 milj. kr. beräknas för ökad upplýsningsverksamhet i förhållande till innevarande budgetår samt 1 milj. kr. för utökad upplýsningsverksamhet om alkohol, narkotika, sömnmedel och lugnande medel. Såvitt avser sistnämnda belopp framställs ett yrkande av samma innehåll i motionen 1975:345 av herr Helén m. fl. (fp). Motionen 1975:349 av herrar Lundgren (s) och Andersson i Lycksele (s) innefattar krav på att det för innevarande budgetår beräknade beloppet av 2 milj. kr. för en särskild informationsverksamhet genom ungdoms- och kvinnoorganisationer om den nya abortlagstiftningen och om olika abortförebyggande åtgärder skall höjas samt att även folkrörelser utan speciell kvinno- eller ungdomsinriktning – exempelvis idrotts- och nykterhetsrörelserna, religiösa samfund och organisationer – också skall ges möjligheter att medverka i informationsverksamheten. Frågan om medel för sistnämnda informationsverksamhet tas även upp i motionen 1975:1233 av fröken Andersson m. fl. (c). Motionärerna begär att anslaget skall höjas med 2 milj. kr. utöver det anslagsbelopp regeringen föreslagit så att även under nästa budgetår bidrag med nämnda belopp kan utgå till informationsverksamheten genom ungdoms- och kvinnoorganisationer. Slutligen begärs i motionen 1975:1276 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m, s, c, fp, vpk) att behovet av anslag till Riksförbundet VISIR – förslagsvis 125 000 kr. – skall beaktas vid medelsanvisningen.

Som framgår av den inledningsvis lämnade redovisningen har för innevarande budgetår anvisats tillhoppa 8,5 milj. kr. för hälsovårdsupplýsning. Med hänsyn till att regeringen i budgetpropositionen för motsvarande verk-

samhet under nästa budgetår beräknat endast ett belopp av 7,5 milj. kr. har utskottet ingående övervägt frågan om storleken av de olika poster som går in under anslaget. Utskottet har därvid gjort följande bedömning. En begränsad uppräknig i förhållande till anslagen för innevarande budgetår bör som förutsatts i budgetpropositionen ske såvitt avser följande ändamål, nämligen bidrag till organisationer, informationsverksamhet i fråga om sexual- och samlevnadsfrågor genom nämnden för hälsouppllysning, övrig hälsouppllysning samt administrationskostnader för nämnden för hälsouppllysning. Vidare bör i enlighet med av utskottet inhämtade uppgifter om de beräkningar som ligger till grund för medelsberäkningen drygt 2 milj. kr. anvisas för särskild informationsverksamhet om preventivmedelsrådgivning och andra abortförebyggande åtgärder genom vissa organisationer. I fråga om uppllysningsverksamheten beträffande kost och motion har, enligt vad utskottet inhämtat, regeringen räknat med en viss, tillfällig nedgång av anslagsbehovet. Då utskottet anser att denna verksamhet under nästa budgetår i allt väsentligt bör ha samma omfattning som under innevarande budgetår förordar utskottet att posten beräknas till 1 300 000 kr. Mot bakgrund av att medelsanvisningen för den informationskampanj i tobaksfrågan, som kommer att föreslås i den väntade propositionen med förslag om olika åtgärder för att begränsa tobakens skadeverkningar, kan beräknas komma att uppgå till ca 2 milj. kr. bör medelsanvisningen för informationsverksamheten i fråga om beroendeframkallande medel kunna begränsas i avvaktan på propositionen. I sammanhanget har utskottet beaktat att frågan om ytterligare medel för informationsverksamhet på alkoholområdet bör tas upp i samband med prövningen av förslag, som grundar sig på det av alkoholpolitiska utredningen i oktober 1974 avgivna betänkandet (SOU 1974:90-93) Alkoholpolitik. Utskottet förutsätter att regeringen snarast möjligt förelägger riksdagen förslag i anledning av betänkandet. Då det slutligen gäller kostnaderna för utgivning av tidningen Vigör under nästa budgetår har utskottet inhämtat att det finns skäl räkna med att vid ingången av budgetåret en reservation kommer att finnas som täcker kostnaden.

Utskottets ställningstagande innebär i sammanfattning att under anslaget medel bör anvisas med belopp som överstiger regeringens förslag med 800 000 kr. Anslaget bör således bestämmas till 8 300 000 kr.

I enlighet med det anförda bör även för nästa budgetår bidrag utgå till informationsverksamhet om preventivmedelsrådgivning och andra abortförebyggande åtgärder genom vissa organisationer. Med beaktande av den höjning av posten som i enlighet med det ovan sagda kommer att ske bör socialstyrelsen vara oförhindrad att om synnerliga skäl föreligger ge bidrag även åt andra organisationer som har ungdom och kvinnor bland sina målgrupper. Härigenom tillgodoses i viss utsträckning motionen 1975:349.

Riksförbundet VISIR har hos nämnden för hälsoupplysning anhållit om ett bidrag av 98 000 kr. för budgetåret 1975/76. Det bör enligt utskottets mening ankomma på nämnden för hälsoupplysning att, inom ramen för det anslag som utskottet förordat, göra den närmare avvägningen av vilket bidrag som bör utgå till riksförbundet. Motionen 1975:1276 bör därför inte föranleda någon åtgärd av riksdagen.

Utskottets ställningstagande i de här behandlade anslagsfrågorna innebär att yrkandena i motionerna 1975:345 och 1975:1276 avstyrks samt att förslagen i motionerna 1975:349, 1975:1233 och 1975:1285 i viss utsträckning tillgodoses.

Utskottet hemställer

1. beträffande åtgärder mot tobaksrökning att riksdagen avslår motionerna 1975:116, 1975:1275 och 1975:1792,
2. beträffande upplysningsverksamheten om kost och motion att riksdagen avslår motionerna 1975:491, 1975:1268 och 1975:1273,
3. beträffande upplysningsverksamhet om vaccination mot röda hund att riksdagen avslår motionen 1975:797,
4. att riksdagen i anledning av regeringens förslag, motionen 1975:349, motionen 1975:1233 och motionen 1975:1285 samt med avslag på motionen 1975:345, såvitt här är i fråga, och motionen 1975:1276 till *Hälsovårdsupplysning* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 8 300 000 kr.

23. F 6–F 8. Bidrag till utrustning av polikliniker för folktandvård m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna F 6–F 8 (s. 100–102) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1975/76 anvisar

1. till *Bidrag till utrustning av polikliniker för folktandvård* ett reservationsanslag av 50 000 kr.,
2. till *Bidrag till nordiskt institut för odontologisk materialprovning* ett reservationsanslag av 500 000 kr.,
3. till *Epidemiberedskap m. m.* ett förslagsanslag av 4 780 000 kr.

Universitetssjukhus m. m.

24. G 1. Karolinska sjukhuset: Driftkostnader. Regeringen har under punkten G 1 (s. 104–111) föreslagit riksdagen att bemyndiga regeringen att vid karolinska sjukhuset inrätta en tjänst som överläkare i SKBc 3 samt att till Karolinska sjukhuset: Driftkostnader för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 455 137 000 kr.

Motioner

1. I motionen 1975:1239 av fröken Engman (s) hemställs

a) att riksdagen bemyndigar regeringen att vid Karolinska sjukhuset inrätta en tjänst som överläkare i SKBe 3 i neuropatologi fr. o. m. budgetåret 1975/76, samt

b) att riksdagen till Karolinska sjukhuset: Driftkostnader anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 210 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 455 347 000 kr.

2. I motionen 1975:1299 av herr Wiklund (s) hemställs att riksdagen beslutar att till Karolinska sjukhuset: Driftkostnader för budgetåret 1975/76 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 195 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 455 332 000 kr. för inrättande av en tjänst som biträdande överläkare i SKBe 1 vid reumatologiska kliniken vid sjukhuset.

Utskottet

Direktionen för karolinska sjukhuset har i fråga om inrättande av tjänster för överordnade läkare vid olika kliniker vid sjukhuset föreslagit dels att fyra tjänster som överläkare skall inrättas i utbyte mot lika många tjänster som biträdande överläkare, dels att fyra tjänster som biträdande överläkare skall tillföras sjukhuset, däribland en tjänst vid den reumatologiska kliniken. Tjänsten skall tillgodose behovet av reumatologisk expertis för behandling av reumatiskt sjuka barn och för konsultation inom sjukhuset. Socialstyrelsen har tillstyrkt den föreslagna omvandlingen av fyra tjänster som biträdande överläkare till tjänster som överläkare samt förslaget om inrättande av tjänster som biträdande överläkare i vad avser två tjänster. Styrelsen har inte ansett sig kunna tillstyrka den begärda tjänsten som biträdande överläkare vid den reumatologiska kliniken. Därvid har styrelsen hänvisat till den bristande tillgången på vidareutbildade läkare och behovet av en utbyggnad av specialiteten reumatologi även utanför de stora undervisnings-sjukhusen. Föredragande departementschefen har förordat endast ett av direktionens förslag i fråga om ovan angivna tjänster, nämligen ett förslag om inrättande av en tjänst som överläkare vid sjukhusets ögonklinik i utbyte mot en där befintlig tjänst som biträdande överläkare.

I motionen 1975:1239 av fröken Engman (s) begärs bemyndigande för regeringen att inrätta en tjänst som överläkare i neuropatologi vid karolinska sjukhuset samt att medel för tjänsten anvisas.

I motionen 1975:1299 av herr Wiklund (s) begärs att medel skall anvisas för inrättande av den av direktionen begärda tjänsten som biträdande överläkare vid reumatologiska kliniken.

Den inledningsvis lämnade redovisningen visar vilka tjänster vid karolinska sjukhuset som enligt direktionens mening bör prioriteras. Bland de nya tjänster som direktionen begärt finns inte någon tjänst i neuropatologi.

Enligt uskottets mening föreligger inte några omständigheter som utgör skäl att frågå direktionens bedömning och inrätta en överläkartjänst i ämnet. Med hänsyn till vad socialstyrelsen anfört rörande den föreslagna tjänsten i reumatologi kan utskottet inte heller tillstyrka att en sådan tjänst inrättas. I enlighet med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1975:1239 och 1975:1299.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att en tjänst som överläkare vid sjukhusets ögonklinik inrättas i utbyte mot en där befintlig tjänst som biträdande överläkare.

Medelsberäkningen föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till regeringens förslag samt med avslag på motionerna 1975:1239 och 1975:1299

1. bemyndigar regeringen att vid karolinska sjukhuset inrätta en tjänst som överläkare i SKBe 3,
2. till *Karolinska sjukhuset: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 455 137 000 kr.

25. G 2–G 8. Karolinska sjukhuset: Utrustning m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna G 2–G 8 (s. 111–131) och hemställer

1. att riksdagen till *Karolinska sjukhuset: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 6 500 000 kr.,
2. att riksdagen
 - a) bemyndigar regeringen att vid akademiska sjukhuset i Uppsala inrätta en tjänst som överläkare i SKBe 3,
 - b) till *Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 56 282 000 kr.,
3. att riksdagen till *Akademiska sjukhuset i Uppsala: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 55 355 000 kr.,
4. att riksdagen till *Akademiska sjukhuset i Uppsala: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 100 000 kr.,
5. att riksdagen
 - a) bemyndigar regeringen att godkänna avtal mellan staten och Malmöhus läns landstingskommun om överlåtelse av bakteriologi- och patologibygnaderna i Lund m. m., i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredragande departementschefen angett i propositionen,
 - b) bemyndigar regeringen att godkänna avtal mellan staten och Malmöhus läns landstingskommun om investeringsersättning för anordnande av utökade lokaler vid lasarettet i Lund åt rättsmedicinsk verksamhet i Lund,

- c) till *Bidrag till kommunala undervisningssjukhus* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 240 000 000 kr.,
6. att riksdagen till *Forsknings- och utbildningsverksamhet vid vårdcentralen i Dalby* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 2 649 000 kr.,
7. att riksdagen till *Vidareutbildning av läkare* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 15 700 000 kr.

26. G 9. Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m. Regeringen har under punkten G 9 (s. 131–136) föreslagit riksdagen att till Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 530 000 kr.

Motion

I motionen 1975:485 av herr Karlehagen m. fl. (c, m, fp) hemställs att riksdagen under socialhuvudtiteln, punkten G 9, till bistånds- och katastrofutbildning av läkare m. fl., specialkurser för läkare och sjuksköterskor i bistånds- och katastroftjänst, anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 230 000 kr. förhöjt anslag.

Utskottet

Under de tre senaste budgetåren har under anslaget till Viss krigssjukvårdsutbildning m. m. under femte huvudtiteln anvisats medel för en specialkurs om ca tio veckor i socialstyrelsens regi i tropikmedicin, nutrition, m. m. avsedd i första hand för inom hälso- och sjukvårdsområdet yrkesverksamma deltagare i den särskilda bistånds- och katastrofutbildning, som anordnas av biståndsutbildningsnämnden. I specialkursen har även fått delta personer – huvuddelen läkare och sjuksköterskor – som haft för avsikt att gå ut i biståndstjänst i olika biståndsorgans regi och vilka endast sökt till specialkursen.

Under innevarande budgetår har under hösten 1974 anordnats en specialkurs med ca 30 deltagare och i januari påbörjats en kurs med ungefär lika många deltagare. Huvudmän för deltagarna i kurserna är SIDA, Röda korset, Rädda barnen samt olika kyrkliga missions- och biståndsorgan m. fl. Huvudmännen har i viss utsträckning bidragit till kostnader för lärare m. m. och till kursdeltagarnas kostnader för uppehälle m. m. Icke någon deltagare i kurserna har tillhört biståndsutbildningsnämndens katastrof- och biståndsutbildning.

Socialstyrelsen har i sin anslagsframställning för nästa budgetår angivit behovet av deltagarplatser i specialkursen under närmaste femårsperiod till 70–105 med viss fördelning på biståndsutbildningsnämnden, SIDA, kyrkliga missions- och biståndsorgan, Rädda barnen, Röda korset och nordiska grann-

länder som huvudmän för deltagarna. Socialstyrelsen har för bestridande av kostnader för lärare m. m. och för deltagarnas uppehålle m. m. avseende två specialkurser för bistånds- och katastrofutbildning av hälso- och sjukvårdspersonal för nästa budgetår föreslagit en medelsanvisning av 440 000 kr. Styrelsen har samtidigt beräknat inkomster för kurserna till samma belopp. Regeringen har under förevarande anslag beräknat såväl utgifter som inkomster till 230 000 kr. för kursverksamheten.

I motionen 1975:485 av herr Karlehagen m. fl. (c, m, fp) begärs att medelsanvisningen under anslaget skall höjas med 230 000 kr. utöver regeringens förslag för att två specialkurser skall anordnas under nästa budgetår.

I regeringens förslag förutsätts att kostnaderna för den för nästa budgetår beräknade specialkursen skall motsvaras av intäkter till motsvarande belopp. Under förutsättning att samma princip om täckning av kostnaderna tillämpas finns enligt utskottets mening inte något hinder för att under budgetåret ytterligare en kurs anordnas liksom skett under innevarande budgetår. Enligt vad utskottet inhämtat har socialstyrelsen resurser för kursledning beträffande två specialkurser. Huvudsyftet med motionen 1975:485 kan således enligt utskottets mening tillgodoses utan någon förändring av medelsberäkningen. Motionsyrkandet avstyrks.

Medelsberäkningen under anslaget föranleder inte heller i övrigt någon erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:485 till *Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 2 530 000 kr.

27. G 10. Nordiska hälsovårdshögskolan. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten G 10 (s. 136–138) och hemställer

att riksdagen till *Nordiska hälsovårdshögskolan* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 2 151 000 kr.

Övrig sjukhusvård m. m.

28. H 1–H 9. Rätt psykiatriska stationer och kliniker m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna H 1–H 9 (s. 139–151) och hemställer

1. att riksdagen
 - a) bemyndigar regeringen att vid den rättspsykiatriska kliniken i Stockholm inrätta en tjänst som överläkare i SKBe 3,
 - b) till *Rättspsykiatriska stationer och kliniker* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 33 632 000 kr.,
2. att riksdagen till *Utrustning av rättspsykiatriska kliniker m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

3. att riksdagen till *Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 143 000 000 kr.,
4. att riksdagen till *Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 1 597 000 000 kr.,
5. att riksdagen till *Bidrag till anordnande av radioterapeutiska kliniker* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.,
6. att riksdagen till *Förvaring och underhåll av viss sjukvårdsmateriel m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 3 583 000 kr.,
7. att riksdagen till *Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 1 555 000 kr.,
8. att riksdagen till *Viss krigssjukvårdsutbildning m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 2 413 000 kr.,
9. att riksdagen till *Bidrag till pensioner för vissa provinsialläkare* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 15 025 000 kr.

Ungdomsvård m. m.

29. I 1. **Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader.** Regeringen har under punkten I 1 (s. 155–159) föreslagit riksdagen att bemyndiga regeringen att påbörja och genomföra försöksverksamhet inom socialvården i enlighet med vad föredragande departementschefen förordat samt att till Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 111 283 000 kr.

Motioner

1. I motionen 1975:483 av fru Johansson i Uddevalla (s) hemställs att riksdagen beslutar

a) att Gräskärns yrkesskola, Uddevalla, försöksvis får dispens att efter ansökan direkt från barnavårdsnämnd/social centralnämnd i Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län få intaga underåriga som omhändertagits för utredning,

b) att Gräskärns yrkesskola försöksvis får användas för förvar enligt 33 och 37 §§ barnavårdslagen av ungdomar från Uddevalla och närliggande kommuner.

2. I motionen 1975:489 av herrar Mathsson i Fagersta (s) och Sundgren (s) hemställs att riksdagen anholder att regeringen tar initiativ som syftar till att Sundbo ungdomsvårdsskola från och med våren 1976 kan starta försöksverksamhet med frivillig intagning och samtidig vård av flickor och

pojkar, samt att denna försöksverksamhet skall kunna medge fortsatt frivillig vård utan hänsyn till vad som sägs om åldersgräns uppåt i 67 § andra stycket barnavårdslagen.

3. I motionen 1975:1278 av fru Olsson i Hölö (c) och fröken Pehrsson (c) hemställs att riksdagen beslutar

a) att till Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader för placering i enskilda hem anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 1 100 000 kr. förhöjt förslagsanslag på 112 383 000 kr.,

b) att i övrigt beakta vad som i motionen anförts.

4. I motionen 1975:1811 (motivering i motionen 1975:1104) av herr Gadd m. fl. (s) hemställs att riksdagen i skrivelse till regeringen framhåller vikten av att i den försöksverksamhet som planeras för att pröva socialutredningens förslag fylleristraflet ersätts med en samordnad medicinsk och social vårdinsats.

Utskottet

Förra året lade fosterbarnsutredningen och socialutredningen fram förslag som berör viktiga delar av gällande lagstiftning och organisation på det sociala området. I budgetpropositionen anför föredragande departementschefen att det är angeläget att en försöksverksamhet påbörjas för att ge praktisk erfarenhet från reformarbetet inom socialvården. En sådan försöksverksamhet bör främst avse barna- och ungdomsvården men även beröra nykterhetsvården och narkomanvården. Försöksverksamheten bör utformas så att primärkommunerna ges möjlighet att som huvudmän för vården pröva nya behandlingsmetoder och att ta det sammanhållna huvudansvaret för såväl den öppna som den institutionella vården, oavsett om den är allmänt förebyggande eller utgör ett direkt led i behandlingen. Försöksverksamheten bör omfatta förutom primärkommunernas resurser, landstingskommunala och statliga institutionsresurser i form av barnhem, ungdomsvårdsskolor och nykterhetsvårdsanstalter. Dessutom bör genom försöksverksamheten kunna belysas en rad frågor som gäller samordningen mellan primärkommunernas sociala verksamhet och landstingens hälso- och sjukvård.

Departementschefen förordar att en försöksverksamhet med en sådan inriktning som ovan angetts påbörjas nästa budgetår och genomförs i en region med tillräckligt underlag av institutionella behandlingsresurser. Förutom de institutionsresurser som ställs till förfogande bör 3 milj. kr. få tas i anspråk inom ramen för de medel som anvisas under förevarande anslag. Departementschefen räknar med att ett antal vårdavdelningar bör kunna stängas med hänsyn till föreliggande platsöverskott och att en reducering kan ske av personalen vid de skolor som skall delta i försöksverksamheten. Departementschefen förordar att den frivilliga vård som skall ges inom ramen för den nämnda försöksverksamheten bör få ske utan hinder av bestämmelserna i barnavårdslagen, ungdomsvårdsskolestadgan och tillämpnings-

kungörelsen till nykterhetsvårdslagen.

Utskottet – som inhämtat att försöksverksamheten kommer att bedrivas i Skåne-regionen och att en särskild ledningsgrupp tillsatts för verksamheten – tillstyrker att riksdagen bemyndigar regeringen att påbörja och genomföra försöksverksamheten i enlighet med vad som förordats av departementschefen.

I motionen 1975:1811 av herr Gadd m. fl. (s) förordas att under försöksverksamheten möjligheterna skall prövas att ersätta fylleristrafvet med en samordnad medicinsk och social vårdinsats. Utskottet, som förra året underströk vikten av att förslag i anledning av fylleristrafvutredningens betänkande snarast möjligt föreläggs riksdagen, anser att det bör ankomma på den ledningsgrupp, som tillsatts för försöksverksamheten, att närmare pröva utformningen av försöken på nykterhetsvårdsområdet. Utskottet, som här också vill hänvisa till punkten 31, anser därför att någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen inte bör vidtas.

Den omständigheten att en försöksverksamhet med stark inriktning på ungdomsvården sätts i gång i viss region får enligt utskottets mening inte leda till att de omfattande försök som sedan flera år pågår i syfte att förbättra behandlingsmetoderna på ungdomsvårdsskolorna sätts i efterhand. Vad som anförs i budgetpropositionen ger inte heller anledning befara att så kommer att bli fallet.

Vid några skolor pågår försöksverksamhet med frivillig vård – numer även för vissa s. k. överåriga elever – samt vård av pojkar och flickor på samma skolor. I motionen 1975:489 av herrar Mathsson i Fagersta (s) och Sundgren (s) yrkas att regeringen skall ta initiativ som syftar till att även Sundbo ungdomsvårdsskola från och med våren 1976 skall omfattas av försöksverksamheten. I motionsskälens förordas att skolan ändras till ett socialt rehabiliteringscentrum och att försöksverksamheten skall bedrivas i intimt samarbete med berörda primärkommuner.

En annan fråga, som har samband med den pågående utvecklingen på ungdomsvårdssektorn – strävan att tillämpa närhetsprincipen – tas upp i motionen 1975:483 av fru Johansson i Uddevalla (s). Motionären vill – med avvikelse från gällande ordning, som innebär att socialstyrelsen beslutar om intagning på ungdomsvårdsskola – att Gräskärns yrkesskola i Uddevalla skall få dispens att, efter ansökan från barnavårdsnämnd/social centralnämnd i Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län, besluta om intagning på skolan av underåriga som omhändertagits för utredning. Motionären vill också att nämnda ungdomsvårdsskola försöksvis skall få användas för förvar av ungdomar från Uddevalla och närliggande kommuner, som är tillfälligt omhändertagna av polisen med stöd av vissa bestämmelser i barnavårdslagen (33 och 37 §§).

Motionsyrkandena och de synpunkter som anförs i motionsskälens ger enligt utskottets mening belägg för att det på olika håll såväl hos skolstyrelse som hos berörd personal finns ett stort positivt intresse för att trots den

ovisshet som råder rörande ungdomsvårdsskolornas framtida ställning fortsätta den utveckling av vården vid skolorna som ständigt pågår. I enlighet med vad som anförs i motionen 1975:1278 av fru Olsson i Hölö (c) och fröken Pehrsson (c) – vilken motion närmare behandlas i det följande – pågår sådan utveckling på samtliga skolor som ett led i det dagliga arbetet.

Det ankommer i första hand på socialstyrelsen att bedöma på vilka skolor försöksverksamhet skall bedrivas. I överensstämmelse med det tidigare sagda är det också angeläget att de ansträngningar, som görs för att förbättra vården även vid skolor där särskild sådan verksamhet inte pågår, i all möjlig utsträckning får stöd av styrelsen. Då det gäller att pröva frågor av det slag som tas upp i motionsyrkandena kan man inte bortse från att utbyggnaden av den öppna vården medfört att ungdomsvårdsskoleorganisationen har kunnat minskas under senare år. Socialstyrelsen har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utreda behovet av kvalitativa och kvantitativa institutionsresurser inom barnhems-, ungdomsvårdsskole- och nykterhetsvården med syfte att bl. a. undersöka alternativa användningsområden för övertaliga institutioner. Detta utredningsarbete får inte föregripas. Såvitt avser den aktuella beläggningssituationen finns skäl erinra om att departementschefen anser det möjligt att lägga ned en skola i västsverige, nämligen Forsane. Utskottet, som inte motsätter sig nedläggning av skolan, vill framhålla att nedläggningen torde få konsekvenser för övriga skolor i regionen, däribland Gräskärr.

Utskottet vill då det gäller frågan om försök med decentraliserad intagning på ungdomsvårdsskola upplysa att spørsmålet om inrättande av ett regionalt organ för ändamålet ingående övervägts inom socialdepartementet hösten 1974 i samband med diskussioner rörande den tidigare nämnda försöksverksamheten i Skåne-regionen. Tanken på att inrätta ett sådant organ övergavs emellertid med hänsyn till att uppbyggnad av en regional intagningsnämnd med bland annat juridisk expertis skulle kräva alltför stora resurser. Utskottet vill i detta sammanhang också framhålla att socialstyrelsen numera har möjlighet att mycket snabbt meddela beslut i intagningsärenden.

På grund av det anförda anser utskottet att riksdagen inte nu bör ta något initiativ i de avseenden som berörs i motionerna 1975:483 och 1975:489. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Utskottet behandlar slutligen den i det föregående nämnda motionen 1975:1278. Som bakgrund till huvudyrkandet i motionen må nämnas följande. Föredragande departementschefen beräknar en höjning av anslaget för ungdomsvårdsskolorna med 8 664 000 kr. till 111 283 000 kr. Han beräknar därvid att ca 350 elever skall placeras i enskilda hem och beräknar för detta ändamål i huvudsaklig överensstämmelse med vad socialstyrelsen föreslagit en delpost om 5 376 000 kr., vilket innebär en minskning i förhållande till innevarande budgetår med 1 100 000 kr. Enligt motionärernas mening bör anslagsposten inte skäras ned. Motionärerna framhåller värdet av den vård utom skola (vusk) som erhålls genom att eleverna placeras

i fosterhem under vilken vårdtid stöd lämnas från ungdomsvårdsskolan. De anser mot bakgrunden av det sagda att antalet placeringar beräknats alltför lågt av departementschefen. Vidare hävdar motionärerna att ersättningen till fosterföräldrarna ligger långt under de taxor för fosterlega som finns i Kommunförbundets rekommendationer.

Utskottet, som i likhet med motionärerna vill understryka värdet av vård utom skola, vill framhålla att huvudorsaken till att anslagsposten till fosterhemsplaceringar reducerats i regeringens förslag är att söka i det förhållandet att vuskplaceringar i allt högre grad sker på så sätt att elever börjar studera vid folkhögskolor eller vid andra skolor, där de bor i internat. Som framgår av den sammanställning som lämnas i budgetpropositionen föreslår regeringen som en följd härav ökade anslag till kurser, utbildningsanstalter m. m. och till inackorderingshem med tillhopa 801 000 kr. Då dessutom de aktuella delposterna är förslagsvis beräknade finns inte något ekonomiskt hinder för att ett större antal elever än vad departementschefen beräknat placeras i enskilda hem. Utskottet vill i anslutning härtill understryka att det är av stor betydelse för framgång i studierna att vederbörande placeras i lämplig boendemiljö – i många fall är härvidlag ett bra fosterhem det bästa alternativet.

Beträffande frågan om storleken av belopp som utbetalas för inackordering i enskilda hem för ungdomsvårdsskoleelever har utskottet inhämtat följande från socialstyrelsen. Beloppen varierar från ca 500 kr. till 2 000 kr. per månad. Undantagsvis utbetalas ännu högre belopp. De stora variationerna i beloppen beror på att eleverna ofta själva bidrar med viss del av kostnaden. Nämda belopp avser endast ersättning för kost, hyra och tillsyn. Till beloppen kommer fickpengar, reseersättningar, arvoden till läkare och tandläkare m. m. Det är svårt att göra en jämförelse mellan belopp som utbetalas av kommunerna till fosterhem och till hem i vilka ungdomsvårdsskoleelever placeras. Detta beror bl. a. på att ungdomsvårdsskoleeleverna i större utsträckning än den övriga gruppen delvis själva kan betala sin inackorderingsersättning.

Med hänsyn till vad utskottet anfört finns det inte anledning att bestämma den delpost som här är i fråga till högre belopp än vad regeringen föreslagit. Såvitt avser frågan om storleken av inackorderingsersättningarna anser sig utskottet kunna utgå från att socialstyrelsen noggrant följer kostnadsutvecklingen på den kommunala sidan. I enlighet med det anförda är någon riksdagens åtgärd i anledning av det aktuella motionsyrkandet i motionen 1975:1278 inte erforderlig.

Vad motionärerna i övrigt anfört och yrkat påkallar enligt utskottets mening inte något annat uttalande än vad som innefattas i det ovan sagda.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att påbörja och genomföra försöksverksamhet inom socialvården i enlighet med vad föredragande departementschefen förordat,
2. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag

på motionen 1975:1278 i motsvarande del till *Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 111 283 000 kr.,

3. beträffande vissa frågor om försöksverksamhet att riksdagen avslår motionen 1975:483, motionen 1975:489 och motionen 1975:1811.
4. beträffande vissa allmänna synpunkter på ungdomsvårdsskolorna att riksdagen avslår motionen 1975:1278 i motsvarande del.

30. I 2–I 5. Ungdomsvårdsskolorna: Engångsanskaffning av inventarier m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna I 2–I 5 (s. 159–163) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1975/76 anvisar

1. till *Ungdomsvårdsskolorna: Engångsanskaffning av inventarier m. m.* ett reservationanslag av 1 000 kr.,
2. till *Ungdomsvårdsskolorna: Personalutbildning* ett reservationsanslag av 572 000 kr.,
3. till *Ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m. fl.* ett förslagsanslag av 700 000 kr.,
4. till *Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälp- och barnavårdslagarna m. m.* ett förslagsanslag av 50 000 000 kr.

Nykterhetsvård m. m.

31. Vissa särskilda frågor

Motioner

1. I motionen 1975:345 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga, att riksdagen begär att förslag till nytt statsbidragssystem till akutkliniker för vård och behandling av berusade personer, som ersättning för nuvarande former av omhändertagande av fyllerister, läggs fram för riksdagen under 1975 i enlighet med vad som anförs i motionen.

2. I motionen 1975:773 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) hemställs, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid sin behandling av proposition 1975:1, bilaga 7, beslutar att hos regeringen begära att det åtgärdsprogram för att begränsa sniffningen som framlagts av en arbetsgrupp inom socialstyrelsen snarast omsätts i praktiskt handlande.

Utskottet

I fylleristrafutfredningens betänkande (SOU 1968:55–56) Bot eller böter har, som berörts under punkten 29, föreslagits att fylleri skall avkrimina-

liseras och att särskilda akutkliniker för vård och behandling av berusade personer skall ersätta nuvarande former av omhändertagande av fyllerister. I motionen 1975:345 av herr Helén m. fl. (fp) begärs att förslag till nytt statsbidragssystem för akutkliniker skall läggas fram för riksdagen under 1975.

I tillhoppa fem motioner, som väckts vid årets riksdag och som senare kommer att behandlas av justitieutskottet, tas upp frågan om avkriminalisering av fylleri och – i motionen 1975:136 av herr Helén m. fl. (fp) – ersättande av fylleristrafvet med vård och behandling.

Utskottet som vid föregående års riksdag (SoU 1974:5, s. 33) underströk vikten av att förslag i anledning av fylleristrafvutredningens betänkande snarast möjligt föreläggs riksdagen, anser att justitieutskottets prövning av angivna motioner inte bör föregripas. Socialutskottet vill emellertid framhålla angelägenheten av att frågan om kostnadsansvaret för akutkliniker ägnas stor uppmärksamhet vid prövningen av utredningens förslag och vid behandlingen av huvudmannaskapsfrågorna i anslutning till socialutredningens arbete. Någon riksdagens åtgärd i anledning av motionsyrkandet är inte påkallad. Utskottet avstyrker därför nämnda yrkande i motionen 1975:345.

I juli månad förra året avgav en av socialstyrelsen tillsatt arbetsgrupp en rapport med förslag till åtgärder mot sniffning. I sitt av riksdagen godkända betänkande 1974:34, som avgavs i oktober månad, framhöll socialutskottet att det är angeläget att, sedan rapporten remissbehandlats, socialstyrelsen utan dröjsmål tar ställning till de förslag som framlagts i denna och i den mån förslagen kräver beslut av statsmakterna gör erforderliga framställningar hos regeringen. Mot bakgrund av det sagda och då utskottet har inhämtat att socialstyrelsen kommer att ta ställning till arbetsgruppens rapport under innevarande månad anser utskottet att det inte är erforderligt att någon riksdagens åtgärd vidtas i anledning av motionen 1975:773 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c), såvitt däri yrkas att riksdagen skall begära att det åtgärdsprogram som lagts fram i rapporten snarast skall omsättas i praktiskt handlande. Motionsyrkandet avstyrks således.

Utskottet hemställer

1. beträffande statsbidrag till s. k. akutkliniker att riksdagen avslår motionen 1975:345, såvitt här är i fråga,
2. beträffande åtgärder mot sniffning att riksdagen avslår motionen 1975:773, såvitt här är i fråga.

32. J 1. Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Driftkostnader. J 2. Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Utrustning m. m. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna J 1 och J 2 (s. 166–169) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1975/76 anvisar

1. till *Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Driftkostnader* ett förslagsanslag av 29 597 000 kr.,

2. till *Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Utrustning m. m.* ett reservationsanslag av 100 000 kr.

33. J 3. Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. J 4. Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. Regeringen har under punkterna J 3 och J 4 (s. 169–172) föreslagit

(J 3) att riksdagen till Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 900 000 kr.,

(J 4) att riksdagen godkänner de av föredragande departementschefen förordade ändringarna i grunderna för bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. samt till Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 121 900 000 kr.

Motioner

1. I motionen 1975:345 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga, att riksdagen under socialdepartementet för budgetåret 1975/76

a) till ytterligare 100 nya platser i inackorderings- och behandlingshem för alkohol- och narkotikamissbrukare utöver regeringens förslag anvisar 1,8 milj. kr. under J 3 Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.,

b) till driften av inackorderings- och behandlingshem utöver regeringens förslag anvisar 1,5 milj. kr. under J 4 Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.

2. I motionen 1975:773 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) hemställs, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid sin behandling av proposition 1975:1, bilaga 7, beslutar

a) att statsbidragsreglerna för anordnande av erkända vårdanstalter ändras i enlighet med socialstyrelsens förslag,

b) att under punkten J 3 Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 2 200 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 3 100 000 kr.,

c) att under punkten J 4 Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 2 000 000 kr. förhöjt anslag av 123 900 000 kr.

Utskottet

Från anslaget under J 3 utgår bidrag för att anordna erkänd eller enskild vårdanstalt eller inackorderingshem för alkoholmissbrukare samt till s. k.

övergångshem. Bidrag utgår också för att anordna behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare. Bidrag utgår med högst 18 000 kr. per plats. Regeringen har beräknat anslagsbehovet till 900 000 kr. för att anordna ytterligare 50 platser vid inackorderingshem och behandlingshem. Beräkningen bygger således på oförändrade bestämmelser.

I motionerna 1975:345 av herr Helén m. fl. (fp) och 1975:773 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) framställs yrkanden som innebär begäran om en medelsanvisning som ger utrymme för att utöver vad regeringen föreslagit anordna 100 platser vid inackorderingshem och behandlingshem. I motionen 1975:773 yrkas därjämte i här aktuell del att statsbidragsbestämmelserna skall ändras i enlighet med förslag av socialstyrelsen innebärande att statsbidrag skall kunna utgå med högst 20 000 kr. eller, om särskilda skäl föreligger, med högst 30 000 kr. per plats.

Som framhålls i motionerna går utvecklingen inom nykterhetsvården mot öppnare vårdformer. Inackorderingshemmen utgör ett viktigt led i utvecklingen. Nykterhetsvårdens anstaltsutredning har i uppgift att undersöka även den vårdform som dessa hem utgör. Utredningen beräknas slutföra detta uppdrag i år. Det bör vid bedömningen av frågan om utökningen av antalet platser i inackorderingshemmen för alkoholmissbrukare beaktas att utredning på området pågår. Mot denna bakgrund och med beaktande av att det på narkomanvårdssidan finns ett behov av utbyggnad av inackorderingshem och behandlingshem biträder utskottet regeringens förslag, såvitt avser beräkningen av antalet nya platser. Motionsyrkandena i motsvarande del avstyrks följaktligen.

Med hänsyn till den översyn av statsbidragsbestämmelserna för narkomanvården och för inackorderingshem för alkoholmissbrukare, som riksdagen på utskottets begäran hemställt om (SoU 1974:5, s. 39), kan utskottet f. n. inte tillstyrka en ändring av statsbidragsreglerna då det gäller anordningsbidragen. Utskottet avstyrker således motionen 1975:773 i motsvarande del.

Utskottet har inte heller i övrigt något att erinra mot medelsberäkningen under J 3.

Från anslaget J 4 utgår bidrag till driftkostnader vid erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare, inackorderingshem för alkoholmissbrukare samt behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare.

Utskottets ställningstagande beträffande anslaget under J 3 innebär att utskottet avstyrker motionerna 1975:345 och 1975:773 även i den mån däri yrkas uppräknig utöver vad regeringen föreslagit av medel till driftkostnader till inackorderingshem och behandlingshem.

Även i övrigt biträder utskottet regeringens förslag under J 4. Detta innebär bl. a. att utskottet tillstyrker en icke oväsentlig uppräknig av driftbidraget till erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare samt att högsta bidragsbeloppet för inackorderingshem och behandlingshem för

narkotikamissbrukare ökas från 35 000 kr. till 40 000 kr. per plats och år.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande grunderna för bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. avslår motionen 1975:773 i motsvarande del.
2. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:345 och motionen 1975:773, båda motionerna i motsvarande del, till *Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 900 000 kr.,
3. att riksdagen godkänner de av föredragande departementschefen förordade ändringarna i grunderna för bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.,
4. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:345 och motionen 1975:773, båda motionerna i motsvarande del, till *Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 121 900 000 kr.

34. **J 5. Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten J 5 (s. 172–174) och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 133 400 000 kr.

35. **J 6. Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården.** Regeringen har under punkten J 6 (s. 174 och 175) föreslagit riksdagen att till Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 350 000 kr.

Motion

I motionen 1975:345 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga, att riksdagen under socialdepartementet för budgetåret 1975/76 till vidareutbildning och fortbildning av personal inom vårdanstalterna utöver regeringens förslag anvisar 395 000 kr. under J 6, Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården.

Utskottet

Från anslaget bekostas kurser och konferenser för personal vid länsnykterhetsnämnder och vårdanstalter för alkoholmissbrukare, konferenser rörande narkomanvård samt konferenser i eftervårds- och samarbetsfrågor m. m. Vidare disponeras visst belopp för anordnande av konferenser med nykterhetsnämnder m. m. och för underströd åt sammanslutningar

av sådana nämnder.

Socialstyrelsen har för nästa budgetår beräknat kostnaderna för kurs- och konferensverksamheten till 625 000 kr. och för konferenser med nykterhetsnämnder m. m. och för underströd åt sammanslutningar av sådana nämnder till 130 000 kr. I motionen 1975:345 av herr Helén m. fl. (fp) framställs ett yrkande som syftar till att medel skall anvisas i sådan omfattning att socialstyrelsens önskemål tillgodoses.

Utskottet ansluter sig till den bedömning som innefattas i regeringens förslag och som innebär att kostnaderna beräknas för kurs- och konferensverksamheten till 350 000 kr. samt för konferenser med nykterhetsnämnder m. m. till 100 000 kr. Utskottet aystyrker således motionsyrkandet.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:345, såvitt här är i fråga, till *Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 350 000 kr.

36. J 7. Bidrag till Länkrörelsen m. m. Regeringen har under punkten J 7 (s. 175 och 176) föreslagit riksdagen att till Bidrag till Länkrörelsen m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 4 800 000 kr.

Motioner

1. I motionen 1975:110 av herrar Fridolfsson (m) och Åkerlind (m) hemställs att riksdagen beslutar att hela anslaget Bidrag till Länkrörelsen m. m. skall stå öppet för samtliga bidragssökande och fördelas på grundval av inkomna ansökningar.

2. I motionen 1975:345 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga, att riksdagen under socialdepartementet för budgetåret 1975/76

a) till bidrag till sammanslutningar av f. d. alkoholmissbrukare anvisar 2,5 milj. kr., vilket innebär en ökning med 300 000 kr. utöver regeringens förslag, under J 7 Bidrag till Länkrörelsen m. m.,

b) till bidrag till organisationer för stöd och hjälp åt läkemedelsmissbrukare anvisar 2 milj. kr., vilket innebär en ökning med 400 000 kr. utöver regeringens förslag, under J 7 Bidrag till Länkrörelsen m. m.,

c) till bidrag till kommuner och vissa organisationer, som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- och narkotikaskadade personer inklusive försök med nya vård- och behandlingsformer för bl. a. hemlösa, anvisar 2,5 milj. kr., vilket innebär en ökning med 1,5 milj. kr. utöver regeringens förslag under J 7 Bidrag till Länkrörelsen m. m.

3. I motionen 1975:773 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) hemställs, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid sin behandling av proposition 1975:1, bilaga 7, beslutar att under punkten J 7 Bidrag till Länkrörelsen m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med

500 000 kr. förhöjt anslag av 5 300 000 kr.

4. I motionen 1975:1247 av herr Gernandt m. fl. (c, m, fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär

a) att Narconons rehabiliteringsverksamhet tillåtes på av samhället godtagbart sätt men alltså under hittills tillämpade former,

b) att Narcononverksamheten bedriven under former enligt punkt a ovan erkännes såsom berättigad till ekonomiska bidrag från staten.

c) att Narconon – t. v. såsom försöksverksamhet – ges socialstyrelsens medgivande att, under återopande av 34 § i den nya behandlingslagen, påbörja viss verksamhet inne på vårdanstalter.

5. I motionen 1975:1258 av herr Hyltander m. fl. (fp, c, m) hemställs att riksdagen beslutar

a) att anslaget för budgetåret 1975/76 för socialdepartementet under titeln J 7, Bidrag till Länkrörelsen m. m., räknas upp med 1 milj. kr. till 5,8 milj. kr. samt att dessa 1 milj. kr. anvisas till DKS N för RIA-arbetet med råd och hjälp till människor med alkohol- och narkotikaproblem landet runt,

b) att DKS N:s RIA-arbete i kommande petitaunderlag och budgetproposition tas upp i en särskild avdelning inom titeln J 7 i likhet med vad som sker med Länkrörelsen och RFHL,

c) att erforderliga direktiv ges till socialstyrelsen för fördelning av medel under J 7 i innevarande budgetårs budget, 1974/75, i syfte att ge RIA-arbetet en likvärdig anslagstilldelning i förhållande till arbetets omfattning och betydelse.

Utskottet

För innevarande budgetår gäller beträffande disposition av anslaget följande. Från anslaget får utgå dels 2 000 000 kr. till bidrag till sammanslutningar av f. d. alkoholmissbrukare, dels 1 200 000 kr. till bidrag till sammanslutningar för stöd och hjälp till läkemedelsmissbrukare och liknande sammanslutningar samt till viss konvalescentvård för narkotikamissbrukare, dels 800 000 kr. till bidrag till kommuner samt till nämnda sammanslutningar och andra organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- eller narkotikaskadade personer samt personer som sniffar thinner eller andra lösningsmedel m. fl. för såväl pågående verksamhet som försök med nya vård- och behandlingsmetoder.

Regeringen föreslår en höjning av anslaget med 800 000 kr. till 4 800 000 kr. för nästa budgetår.

De motionsyrkanden som väckts beträffande anslaget avser dels anslagets storlek, dels dispositionen av anslaget.

I tre motioner yrkas en uppräknings av anslaget utöver vad regeringen föreslagit, nämligen i motionen 1975:345 av herr Helén m. fl. (fp) med 2 200 000 kr., i motionen 1975:773 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) med 500 000 kr. och i motionen 1975:1258 av herr Hyltander m. fl. (fp),

c, m) med 1 000 000 kr. I förstnämnda motion, 1975:345, förordas att beloppet 2 200 000 kr. skall fördelas på så sätt att 300 000 kr. utgår som bidrag till sammanslutningar av f. d. alkoholmissbrukare, 400 000 kr. till organisationer för stöd och hjälp till läkemedelsmissbrukare samt 1 500 000 kr. till kommuner och vissa organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- och narkotikaskadade personer inklusive försök med nya vård- och behandlingsformer för bl. a. hemlösa. I motionen 1975:1258 yrkas att det belopp varmed uppräkningsen bör ske skall anvisas till De kristna samfundens nykterhetsrörelse – DKS – för RIA-arbetet med råd och hjälp till människor med alkohol- och narkotikaproblem landet runt.

Som utskottet upprepade gånger har framhållit utför såväl Länkrörelsen som övriga organisationer som kan erhålla stöd från anslaget betydelsefulla insatser på nykterhetsvårdens och narkomanvårdens område. Mot denna bakgrund är utskottet berett att förorda en uppräkningsen av de medel som anvisas till organisationerna. Uppräkningsen bör ske med belopp som föreslagits av socialstyrelsen och regeringen eller med tillhopa 600 000 kr. Detta innebär att av medel som anvisas under anslaget 3 800 000 kr. är avsedda för organisationerna. Uppdelningen av beloppet mellan bidrag till sammanslutningar av förutvarande alkoholmissbrukare och bidrag till övriga organisationer bör göras av regeringen i regleringsbrev. Det kan dock nämnas, att socialstyrelsen i sin anslagsframställning räknat med den fördelningen att till sammanslutningar av förutvarande alkoholmissbrukare skall utgå bidrag med 2 200 000 kr. och till övriga organisationer med 1 600 000 kr.

Även den del av anslaget, som avser bidrag till kommuner och organisationer för rehabilitering av alkohol- eller narkotikaskadade personer samt personer som sniffar thinner eller andra lösningsmedel m. fl., bör räknas upp. Utskottet biträder även i detta avseende regeringens förslag och förordar en ökning av delposten från 800 000 kr. till 1 000 000 kr. Utskottet är inte berett att ändra reglerna för delposten så att denna får en inriktning mot allmän social hjälpverksamhet.

Som en följd av det sagda avstyrker utskottet motionsyrkandena i vad de innefattar en uppräkningsen av anslaget samt yrkandet i motionen 1975:345 om viss ändring i reglerna för dispositionen av anslaget.

Beträffande yrkandet i motionen 1975:1258 om anvisande av anslag till viss organisation vill utskottet framhålla att det liksom hitintills bör ankomma på socialstyrelsen att pröva vilka organisationer som skall erhålla bidrag från anslaget. Riksdagen bör i princip ange endast vissa allmänna riktlinjer för medlens disposition. Motionen avstyrks därför även i här aktuell del. Av samma skäl avstyrker utskottet också ett yrkande i motionen som syftar till att framdeles viss del av anslaget under J 7 skall reserveras för DKS:s RIA-arbete. Såvitt avser fördelningen av medel som anvisats under J 7 för innevarande budgetår yrkas i motionen att socialstyrelsen skall ges direktiv som syftar till att RIA-arbetet får "en likvärdig anslagstilldelning i förhållande till arbetets omfattning och betydelse". Redan av det skälet

att de medel, som anvisats under anslaget, har fördelats av socialstyrelsen bör motionsyrkandet inte föranleda någon riksdagens åtgärd. Yrkandet avstyrks således. Utskottet vill i sammanhanget upplysa att DKS N vid anslagsfördelningen tilldelats bidrag med ca 145 000 kr.

I motionen 1975:1247 av herr Gernandt m. fl. (c, m, fp) framställs yrkanden, som i princip är av samma karaktär som yrkandena i den nyss behandlade motionen. Motionärerna vill dels att den verksamhet, som bedrivs av Narconon – en organisation för social rehabilitering av narkotikaskadade personer – skall tillåtas "på av samhället godtagbart sätt men alltså under hittills tillämpade former", dels att Narcononverksamhet som bedrivs under angivna former skall erkännas som berättigad till ekonomiska bidrag från staten, dels att Narconon – t. v. som försöksverksamhet – skall ges socialstyrelsens medgivande att med stöd av 34 § lagen om kriminalvård i anstalt påbörja viss verksamhet inne på vårdanstalter.

Det först redovisade problemet torde böra ses mot bakgrund av att, enligt vad utskottet inhämtat, socialstyrelsen i slutet av förra året avslagit en ansökan av Narconon om tillstånd att bedriva enskilt vårdhem. Efter besvär är ärendet nu beroende på regeringens prövning.

De regler som gäller i fråga om rätten att driva enskilt vårdhem finns i stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m. Att i anledning av vad som anförs i motionen ta upp frågan om en ändring av reglerna i stadgan är inte motiverat. Självfallet kan riksdagen inte heller ingripa i handläggningen av det aktuella ärendet.

Vad härefter angår frågan om statsbidrag till Narconons verksamhet kan naturligtvis sådana bidrag inte utgå till verksamhet som bedrivs utan erforderligt tillstånd eller som eljest står i strid med gällande lagstiftning. Motionärerna åsyftar inte heller detta. Då det gäller möjligheterna till statsbidrag för verksamhet som är tillåten av samhället bör samma regler gälla för Narconon som för andra organisationer. Huruvida statsbidrag till Narconon skall utgå bör därför prövas i den ordning som gäller för respektive anslag. I enlighet med det sagda avstyrker utskottet även det här aktuella motionsyrkandet.

I den bestämmelse (34 §) i lagen om kriminalvård i anstalt, som återopps i motionen, stadgas att om intagen genom vistelse utanför anstalt kan bli föremål för särskilda åtgärder som kan antagas underlätta hans anpassning i samhället, medgivande att för sådant ändamål vistas utanför anstalten kan lämnas honom under lämplig tid, om särskilda skäl föreligger. För vistelsen skall ställas de villkor som kan anses erforderliga.

Utskottet vill i anledning av motionsyrkandet erinra om att det ankommer på ungdomsfängelssenämnden, interneringsnämnden, vederbörande övervakningsnämnd eller, i vissa fall, kriminalvårdsnämnden att besluta i frågor som avses i nämnda 34 §. Det aktuella motionsyrkandet tar emellertid främst sikte på möjligheterna för Narconon att påbörja verksamhet för intagna medan de ännu vistas i anstalt. Frågan om viss verksamhet av utomstående

organisation skall få bedrivas på fängvårdsanstalt prövas av kriminalvårdsstyrelsen.

Mot kriminalvårdsstyrelsens beslut i särskilda fall får talan föras hos kamrarrätt och vidare hos regeringsrätten. Är beslutet av generell natur skall dock talan i stället fullföljas hos regeringen.

Det här aktuella motionsspörsmålet är enligt utskottets mening främst att se som en fråga om vilken vård eller behandling som i det enskilda fallet bör ges en intagen på kriminalvårdsanstalt eller vilka förberedelseåtgärder som bör vidtas inför hans frigivning. Självfallet kan riksdagen inte bestämma om hur de för kriminalvården ansvariga organen skall besluta i ärende som rör tillämpningen av kriminalvårdslagstiftningen.

Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1975:1247.

Utskottet avstyrker förslaget i motionen 1975:110 av herrar Fridolfsson (m) och Åkerlind (m) om att en uppdelning av anslaget mellan olika grupper av sökande inte bör ske utan att hela anslagsbeloppet skall stå öppet för samtliga bidragssökande. Som utskottet framhöll förra året vid behandlingen av en motion med ett yrkande av samma innehåll skulle ett bifall till motionsförslaget kunna få till följd att Länkrörelsen och sammanslutningarna för stöd och hjälp åt läkemedelsmissbrukare inte fick sina bidrag uppräknade i den utsträckning som regeringen föreslagit och som även utskottet enligt det ovan sagda anser motiverad.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:345, motionen 1975:773 och motionen 1975:1258, samtliga motioner i motsvarande del, till *Bidrag till Länkrörelsen m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett anslag av 4 800 000 kr.,
2. beträffande frågan om uppdelning av anslaget mellan olika grupper bidragssökande att riksdagen avslår motionen 1975:110,
3. beträffande frågan om dispositionen av anvisade medel m. m. att riksdagen avslår motionen 1975:1247 och motionen 1975:1258 i motsvarande del.

Vissa åtgärder för handikappade

37. **K 1. Bidrag till handikappinstitutet.** Regeringen har under punkten K 1 (s. 178–180) föreslagit riksdagen att till Bidrag till handikappinstitutet för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 6 010 000 kr.

Motion

I motionen 1975:1281 av fröken Pehrsson (c) och herr Bengtsson i Göteborg (c) hemställs att riksdagen beslutar öka bidraget till handikappforskningen i Göteborg från 140 000 kr. till 225 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Utskottet

Huvuddelen av anslaget disponeras av handikappinstitutet. Vidare disponerar professor Sven-Olof Brattgård viss del av anslaget för den av honom bedrivna verksamheten vid avdelningen för handikappforskning vid universitetet i Göteborg.

Regeringen har föreslagit att bidraget till Brattgård skall räknas upp från 125 000 kr. under innevarande budgetår till 140 000 kr. under nästa budgetår. I motionen 1975:1281 av fröken Pehrsson (c) och herr Bengtsson i Göteborg (c) yrkas att bidraget skall bestämmas till 225 000 kr.

Utskottet, som tidigare understrukit betydelsen av Brattgårds handikappforskning, delar uppfattningen att bidraget till Brattgård bör räknas upp. Uppräkningen bör dock begränsas till det av regeringen föreslagna beloppet.

Utskottet har inte heller i övrigt något att erinra mot regeringens förslag till medelsberäkning.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:1281 till *Bidrag till handikappinstitutet* för budgetåret 1975/76 anvisar ett anslag av 6 010 000 kr.

38. K 2. Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade. Regeringen har under punkten K 2 (s. 180 och 181) föreslagit riksdagen att till Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 147 000 000 kr.

Motioner

1. I motionen 1975:38 av herr Henmark (fp) hemställs att riksdagen beslutar att uttala att luftreningsapparat bör ingå bland de hjälpmedel som jämlikt kungörelsen (1968:238) om statsbidrag till vissa hjälpmedel för handikappade berättigar till statsbidrag.

2. I motionen 1975:397 av herr Wikner m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning och förslag för större engagemang från samhällets sida när det gäller tillverkning, försäljning av och information om tekniska hjälpmedel för handikappade.

3. I motionen 1975:488 av herr Larsson i Vänersborg m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till bestämmelser för och finansiering av en reform som avser att snarast möjligt införa bidrag för inköp av glasögon till barn och ungdom under 18 år.

4. I motionen 1975:496 av fru Sundström m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar att luftrenare skall ingå i de handikapphjälpmedel som erhåller statligt stöd.

5. I motionen 1975:781 av herr Söderström m. fl. (m) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en snabbutredning i syfte att

åstadkomma billigare skor för rörelschindrade enligt motionens tankegångar.

6. I motionen 1975:1236 av herr Börjesson i Falköping m. fl. (c) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om att reformen om ersättning för reparationer av hjälpmedel till handikappade även skall omfatta bidrag till reservhörapparater till hörselskadade som för sin dagliga livsföring är helt beroende av hörapparater.

7. I motionen 1975:1238 av herr Ekinge m. fl. (fp) hemställs

a) att riksdagen hos regeringen begär förslag angående statsbidrag till glasögon för barn och ungdom i enlighet med hjälpmedelsgruppens betänkande,

b) att erforderliga medel anslås i kommande års budget.

Utskottet

Från anslaget utgår statsbidrag till sjukvårdshuvudmännen och vissa enskilda institutioner för hjälpmedel som på ordination tillhandahålls handikappade.

I prop. 1975:36 om ändrade ersättningsregler inom sjukförsäkringen, m. m. redovisas en överenskommelse som nyligen träffats med sjukvårdshuvudmännen om vissa finansieringsfrågor för sjukvården. Förslag till erforderliga lagändringar i anledning av överenskommelsen läggs fram i propositionen. Överenskommelsen innebär bl. a. att sjukvårdshuvudmännen fr. o. m. den 1 januari 1976 övertar hela ansvaret för tillhandahållande, utprovning m. m. av hjälpmedel för handikappade. Det förutsätts i överenskommelse att sjukvårdshuvudmännen fortsätter hjälpmedelsverksamheten i huvudsaklig överensstämmelse med de bestämmelser som nu gäller. I propositionen förordas att finansieringsreglerna för handikapphjälpmedel läggs om i enlighet med överenskommelsen. Nuvarande statsbidrag – till vilket medel anvisas under förevarande anslag – föreslås upphöra vid utgången av år 1975 och en ny ersättningsform från sjukförsäkringen till sjukvårdshuvudmännen föreslås. Den nya hjälpmedelsersättningen föreslås utgå med visst belopp per invånare och år. Ett högre belopp bör, enligt vad som förordas i propositionen, utgå till sjukvårdshuvudmän som medverkar vid anskaffning av avgiftsfria eller prisnedsatta glasögon till barn och ungdom. De överenskomna ersättningarna i förevarande och i andra avseenden skall gälla under åren 1976 och 1977. Frågan om ersättningarna för tiden därefter förutsätts bli föremål för nya överläggningar.

Den nuvarande hjälpmedelsförteckningen anger vilka hjälpmedel som är statsbidragsberättigade. Förteckningen upprättas av socialstyrelsen. I den omfattning regeringen bestämmer utgår statsbidrag även för reparation och drift av hjälpmedel. Enligt vad överenskommelsen med sjukvårdshuvudmännen fogade kommentarer kommer ett organ motsvarande socialstyrelsens hjälpmedelsråd med representanter för bl. a. socialstyrelsen och handikappinstitutet att knytas till Landstingsförbundet. Detta organ skall verka för enhetliga regler inom hjälpmedelsverksamheten och bl. a. svara för utgivningen av en rådgivande hjälpmedelsförteckning.

Propositionen kommer att behandlas i riksdagen inom en nära framtid.

Med hänsyn till den överföring av ansvaret för hjälpmedelsverksamheten till sjukvårdshuvudmännen som det finns anledning räkna med kommer att ske nästa år bör motioner, som avser statsbidragsgivningen till handikapphjälpmedel, inte föranleda någon riksdagens åtgärd. Detta gäller motionerna 1975:38 av herr Henmark (fp) och 1975:496 av fru Sundström m. fl. (s) om luftrenare för astmasjuka, motionen 1975:1236 av herr Börjesson i Falköping m. fl. (c) om bidrag till reservhörapparater till vissa hörselskadade samt motionen 1975:488 av herr Larsson i Vänersborg m. fl. (s) och motionen 1975:1238 av herr Ekinge m. fl. (fp) om glasögon för barn och ungdom.

Utskottet vill i anslutning till det sagda uttala sin tillfredsställelse över att frågan om bidrag till glasögon för angivna grupper fått sin lösning genom den träffade överenskommelsen. Det finns anledning att uttala förhoppningen att sjukvårdshuvudmännen kommer att snarast möjligt införa en ordning som ger möjlighet för barnfamiljer att få i vart fall en reduktion i de ofta relativt dryga kostnaderna för anskaffning av glasögon.

I motionen 1975:781 av herr Söderström m. fl. (m) vill motionärerna att riksdagen skall begära en snabbutredning i syfte att åstadkomma billigare skor för rörelsehindrade. Motionärerna hävdar att antalet barn och ungdomar i Sverige som är i behov av ortopediska skor uppgår till 3 000–5 000, att det numera finns endast en tillverkare, som tillverkar ortopediska skor av typ Ortopax, vilken skotyp kan förse med "Langes inlägg", att sådana skor inte tillverkas i större storlekar än nr 39, varför skor i nr 40 eller större måste tillverkas för hand, samt att, om även skor i större storlekar kunde fabriktillverkas, en besparing för statsverket på ca 1 800 000 kr. skulle kunna göras. Motionärerna framhåller också bl. a. att leveranstiderna för handgjorda skor är långa och att sådana skor blir mindre estetiskt tilltalande än fabriksgjorda.

På uppdrag av hjälpmedelsgruppen, som tillkallats av socialministern och som under ett antal år behandlat en rad frågor rörande verksamheten med hjälpmedel för handikappade, har gjorts en utredning "Verksamheten med ortopediska skor, med särskild belysning av produktionsförhållandena inom Stockholms läns landsting". Utredningen har för kort tid sedan överlämnats till socialministern.

Av utredningen och av uppgifter som utskottet i övrigt inhämtat framgår bl. a. följande.

Vid de skostorlekar, som är aktuella i motionen, dvs. 40 och större, har man tillgång till hela marknadsutbudet av skor för vuxna, och man har i dag inga problem att i detta utbud hitta skor som är lämpliga för ortopediska ändringar och för att förse med Langes inlägg. Man kan därför ifrågasätta om det över huvud taget finns något behov av skor av typ Ortopax i större storlekar. Vidare torde det inte vara möjligt att med standardskor lösa de problem som rörelsehindrade barn och ungdomar kan ha med sina fötter.

Skor till personer med olika slags fotdefekter måste utföras med så stora avvikelser från standardskon och så stora individuella variationer i utrymme, lastupptagning m. m. att modifikation eller anpassning av serietillverkade skor helt enkelt inte är möjlig. Frågan om i det enskilda fallet en serietillverkad fabrikssko skall modifieras eller om en handgjord ortopedisk sko över egen läst skall framställas måste avgöras från fall till fall av det ortopediska skomakeriet. Inom Stockholms läns landsting har man sålunda i ca 50 % av det totala antalet fall – uppgift för enbart barn och ungdomar saknas – lyckats lösa problemen genom ändring av s. k. köpskor medan man i de resterande 50 % av fallen varit tvungen att tillverka handgjorda skor över egen läst.

De uppgifter som sålunda redovisats ger enligt utskottets mening stöd för antagandet att den besparingsmöjlighet motionärerna pekar på, nämligen möjligheten att i största möjliga utsträckning modifiera fabrikstillverkade skor redan är utnyttjad. Såvitt avser de särskilda olägenheter med handgjorda skor, som motionärerna påpekat, vill utskottet framhålla dels att enligt inhämtade uppgifter avseende den ortopediska skoservicen i Stockholms läns landsting leveranstiden för handgjorda ortopediska barnskor kunnat krympas avsevärt, i gynnsamma fall till ca två veckor, dels att handtillverkade skor inte behöver bli mindre estetiskt tilltalande än fabrikstillverkade.

Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1975:781. I anledning av vad som anføres i motionen och av vad som framkommit vid den redovisade utredningen finns dock skäl tillägga följande. Mot bakgrund av det förhållandet att ett par handgjorda ortopediska skor blir två till fem gånger dyrare än köpskor med ortopediska ändringar och att man i ca 50 % av fallen måste tillgripa handtillverkning av individuellt utformade skor över egen läst är det rimligt att främst analysera möjligheterna att sänka kostnaderna för framställningen av handgjorda ortopediska skor. Utskottet anser sig kunna förutsätta att denna fråga uppmärksammas av i främsta rummet huvudmännen för hjälpmedelsverksamheten. Något riksdagens initiativ är inte påkallat.

Utskottet behandlar slutligen motionen 1975:397 av herr Wikner m. fl. (s). Motionen syftar till att samhället skall engagera sig hårdare än hitintills i fråga om tillverkning, försäljning och information om tekniska hjälpmedel för handikappade. Motionärerna framhåller bl. a. att hjälpmedelsbranschen i många fall styrs av tillverkarens och säljarens ekonomiska intressen och att tillverkaren många gånger inte kan tillgodose de handikappades individuella behov av hjälpmedel eftersom man måste lägga upp tillverkningen i större serier för att få en bättre lönsamhet.

I anledning av motionen finns skäl anföra följande. Samhällets ekonomiska insatser för handikappade har under den senaste tioårsperioden i stort sett femdubblats. Verksamheten med hjälpmedel åt handikappade utgör

en viktig del av insatserna. En ständig förändring och utveckling pågår inom hjälpmedelsområdet. Socialstyrelsen följer verksamhetens omfattning, utformning och utveckling och påverkar dess inriktning från medicinska, sociala och tekniska synpunkter samtidigt som styrelsen beaktar samhällets möjligheter att ekonomiskt eller på annat sätt stödja hjälpmedelsverksamheten. Ett år 1972 inrättat hjälpmedelsråd skall bistå socialstyrelsen med bedömningar och råd. Till rådets uppgifter hör bl. a. att följa forskning och utveckling, att se till att handikappades hjälpmedelsbehov tillgodoses på ett rationellt sätt och informera om de allmänna riktlinjerna för verksamheten. Enligt den ovan angivna överenskommelsen mellan socialdepartementet och sjukvårdshuvudmännen skall hjälpmedelsrådet ersättas av ett motsvarande organ knutet till Landstingsförbundet och med representanter för bl. a. socialstyrelsen och handikappinstitutet. Tillsynen över hjälpmedelsverksamheten kommer även i fortsättningen att ligga på socialstyrelsen. En central upphandling av hjälpmedel sker numera genom utrustningsnämnden för universitet och högskolor (UUH). Härigenom har uppnåtts en rationellare hjälpmedelsförsörjning som bl. a. påverkar prishållningen på området. Landstingsförbundet får möjlighet att även sedan sjukvårdshuvudmännen helt övertagit hjälpmedelsverksamheten utnyttja UUH för central upphandling. Då det gäller forskning och utveckling inom bl. a. hjälpmedelssektorn är styrelsen för teknisk utveckling anslagsbeviljande organ. I anslutning härtill bör nämnas att 1 milj. kr. av förevarande anslag årligen får disponeras för att initiera och stimulera tillverkningen av sådana handikaphjälpmiddel för vilka det – på grund av ringa efterfrågan eller andra omständigheter – föreligger svårigheter att etablera produktionen på gängse industriella villkor. Enligt vid överenskommelsen mellan socialdepartementet och sjukvårdshuvudmännen fogade kommentarer skall anslagsposten överföras till anslaget Bidrag till handikappinstitutet. Institutet skall enligt sina stadgar följa utvecklingen på hjälpmedelsområdet, utarbeta och förlöpande revidera ett långsiktigt program för forsknings- och utvecklingsarbete samt för undersökningar och utredningar ägnade att belysa området, samordna verksamhet av ifrågavarande slag som bedrivs på skilda håll, samla material beträffande gjorda, pågående och planerade forsknings- och utvecklingsprojekt, sprida kännedom härom samt tjänstgöra som allmänt serviceorgan för råd och upplysningar beträffande projekt av förevarande slag, i lämpliga former sprida kännedom om tekniska hjälpmedel och andra åtgärder för handikappade samt biträda och nära samarbeta med socialstyrelsen och sjukvårdshuvudmännen, styrelsen för teknisk utveckling, övriga berörda statliga och kommunala myndigheter samt handikapporganisationer, företag och enskilda med uppgifter inom verksamhetsområdet.

Den lämnade redovisningen visar enligt utskottets mening att samhällets resurser i de avseenden, som tas upp i motionen, är väl utbyggda. Detta hindrar inte att det, i överensstämmelse med de tankegångar som kommer till uttryck i motionen, finns skäl att successivt ytterligare bygga ut sam-

hällets insatser såväl på hjälpmedelsområdet som på andra områden som är av betydelse för de handikappades integration och normalisering. Enligt utskottets mening är det emellertid inte erforderligt att riksdagen i förevarande sammanhang tar något initiativ i detta syfte. Med hänsyn härtill påkallar motionen inte någon riksdagens åtgärd.

Eftersom bidrag från anslaget betalas ut halvårsvis i efterskott, påverkas inte anslaget av det förslag som lagts fram i den ovan redovisade propositionen. Med hänsyn härtill och då utskottet inte har något att erinra mot medelsanvisningen tillstyrker utskottet regeringens förslag till medelsanvisning.

Utskottet hemställer

1. beträffande bidrag till vissa handikapphjälpmedel att riksdagen avslår motionen 1975:38, motionen 1975:488, motionen 1975:496, motionen 1975:1236 och motionen 1975:1238,
2. att riksdagen beträffande *Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 147 000 000 kr.,
3. beträffande tillverkningen av ortopediska skor att riksdagen avslår motionen 1975:781,
4. beträffande större insatser av samhället i fråga om tillverkning av handikapphjälpmedel m. m. att riksdagen avslår motionen 1975:397.

39. K 3. Kostnader för viss utbildning av handikappade. K 4. Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna K 3 och K 4 (s. 182–185) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1975/76 anvisar

1. till *Kostnader för viss utbildning av handikappade* ett förslagsanslag av 9 630 000 kr.,
2. till *Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda* ett reservationsanslag av 13 000 000 kr.

40. K 5. Bidrag till driften av särskolor m. m. Regeringen har under punkten K 5 (s. 185–187) föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av särskolor m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 174 200 000 kr.

Motioner

1. I motionen 1975:490 av herr Mattsson i Lane-Herrestad (c) hemställs att riksdagen beslutar att anslaget för bidrag till driften av särskolor m. m. ökas med ytterligare 6,1 milj. kr. avseende vuxenutbildning till ett totalbelopp av 180 300 000 kr.

2. I motionen 1975:1254 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs, såvitt här

är i fråga, att riksdagen till vuxenundervisning för psykiskt utvecklingsstörda anvisar 3 000 000 kr. utöver regeringens förslag under K 5 Bidrag till driften av särskolor m. m.

3. I motionen 1975:1401 av herr Olsson i Kil (fp) hemställs att riksdagen anslår erforderliga medel för att vuxenutbildningen för de psykiskt utvecklingsstörda skall övergå i fasta former.

Utskottet

Försöksverksamheten med undervisning av vuxna psykiskt utvecklingsstörda bedrivs sedan läsåret 1970/71 med medel som anvisats från förevarande anslag. För innevarande budgetår har anvisats 1,6 milj. kr. för ändamålet. Skolöverstyrelsen föreslår att försöksverksamheten fr. o. m. nästa budgetår skall överföras i fasta former. Styrelsen beräknar ett ytterligare medelsbehov av 6,5 milj. kr. I budgetpropositionen förordas att verksamheten fortfarande skall ha försöksform. Medlen för verksamheten föreslås uppräknade med 400 000 kr.

I tre motioner tas upp frågan om utbyggnaden av angivna vuxenutbildning. Yrkandena i motionerna 1975:490 av herr Mattsson i Lane-Herrestad (c) och 1975:1401 av herr Olsson i Kil (fp) innebär krav på bifall till skolöverstyrelsens förslag. I motionen 1975:1254 av herr Helén m. fl. (fp) yrkas i här aktuell del en uppräkning av de medel som är avsedda för vuxenutbildningen med 3 000 000 kr. utöver regeringens förslag.

Enighet råder om att den här aktuella vuxenutbildningen för psykiskt utvecklingsstörda är viktig. Den har tillsammans med den ökande studiecirkelverksamheten, andra aktiviteter som vissa studieförbund genomför och kurser vid folkhögskolor stor betydelse för icke skolpliktigas kunskapsinhämtande, sociala anpassning och träning. Enligt utskottets mening bör därför den av skolöverstyrelsen bedrivna verksamheten snart kunna överföras i fasta former. Det kan dock vara motiverat att viss ytterligare erfarenhet vinnas av försöksverksamheten. Likaledes torde det vara en fördel om förhållandet mellan olika former av vuxenutbildning närmare klarläggs innan verksamheten permanentas. På grund av det anförda bör enligt utskottets mening verksamheten även under nästa budgetår bedrivas i försöksform. Medel för ändamålet bör räknas upp med det av regeringen föreslagna beloppet. Av det anförda framgår att utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Inte heller i övrigt föranleder medelsberäkningen någon erinran från riksdagens sida.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till regeringens förslag samt med avslag på motionen 1975:490, motionen 1975:1254, såvitt här är i fråga, och motionen 1975:1401 till *Bidrag till driften av särskolor m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 174 200 000 kr.

41. K 6–K 8. Bidrag till handikapporganisationer m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna K 6–K 8 (s. 187–190) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1975/76 anvisar

1. till *Bidrag till handikapporganisationer* ett reservationsanslag av 4 500 000 kr.,
2. till *Kostnader för viss verksamhet för blinda* ett förslagsanslag av 3 172 000 kr.,
3. till *Ersättning till postverket för befordran av blindskriftsförsändelser* ett förslagsanslag av 4 090 000 kr.

Internationell samverkan

42. L 1. Socialattachéer. Regeringen har under punkten L 1 (s. 191 och 192) föreslagit riksdagen att till Socialattachéer för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 102 000 kr.

Motioner

1. I motionen 1975:1243 av herr Arne Geijer i Stockholm m. fl. (s, c, m, fp) hemställs att riksdagen beslutar att två nya socialattachétjänster inrättas med bevakningsområde fastställt till Frankrike respektive USA och Canada samt att dessa placeras i Paris och Washington.

2. I motionen 1975:1279 av herr Olsson i Järvsö (c) och fru Jonäng (c) hemställs att riksdagen uppdrar åt regeringen att utreda möjligheterna att inrätta tjänster som medicinalattachéer vid några av våra beskickningar.

Utskottet

Sverige har för närvarande fyra socialattachéer som är stationerade i Washington, London, Bryssel och Bonn. Verksamhetsområdet för attachén i Bryssel är medlemsländerna i de europeiska gemenskaperna. För attachén i Washington utgörs verksamhetsområdet av USA och Canada.

I motionen 1975:1243 av herr Arne Geijer i Stockholm m. fl. (s, c, m, fp) yrkas att riksdagen skall besluta inrätta två nya socialattachétjänster, den ena med Frankrike som bevakningsområde och med Paris som stationeringsort och den andra med USA och Canada som bevakningsområde och med Washington som stationeringsort. Motionärerna framhåller att om en socialattaché placeras vid svenska ambassaden i Paris en god bevakning erhålles av såväl OECD-högkvarteret som av utvecklingen i Frankrike och den fransktalande världen i övrigt. En sådan bevakning har i praktiken inte varit möjlig att genomföra för socialattachén i Bryssel, som har ett stort bevakningsområde. Såvitt avser den föreslagna nya tjänsten i Wash-

ington anför motionärerna att det visat sig omöjligt för en person att bemästra bevakning av både USA och Canada. Det är därför, menar motionärerna, motiverat med en dubbling av tjänsten.

Socialattachéerna har som huvuduppgift att förse myndigheter och arbetsmarknadens parter med upplysningar i socialpolitiska och arbetsmarknadspolitiska frågor. Med hänsyn till den betydelsefulla uppgift som sålunda åvilar socialattachéerna talar, som utskottet tidigare framhållit, skäl för en ökning av antalet socialattachéer efter hand som resurserna medger det. Frågan om placering och verksamhetsområde får därvid avgöras från fall till fall. Utskottet är inte berett att redan för nästa budgetår förorda att medel anvisas till ytterligare tjänster. Utskottet förutsätter emellertid att frågan om en utökning av antalet socialattachéer tas upp till närmare prövning vid höstens budgetarbete. Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1975:1243.

Utskottet kan inte heller tillstyrka motionen 1975:1279 av herr Olsson i Järvsö (c) och fru Jonäng (c), i vilken yrkas att regeringen skall utreda möjligheterna att inrätta tjänster som medicinalattachéer vid några av våra beskickningar, med uppgift att bevaka utvecklingen på hälso- och sjukvårdsområdet. Mot bakgrund av att det på det medicinska området redan förekommer ett mycket omfattande internationellt utbyte av kunskap och erfarenheter m. m. genom bl. a. facktidskrifter och genom läkares deltagande i konferenser, kongresser och kurser av olika slag bör enligt utskottets mening de resurser, som kan ställas till förfogande för bevakning i utlandet av utvecklingen inom olika sektorer av socialdepartementets verksamhetsområde, i första hand användas till en utbyggnad av socialattachéorganisationen. Det får ankomma på socialattachéerna och annan beskickningspersonal att svara för rapportering på hälsovårds- och sjukvårdsområdet av mera allmän och övergripande natur.

Utskottet hemställer

1. beträffande inrättande av nya socialattachétjänster att riksdagen avslår motionen 1975:1243,
2. beträffande inrättande av tjänster för medicinalattachéer att riksdagen avslår motionen 1975:1279,
3. att riksdagen till *Socialattachéer* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 1 102 000 kr.

43. L 2. Bidrag till världshälsovårdsorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m. Regeringen har under punkten L 2 (s. 192 och 193) föreslagit riksdagen att till Bidrag till världshälsovårdsorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 6 101 000 kr.

Motion

I motionen 1975:773 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) hemställs, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid sin behandling av proposition 1975:1, bilaga 7, beslutar uttala att regeringen snarast bör pröva möjligheterna att inom ramen för FN:s fond för kontroll av beroendeframkallande medel få till stånd åtgärder i syfte att begränsa odlingen av de växtslag som används för narkotikaframställning.

Utskottet

Föredragande departementschefen har bl. a. förordat att under anslaget ett belopp av 200 000 kr. anvisas för Sveriges bidrag till FN:s fond för kontroll av beroendeframkallande medel. Denna fond, som bildades år 1971, stöder projekt som syftar till att förstärka kontrollåtgärder samt att begränsa den illegala efterfrågan och det illegala utbudet av narkotika och psykotropa medel. Vidare stöds forskning.

I motionen 1975:773 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) hemställs att riksdagen skall uttala att regeringen snarast bör pröva möjligheterna att inom ramen för FN:s fond för kontroll av beroendeframkallande medel få till stånd åtgärder i syfte att begränsa odlingen av de växtslag som används för narkotikaframställning.

För FN:s fond gäller en femårig verksamhetsplan som innefattar utgifter om totalt ca 18,5 milj. US Dollar. Projekt, som avser begränsning av det illegala utbudet av narkotika och psykotropa medel och som omfattar både ersättande av illegal produktion med annan produktion och begränsningar i tillverkningen av beroendeframkallande medel, beräknas under femårsperioden 1971–1976 erhålla nära en tredjedel av det totala stödbeloppet.

Bland projekt, som pågår och som avser begränsning av produktionen av narkotika m. m., kan nämnas följande.

I Thailand – som jämte Burma och Laos svarat för mellan 50 och 70 % av den samlade illegala produktionen av råopium i världen – bedrivs i samarbete mellan FN:s fond och den thailändska staten ett projekt som syftar till att påvisa möjligheterna för befolkningen i gränsområdena mot Burma och Laos – den gyllene triangeln – att ersätta odling av opievallmo med odling av andra grödor och andra ekonomiska aktiviteter. Ett utbildningscentrum för kurser i lantbruk och en försöksstation för utprovning av grödor har inrättats. Stöd ges till ett projekt i Libanon som går ut på att bereda befolkningen i ett område, där cannabis odlas, annan utkomst. Fonden stöder vidare ett projekt som går ut på utnyttja en annan växt än opievallmo som bas för framställning av kodein och ett projekt som går ut på att undersöka möjligheterna att åstadkomma en biologisk kontroll – genom insekter och svampar – av opievallmon och cannabis.

Av det anförda framgår att inom ramen för FN:s fond för kontroll av

beroendeframkallande medel projekt som syftar till att begränsa utbudet av illegal narkotika och psykotropa medel har fått stark prioritet. Utskottet, som vid ett tidigare tillfälle getts en ingående information rörande projektet i Thailand, anser mot bakgrunden av det anförda att någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen 1975:773 i här behandlad del inte är erforderlig.

Medelsberäkningen under anslaget föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer

1. beträffande åtgärder för att begränsa odlingen av växter varur narkotika framställs att riksdagen avslår motionen 1975:773, såvitt här är i fråga,
2. att riksdagen till *Bidrag till världshälsövarsorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 6 101 000 kr.

44. L 3. Vissa internationella resor. L 4. Vissa internationella kongresser i Sverige. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna L 3 och L 4 (s. 193) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1975/76 anvisar

1. till *Vissa internationella resor* ett reservationsanslag av 105 000 kr.,
2. till *Vissa internationella kongresser i Sverige* ett reservationsanslag av 150 000 kr.

Statens allmänna fastighetsfond

45. II 8–II 10. Utbyggande av karolinska sjukhuset m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna II 8–II 10 (s. 194–213) och hemställer

1. att riksdagen till *Utbyggande av karolinska sjukhuset* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 13 000 000 kr.,
2. att riksdagen till *Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 2 480 000 kr.,
3. att riksdagen
 - a) bemyndigar regeringen att besluta om vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde inom i investeringsplanerna uppförda kostnadsramar i enlighet med vad föredragande departementschefen förordat,
 - b) till *Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 22 645 000 kr.

Statens utlåningsfonder

46. **IV 3. Statens bosättningslånefond.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten IV 3 (s. 214 och 215) och hemställer
att riksdagen till *Statens bosättningslånefond* för budgetåret 1975/76
anvisar ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Fonden för låneunderstöd

47. **V 1. Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. V 2. Lån till utländska läkare för viss efterutbildning.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna V 1 och V 2 (s. 216 och 217) och hemställer
att riksdagen för budgetåret 1975/76 anvisar
1. till *Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* ett investeringsanslag av 4 500 000 kr.,
 2. till *Lån till utländska läkare för viss efterutbildning* ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Stockholm den 18 mars 1975

På socialutskottets vägnar

GÖRAN KARLSSON

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit: herrar Karlsson i Huskvarna (s), Gustavsson i Alvesta (c), Svensson i Kungälv (s), Carlshamre (m), Dahlberg (s), Larsson i Öskevik (c), fru Skantz (s), herrar Romanus (fp), Johnsson i Blentarp (s), Andreasson i Östra Ljungby (c), Nordberg (s), Åkerlind (m), Nilsson i Växjö (s), fröken Andersson (c) och herr Hagberg i Borlänge (vpk).

Reservationer

Vid 3. C 1. Allmänna barnbidrag

1. beträffande *indexreglering av de allmänna barnbidragen* (motiveringen till punkten 1 i hemställan) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Larsson i Öskevik (c), Romanus (fp), Andreasson i Östra Ljungby (c) och fröken Andersson (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 4 med "Socialutskottet behandlar" och slutar på s. 5 med "skall indexregleras" bort ha följande lydelse:

Socialutskottet behandlar först frågan om barnbidraget bör värdesäkras. I motioner från centerpartiet och folkpartiet och inom socialutskottet av ledamöter tillhörande nämnda partier har upprepade gånger framhållits att det är principiellt riktigt att värdesäkra de allmänna barnbidragen. Det har inte inträffat någon omständighet som ger anledning att ompröva denna ståndpunkt. Med hänsyn till den överenskommelse som träffats mellan socialdemokraterna och mittenpartierna om höjning av barnbidraget fr. o. m. den 1 januari 1976 till 1 800 kr. bör emellertid motionerna 1975:774 och 1975:1022 inte föranleda någon riksdagens åtgärd, såvitt däri yrkas att barnbidragen skall indexregleras.

2. beträffande *höjning och indexreglering av de allmänna barnbidragen* (punkten 1 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 4 med "Socialutskottet behandlar" och slutar på s. 5 med "av medelsbehovet" bort ha följande lydelse:

Socialutskottet ansluter sig till bedömningen att det allmänna barnbidraget bör höjas. Då det är angeläget att barnfamiljerna snarast möjligt tillförs ett köpkraftstillskott, bör höjningen träda i kraft redan vid halvårsskiftet. Utskottet anser att bidraget samtidigt bör värdesäkras. Tidigare förslag härom har avvisats bl. a. med hänvisning till att familjer i högre inkomstlagen skulle gynnas. Mot bakgrund av att de senaste årens prisutveckling urholkat barnbidragen och med hänsyn till att dessa utgör den viktigaste stödformen till barnfamiljerna, är det enligt utskottets mening nödvändigt att tidigare ståndpunkt överges och bidragen ges samma värdebeständighet som andra bidragsformer. Utskottet förordar därför, i enlighet med yrkandet i motionen 1975:774, att barnbidraget från angivna tidpunkt, den 1 juli 1975, bestäms till 20 procent av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Vidare förordar utskottet att, i enlighet med vad som yrkats i motionen 1975:774, riksdagen begär förslag från regeringen om en ytterligare, successiv höjning av barnbidraget så att detta kommer att uppgå till 25 procent av basbeloppet.

Utskottet bör lägga fram förslag till erforderlig ändring i 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.

I sammanhanget bör – med anledning av den nya regeringsformen – ordet "Konungen" i olika böjningsformer bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form i 7, 11, 14 och 19 §§ i lagen.

Genom utskottets ställningstagande tillgodoses i huvudsak motionen 1975:1022 i här aktuell del.

Höjningen och värdesäkring av det allmänna barnbidraget föranleder en uppräknings av medelsbehovet.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande höjning och indexreglering av de allmänna barnbidragen

- a) med bifall till motionen 1975:774 och med anledning av motionen 1975:1022, båda motionerna i motsvarande del, antas till utskottets betänkande som bilaga 3 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.

- b) med bifall till motionen 1975:774 i motsvarande del hos regeringen begär förslag om ytterligare höjning av de allmänna barnbidragens realvärde så att barnbidragen kommer att uppgå till 25 % av basbeloppet.

3. beträffande *medelsanvisningen* (punkten 2 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som – under förutsättning av bifall till reservationen 2 – anser att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 3 250 000 000 kr.,

4. beträffande *vårdnadsbidrag* (punkten 3 i hemställan) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Larsson i Öskevik (c), Andreasson i Östra Ljungby (c) och fröken Andersson (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 5 med "Utskottet behandlar" och slutar på s. 7 med "med barn" bort ha följande lydelse:

Utskottet behandlar --- (= utskottet) --- och månad.

De tre första åren i ett barns liv anses som grundläggande för den senare personlighetsutvecklingen. Det är därför särskilt angeläget att alla barn ges den stimulans och trygghet som är nödvändig för en harmonisk utveckling. Detta kan ske i hemmen, i en väl ordnad förskoleverksamhet och i goda familjedaghem. Den allra största betydelsen för barnets utveckling under dessa år har dock möjligheterna till en omfattande föräldrakontakt. Det är därför angeläget att man på alla sätt underlättar för föräldrarna att ägna så stor tid som möjligt åt sina barn.

Utskottet föreslår att ett vårdnadsbidrag på 600 kr./mån. skall utbetalas till varje familj från den tidpunkt då ersättningen från föräldraförsäkringen upphör till dess barnet fyller tre år. Eftersom vårdnadsbidraget skall ses som en ersättning för vårdnadsinsatsen skall endast ett bidrag utgå även

om familjen har flera barn under tre år. Vårnadsbidrag skall inte heller utgå samtidigt som ersättning från föräldraförsäkringen.

Då vårnadsbidraget främst skall ses som en ersättning för det arbete man utför med vården av de egna barnen skall det liksom andra arbetsinkomster beskattas och ligga till grund för beräkning av sjukpenning och ATP-poäng. För att föräldrarna själva skall kunna avgöra hur de vill fördela sin arbetsinsats mellan hem och barnavård och förvärvsarbete utanför hemmet skall vårnadsbidrag utgå även i de fall då föräldrarna förvärvsarbetar. Den som väljer att förvärvsarbeta kan då se vårnadsbidraget som ett ekonomiskt tillskott som kan användas för att bekosta barntillsynen.

Syftet med vårnadsbidraget skall vara dels att förbättra barnfamiljernas ekonomiska situation, dels att öka valfriheten beträffande barnens omvårdnad.

Riksdagen bör i anledning av motionerna 1975:1242 av herr Fälldin m. fl. (c) och 1975:1256 av herr Helén m. fl. (fp) hos regeringen begära att förslag till vårnadsbidrag framläggas. Därigenom tillgodoses i viss utsträckning de här aktuella yrkandena i motionerna 1975:1235 av herr Bohman m. fl. (m) och 1975:1297 av herr Turesson (m), vilka således inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

Regeringen bör lägga fram förslag till vårnadsbidrag till riksmötet 1975/76.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen

- a) med anledning av motionen 1975:1242 och motionen 1975:1256 anholder att regeringen lägger fram förslag till vårnadsbidrag till familjer med barn under tre år,
- b) beträffande individuella lösningar av barntillsynen avslår motionen 1975:1235, såvitt här är i fråga,
- c) beträffande en utredning om familjens situation avslår motionen 1975:1297.

5. beträffande *vårnadsbidrag* (punkten 3 i hemställan) av herr Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 5 med "Utskottet behandlar" och slutar på s. 7 med "med barn" bort ha följande lydelse:

Utskottet behandlar --- (= utskottet) --- och månad.

Utskottet ansluter sig till uppfattningen att alla föräldrar med barn under en viss ålder bör ges ett stöd till kostnaderna för barnens vård. Stödet bör ges i form av ett vårnadsbidrag som är så utformat att föräldrarna själva kan avgöra hur det skall användas, t. ex. till att betala avgiften för samhällets barntillsyn eller för att täcka en del av det inkomstbortfall som uppstår då någon av föräldrarna är hemma med barnen – eller då föräldrarna delar på den uppgiften.

Vårdnadsbidrag bör införas i samband med den skattereform som skall träda i kraft 1977. Arbetet bör inriktas på ett vårdnadsbidrag som ger ett verkligt tillskott av storleksordningen 300 kr. per barn och månad, att utgå från det föräldraförsäkringen upphör tills barnet fyller tre år.

Riksdagen bör i anledning av motionerna 1975:1242 av herr Fälldin m. fl. (c) och 1975:1256 av herr Helén m. fl. (fp) hos regeringen begära att förslag till vårdnadsbidrag framläggas enligt de riktlinjer som utskottet ovan angivit. Därigenom tillgodoses i viss utsträckning de här aktuella yrkandena i motionerna 1975:1235 av herr Bohman m. fl. (m) och 1975:1297 av herr Turesson (m), vilka således inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen

- a) med anledning av motionen 1975:1242 och motionen 1975:1256 anholder att regeringen lägger fram förslag till vårdnadsbidrag till familjer med barn under tre år,
- b) beträffande individuella lösningar av barn tillsynen avslår motionen 1975:1235, såvitt här är i fråga,
- c) beträffande en utredning om familjens situation avslår motionen 1975:1297.

6. beträffande *vårdnadsbidrag, individuella lösningar av barn tillsynen och en utredning om familjens situation* (punkten 3 i hemställan) av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 5 med "Utskottet behandlar" och slutar på s. 7 med "med barn" bort ha följande lydelse:

Utskottet behandlar härnäst fyra motioner som från olika utgångspunkter tar upp barnfamiljernas situation särskilt med hänsyn till behovet av barn tillsyn och den bristande valfriheten i fråga om tillsynsformer.

I motionen 1975:1242 av herr Fälldin m. fl. (c) och motionen 1975:1256 av herr Helén m. fl. (fp) begärs att regeringen skall lägga fram förslag om ett vårdnadsbidrag, som skulle utgå fr. o. m. den tidpunkt då föräldrapenningen upphör till dess barnet fyller tre år. Vårdnadsbidrag skulle utgå, enligt motionen 1975:1242 med 600 kr. per barn och månad vilket belopp skulle beskattas och enligt motionen 1975:1256 med ett icke skattepliktigt belopp om 300 kr. per barn och månad.

I motionen 1975:1235 av herr Bohman m. fl. (m) – där det framhålls att man i en annan partimotion till årets riksmöte krävt bl. a. rätt till skatteavdrag för styrkta barn tillsynskostnader m. m. – pekas på att det alltid finns grupper, för vilka varken daghems-, fritidshems- eller familjedaghemsvistelse tillgodoser behovet av barn tillsyn. Det kan t. ex. gälla föräldrar med oregelbundna arbetstider och föräldrar med kvällsarbete. För dessa grupper måste samhällets resurser, anför motionärerna, ge utrymme för individuella lösningar med t. ex. trefamiljssystem, partnersarbete etc. Motionärerna vill

att motionen skall överlämnas till barnstugeutredningen för beaktande av vad som sålunda anförts om individuella lösningar av barntillsynen.

Motionen 1975:1297 av herr Turesson (m) syftar till en förutsättningslös utredning om familjens situation. Utredningen skulle ligga till grund för åtgärder ägnade att bl. a. öka valfriheten i fråga om barntillsynen för såväl ensamstående som makar med barn.

En av samhällets viktigaste uppgifter är att tillförsäkra barnen bästa möjliga uppväxtförhållanden. De första levnadsåren är av avgörande betydelse för barnets hela kommande liv. Vi vet också att det finns ett starkt samband mellan harmonin hos barnen och harmonin hos föräldrarna. Det är därför angeläget att ge föräldrarna så stor frihet som möjligt att – utifrån sitt ansvar för barnen – välja den livsform och den arbetsfördelning som de finner bäst. Många föräldrar måste i dag av tvingande ekonomiska skäl förvärvs-arbeta, även om de hellre under några år skulle vilja vara hos barnen och kanske också därmed skulle göra en väl så stor och viktig samhällsinsats som de kan göra utanför hemmet. Andra föräldrar skulle önska förvärvs-arbeta men har inte möjlighet att då få den vård och tillsyn av barnen som är nödvändig.

Samhällets ekonomiska stöd till barnfamiljer har de senaste åren byggts ut kraftigt. Mätt i löpande priser har det fördubblats på fem år. Ändå rymmer systemet alltför många brister, av vilka några snarast förvärrats under den snabba utbyggnaden:

- 1) Stödet är alltför otillräckligt för familjer med låga inkomster.
- 2) Den starka satsningen på en enda tillsynsform, dag- och familjedaghem, omöjliggör verklig valfrihet för familjerna såväl mellan förvärvsarbete och vård av egna barn som mellan olika tillsynsformer då båda föräldrarna, eller en ensamförälder, arbetar utanför hemmet.
- 3) En förälder som under några år, trots att det är ekonomiskt ofördelaktigt, väljer att själv vårda sina barn går miste om pensionsrätt för denna tid.
- 4) Inkomstgraderingen av bostadstilläggen och den progressiva daghems-taxan ger marginaleffekter som i kombination med den progressiva skat-teskalen, trots vissa förbättringar på senare år, ändå ter sig oacceptabla.

Ett enbart på bidrag byggt stödsystem, som skall ge tillräckliga tillskott även åt familjer med flera barn och låga inkomster, måste räkna med så stora bidragsbelopp att de omöjligen kan utgå lika till alla familjer eller alla barn. Å andra sidan gör just bidragens storlek att de inte kan effektivt inkomstgraderas utan orimliga marginaleffekter.

Bidragsbeloppen kan minskas och marginalproblemen därmed reduceras endast om i botten läggs ett effektivt och rättvist familjebeskattningsystem, som tar hänsyn till familjernas faktiska skatteförmåga. Angelägnast är ett realistiskt förvärvsavdrag, som skattebefriar nödvändiga kostnader för barn-tillsyn, samt ett rejält avdrag för enförsörjarfamiljer, som tar hänsyn till att flera skall leva på samma inkomst.

Skatterättvisan är alltså grundläggande men kan inte ensam ge familjerna

ett tillräckligt stöd för att tillförsäkra alla barn ekonomiska förutsättningar för en god uppväxtmiljö. Även olika typer av bidrag måste finnas, framför allt för familjer med många barn och/eller låga inkomster. Samhällets stöd måste därvid utformas så att det

1. ger barnfamiljerna tillräckligt konsumtionsutrymme även under de år då barnen är särskilt vårdkrävande,
2. ger barnfamiljerna största möjliga valfrihet mellan förvärvsarbete och egen vård av barnen samt mellan olika tillsynsformer då båda föräldrarna eller en ensamförälder arbetar utanför hemmet.

Utskottet finner det angeläget att de frågor om vårdnadsbidrag och om barnfamiljernas totalsituation som aktualiseras i de nu behandlade motionerna allsidigt utredes och att förslag till ett förbättrat familjestöd snarast föreläggs riksdagen.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen beträffande vårdnadsbidrag, individuella lösningar av barntillsynen och en utredning om familjens situation med anledning av motionen 1975:1235, såvitt här är i fråga, motionen 1975:1242, motionen 1975:1256 och motionen 1975:1297 hos regeringen begär att en utredning tillsätts med uppdrag att, i samråd med skatteutredningen, framlägga förslag ägnade att öka familjernas valfrihet i fråga om barntillsyn och förbättra barnfamiljernas ekonomiska situation med tonvikt på familjer med flera barn och/eller låga inkomster.

Vid 8. D 2. Bidrag till anordnande av förskolor och fritidshem. D 3. Bidrag till driften av förskolor och fritidshem

7. beträffande grunderna för statsbidrag till anordnande och till driften av förskolor och fritidshem (motiveringen till punkten 2 i hemställan) av herr Romanus (fp) och fröken Andersson (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 18 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "motionsyrkandena regeringsförslaget" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det av största vikt att daghemsbyggandet hålls på en fortsatt hög nivå. Uppgifter som kommunerna lämnat i augusti 1974 visar emellertid en lägre utbyggnadstakt för 1975 och framåt. Det statliga stödet till anordnandet och driften av förskolor bör därför ytterligare förbättras. Detsamma bör gälla kommunernas fritidsverksamhet. Den träffade uppgörelsen om att kommunalskatterna i huvudsak inte skall höjas under de kommande två åren innebär risk för att den önskvärda utbyggnaden av barnomsorgen inte kommer till stånd. I detta läge är det nödvändigt att staten tar ett större ekonomiskt ansvar för densamma.

Mot bakgrund av att riksdagen i samband med behandlingen av finansplanen (FiU 1975:1) anslöt sig till förslaget att en konjunkturpolitisk be-

redskapsplan skall upprättas och att en utbyggnad av barnomsorgen enligt beslutet skall vara en viktig del i denna plan, är utskottet inte nu berett att biträda förslag i motionerna 1975:261 och 1975:1280 om ett omedelbart beslut om en höjning av bidragen utöver propositionens förslag. Det är emellertid angeläget att förslag till nytt statsbidragssystem snarast föreläggas riksdagen. Utskottet behandlar denna fråga i det följande. Utskottets ställningstagande innebär att utskottet även avstyrker yrkanden i motionen 1975:1280 om ändring redan den 1 juli i år av reglerna för driftbidraget till deltidsförskolan.

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 19 med "Vid kommande" och slutar på s. 20 med "utredningens arbete" bort utgå.

8. beträffande grunderna för statsbidrag till anordnande av förskolor och fritidshem (punkten 2 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 18 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "motionsyrkandena regeringsförslaget" bort ha följande lydelse:

Samhällets stöd till barnfamiljerna i form av kommunal barnomsorg håller visserligen på att byggas ut men utbyggnaden är klart otillräcklig och sker i alltför långsam takt. Som framhålls i motionen 1975:261 finns det ungefär 800 000 förskolebarn i landet och av dessa har ungefär hälften förvärvsarbeteande mödrar. Det finns emellertid endast 63 000 platser i heltidsförskola. Inte heller antalet platser i fritidshem räcker tillnärmelsevis till. Det finns således bara 18 000 fritidshemsplatser men 200 000 skolbarn på lågstadiet med förvärvsarbeteande mödrar. I överensstämmelse med de synpunkter som anförs i nämnda motion är det – utöver åtgärder i form av bl. a. statliga normer för utbyggnaden av barnomsorgen – enligt utskottets mening nödvändigt att ytterligare statliga insatser görs för att få en snabb utbyggnad av barnomsorgen. Då det visat sig att den tillfälliga höjningen av anordningsbidraget för förskolor och fritidshem haft god effekt anser utskottet att nämnda bidrag även efter årsskiftet 1974-1975 bör utgå med 12 000 kr. per plats. Med denna storlek på anordningsbidraget täcks så gott som hela kommunens byggkostnad.

I enlighet med det sagda tillstyrker utskottet motionen 1975:261 i här aktuell del och motionen 1975:1280, såvitt avser höjning av anordningsbidraget.

Såvitt avser driftbidraget för daghem och fritidshem anser utskottet sig böra godtaga den begränsade höjning som föreslås i propositionen, i avvaktan på att förslag till nytt statsbidragssystem föreläggs riksdagen. Utskottet behandlar denna fråga i det följande. Utskottets ställningstagande innebär att utskottet även avstyrker yrkanden i motionen 1975:1280 om ändring redan den 1 juli i år av reglerna för driftbidraget till deltidsförskolan.

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 19 med "Vid kommande" och slutar på s. 20 med "utredningens arbete" bort utgå,

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen

a) med bifall till motionen 1975:261 och motionen 1975:1280, båda motionerna i motsvarande del, samt med anledning av regeringens förslag ger regeringen till känna vad utskottet anför om grunderna för statsbidrag till anordnande av förskolor och fritidshem,

b) med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:1280 i motsvarande del godkänner de av föredragande departementschefen förordade grunderna för statsbidrag till driften av förskolor och fritidshem,

9. beträffande *medelsanvisningen till Bidrag till anordnande av förskolor och fritidshem* (punkten 3 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som – under förutsättning av bifall till reservationen 8 – anser att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen till *Bidrag till anordnande av förskolor och fritidshem* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 160 000 000 kr.,

10. beträffande *upprättande av barnomsorgsplaner m. m. och översyn m. m. av statsbidragsreglerna* (punkten 5 i hemställan) av herr Romanus (fp), fröken Andersson (c) och herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 18 med "Enligt 10 §" och slutar på s. 19 med "skall fastställas" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker att riksdagen hos regeringen begär att förslag till nytt statsbidragssystem för kommunernas barnomsorg utarbetas skyndsamt utan att avvakta kommunalekonomiska utredningens arbete, om möjligt så att ett förslag kan föreläggas riksdagen under 1975. Ett nytt statsbidragssystem bör innefatta garantier mot att det statliga stödet till barnomsorgen i framtiden urholkas av stigande kostnader. Skäl talar för att en sådan garanti skapas genom anknytning av stödet till personalkostnaderna.

Kommunerna skall enligt förskolelagen anta förskoleplaner. För att säkerställa en utbyggnad av barnomsorgen över hela landet bör förslag till en bindande utbyggnadsplan – innefattande riktlinjer för kommunerna – föreläggas riksdagen. Samtidigt bör riksdagen, som ovan nämnts, besluta om förbättrade statsbidrag, som garanterar de ekonomiska förutsättningarna för planens genomförande.

Planeringen bör syfta till full behovstäckning av heltidsverksamheten. Detta mål bör uppnås inom en tioårsperiod. Även den kompletterande fritidsverksamheten för skolbarn bör ingå i planeringen.

I enlighet med det anförda bör riksdagen i anledning av här aktuella yrkanden i följande motioner, nämligen 1975:261, 1975:486, 1975:769, 1975:1280, 1975:1296 och 1975:1812 ge regeringen till känna vad utskottet anført beträffande översyn m. m. av statsbidragsreglerna och beträffande upprättande av barnomsorgsplaner m. m. Motionen 1975:207 avstyrks.

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 20 som börjar med "Under hänvisning till kommunalekonomiska" och slutar med "måste ske" bort utgå,

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen

- a) beträffande upprättande av barnomsorgsplaner m. m. och översyn m. m. av statsbidragsreglerna med anledning av motionen 1975:261 i motsvarande del, motionen 1975:486, motionen 1975:769, motionen 1975:1280 i motsvarande del, motionen 1975:1296 och motionen 1975:1812 ger regeringen till känna vad utskottet anført,
- b) beträffande ett enhetligt statsbidrag till daghem, fritidshem och familjedaghem avslår motionen 1975:207,

11. beträffande översyn m. m. av statsbidragsreglerna (punkten 5 i hemställan) av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 20 som börjar med "Under hänvisning till kommunalekonomiska" och slutar med "måste ske" bort ha följande lydelse:

Behovet av kvalitet vad gäller vården vid daghem och fritidshem tas upp i motionen 1975:207 av fru Troedsson m. fl. (m). I motionen påvisas att statsbidragen till daghemmen utgår med ett och samma belopp per plats och är oavsett om tillgången till personal i förhållande till antalet barn är tillräcklig eller inte och oavsett personalens utbildning. Statsbidraget utgår vidare med samma belopp per plats oavsett om det är fråga om en småbarnsavdelning med dess större personalbehov eller en syskongrupp. Till familjedaghemmen utgår däremot statsbidrag med en viss andel av kommunens bruttokostnader för verksamheten.

Motionärerna anför vidare att riksdagens beslut år 1974 om kvotregelns avskaffande och ett till 35 procent av bruttokostnaderna förhöjt statsbidrag till familjedaghemmen innebar ett betydelsefullt steg i riktning mot mer neutrala statsbidragsbestämmelser och att det är önskvärt att fortsätta på den sålunda inslagna vägen. Ett sätt att förbättra statsbidragsbestämmelserna skulle vara att låta också statsbidragen till daghemmen och fritidshemmen utgå med en bestämd andel av kommunens bruttokostnader.

Utskottet delar härvidlag motionärernas uppfattning att statsbidrag till daghemmen och fritidshemmen som – liksom till familjedaghemmen – utgick med en bestämd andel av kommunens bruttokostnader skulle utan

tvivel innebära en kvalitetsstimulans för kommunerna och även förbättra deras ekonomiska möjligheter att bereda plats för handikappade barn, vilka ofta kräver extra personal. Procenttalet för statsbidraget bör givetvis för att åstadkomma neutralitet vara detsamma för familjedaghemmen som för daghemmen. Ett så utformat statsbidrag skulle också ligga i linje med det allmänna driftbidrag till den kommunala socialvården, innebärande viss procentuell andel av de totala driftkostnaderna, som socialutredningen förrespråkar. Utskottet tillstyrker därför motionen 1975:207.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet de fyra övriga motionsyrkanden som syftar till att andra former av statsbidragsregler på barnomsorgsområdet skall föreläggas riksdagen, nämligen motionen 1975:261 av herr Hermansson m. fl. (vpk), motionen 1975:486 av fru Landberg m. fl. (s), motionen 1975:1280 av herr Olsson i Kil (fp) och motionen 1975:1812 av herr Hermansson m. fl. (vpk).

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen

a) beträffande upprättande av barnomsorgsplaner m. m. avslår motionen 1975:261 i motsvarande del, motionen 1975:769 och motionen 1975:1296,

b) beträffande översyn m. m. av statsbidragsreglerna *dels* med bifall till motionen 1975:207 anhåller att regeringen vid riksmötet 1975/76 framlägger förslag innebärande att statsbidrag till såväl daghem och fritidshem som familjedaghem bestäms till viss enhetlig andel av kommunens bruttokostnader för verksamheten, *dels* avslår motionen 1975:261 i motsvarande del, motionen 1975:486, motionen 1975:1280 i motsvarande del och motionen 1975:1812,

12. beträffande *barntillsyn vid vuxenutbildning* (punkten 6 i hemställan) av herrar Carlshamre (m), Romanus (fp) och Åkerlind (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 20 med "Under hänvisning till vad" och slutar på s. 21 med "vid vuxenutbildning" bort ha följande lydelse:

Svårigheten att ordna barntillsyn är ofta ett hinder för särskilt kvinnor att delta i vuxenutbildningen. Då det inte sällan är fråga om ett tillsynsbehov som bara omfattar några timmar per dag under en begränsad tid, kan det vara svårt att bereda plats för dessa barn inom den redan hårt belastade kommunala barntillsynen på daghem och familjedaghem. Från ekonomisk och praktisk synpunkt är det ofta att föredra att man ordnar en enklare form av barntillsyn i anslutning till den kommunala vuxenutbildningens lokaler. Sådan enklare barntillsyn för tillfälliga behov har prövats i många kommuner, men det vill synas som om kommunernas ekonomiska svårigheter under senare år lett till att sådan barntillsynsverksamhet dragits

in. Barntillsynen vid vuxenutbildningen skulle därför kunna underlättas exempelvis genom statsbidrag till sådan enklare barntillsyn. Utskottet anser under hänvisning till det anförda att riksdagen hos regeringen skall anhålla om förslag till åtgärder för att underlätta barntillsynen vid vuxenutbildning. Motionen 1975:1235 av herr Bohman m. fl. (m) tillstyrks således i denna del av utskottet.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen beträffande barntillsyn vid vuxenutbildning med bifall till motionen 1975:1235 i motsvarande del hos regeringen anhåller om förslag till åtgärder för att underlätta barntillsyn vid vuxenutbildning.

Vid 9. D 4. Bidrag till kommunala familjedaghem

13. beträffande *bidragsunderlaget* (punkten 1 i hemställan) av herrar Carls-hamre (m), Romanus (fp) och Åkerlind (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 21 med "I samband" och slutar på s. 22 med "för familjedaghemssassistent" bort ha följande lydelse:

I motionen 1975:155 av fru Troedsson (m) och herr Åkerlind (m) framhålls att statsbidrag till familjedaghemsverksamheten numera utgår på i stort sett motsvarande grunder som till den sociala hemhjälpen. I bidragsunderlaget för social hemhjälp ingår fr. o. m. detta år också kostnader för den arbetsledande personalen, de s. k. hemhjälsledarna. Motiveringen är att det här gäller insatser som är direkt knutna till hemhjälsverksamheten. I bidragsunderlaget för familjedaghemsverksamheten ingår däremot inte kostnader för familjedaghemssassistenterna, trots att det även här är fråga om insatser som är direkt knutna till familjedaghemsverksamheten.

Utskottet delar här motionärernas uppfattning att det arbete som utförs av familjedaghemssassistenterna har stor betydelse för en fullgod familjedaghemsverksamhet och att statsbidragsunderlaget också här bör innefatta kostnaderna för familjedaghemssassistenterna. Detta skulle innebära såväl en stimulans som vidgade ekonomiska möjligheter för kommunerna att anställa tillräckligt antal familjedaghemssassistenter. Utskottet tillstyrker därför motionen 1975:155. I enlighet med motionsyrkandet bör ändringen i statsbidragsgrunderna träda i kraft den 1 januari 1976.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande bidragsunderlaget att riksdagen med bifall till motionen 1975:155 ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Vid 12. E 1. Socialstyrelsen

14. beträffande *särskilda åtgärder mot barnolycksfall* (punkten 3 i hemställan) av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 26 med "Utskottet vill" och slutar på s. 27 med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Den lämnade redogörelsen visar att initiativ när det gäller åtgärder mot barnolycksfall inte saknas vare sig från centrala myndigheters eller från organisationslivets sida. Verksamheten mot barnolycksfall skulle emellertid få större genomslagskraft och bättre effekt om det funnes ett centralt organ med anknytning till socialstyrelsen, som representerade olika intressenter på området och som kunde samordna insatserna från olika håll i systematiska aktioner mot barnolycksfall. Med ett centralt organ ges också större möjligheter till sådan utvärdering av insatserna som ger anvisningar om var tyngdpunkten i kampen mot barnolycksfallen i fortsättningen bör läggas. Ett outhärligt hjälpmedel för en effektivisering av kampen mot barnolycksfall är en övergripande registrering av barnolycksfallen.

Insatser på centralt håll mot barnolycksfallen måste kompletteras med särskilda insatser på det lokala planet som tar hänsyn till de särskilda förhållandena på de olika orterna, som kan innebära risker för barnolycksfall, såsom t. ex. vissa anläggningar, trafikförhållanden och vattendrag. Även på det lokala planet har olika organ m. fl. ansvar för kampen mot barnolycksfall, såsom barna- och ungdomsvården, polisen, skolan och bostadsföretagen. Barnavårdsnämnden/den sociala centralnämnden skulle kunna svara för att initiativ tas till en samordning av kampen mot barnolycksfallen. Kampen mot barnolycksfallen bör föras ut i de olika bostadsområdena, t. ex. genom att barnavårdsnämnden/den sociala centralnämnden eller det lokala samordningsorgan som bildas engagerar enskilda personer med uppgift att bevaka och rapportera förhållanden som kan innebära risker för barnen.

Vad utskottet sålunda anfört innebär att utskottet tillstyrker motionen 1975:1265.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *särskilda åtgärder mot barnolycksfall* att riksdagen med bifall till motionen 1975:1265

- a) ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående inrättandet av ett samordnande centralt organ med uppgift att handha barnskyddsfrågor, verka för en övergripande registrering av barnolycksfall och förlopp för utvärdering och slutsatser,
- b) hos regeringen hemställer om initiativ till utformning av bestämmelser och anvisningar enligt vilka en lokal förankring inom kommunerna av barnskyddsarbetet kan åstadkommas,

Vid 31. **Vissa särskilda frågor**

15. beträffande *statsbidrag till s. k. akutkliniker* (punkten 1 i hemställan) av herr Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 53 som börjar med "Utskottet som" och slutar med "motionen 1975:345" bort ha följande lydelse:

Utskottet som vid föregående års riksdag (SoU 1974:5, s. 33) underströk vikten av att förslag i anledning av fylleristrafutredningens betänkande snarast möjligt föreläggs riksdagen, anser att justitieutskottets prövning av angivna motioner inte bör föregripas. Socialutskottet anser emellertid att riksdagen i detta sammanhang bör uttala att förslag i anledning av fylleristrafutredningens betänkande bör innehålla även förslag till statsbidrag till akutkliniker. Vad utskottet sålunda anfört i anledning av motionen 1975:345 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande statsbidrag till s. k. akutkliniker att riksdagen med anledning av motionen 1975:345, såvitt här är i fråga, ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Vid 33. **J 3. Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. J 4. Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.**

16. beträffande *utbyggnaden av inackorderingshem och behandlingshem* (punkterna 2 och 4 i hemställan) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Larsson i Öskevik (c), Romanus (fp), Andreasson i Östra Ljungby (c) och fröken Andersson (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 55 med "Som framhålls" och slutar på s. 56 med "och år" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motionerna går utvecklingen inom nykterhetsvården mot öppnare vårdformer. Inackorderingshemmen utgör ett viktigt led i utvecklingen. Socialstyrelsen har förordat att medel anvisas för statsbidrag till anordnandet av 250 nya vårdplatser på inackorderingshem och behandlingshem, medan regeringen föreslagit att medel anvisas för endast 50 nya platser.

Även om det finns skäl att vid prövningen av anslagsfrågan ta hänsyn till det pågående arbetet rörande inackorderingshem inom nykterhetsvårdens anstaltsutredning, är det enligt utskottets mening uppenbart att behov finns av ett större antal nya vårdplatser än vad regeringen föreslagit. Härtill kommer behovet på narkomanvårdssidan. Utskottet förordar därför att medel anvisas för en utbyggnad med 100 platser utöver regeringens förslag. Medel bör därför anvisas med ett högre belopp än vad som föreslås i propositionen. Utskottets ställningstagande innebär att utskottet tillstyrker motionerna 1975:345 och 1975:773 såvitt avser antalet vårdplatser.

Med hänsyn --- (= utskottet) --- motsvarande del.

Utskottet har i övrigt inte något att erinra mot medelsberäkningen under J 3.

Från anslaget J 4 utgår bidrag till driftkostnader vid erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare, inackorderingshem för alkoholmissbrukare samt behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare.

Som en följd av utskottets ställningstagande till frågan om utbyggnad av inackorderingshem och behandlingshem förordar utskottet i anledning av yrkanden i motionerna 1975:345 och 1975:773 att anslaget räknas upp med 1 000 000 kr. utöver regeringens förslag. I övrigt biträder utskottet regeringens förslag under J 4. Detta innebär bl. a. att utskottet tillstyrker en icke oväsentlig uppräknings av driftbidraget till erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare och att högsta bidragsbeloppet för inackorderingshem och behandlingshem för narkotikamissbrukare ökas från 35 000 kr. till 40 000 kr. per plats och år.

dels att utskottets hemställan under 2 och 4 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motionerna 1975:345 och 1975:773, båda motionerna i motsvarande del, och med anledning av regeringens förslag till *Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 2 700 000 kr.,
4. att riksdagen med anledning av motionerna 1975:345 och 1975:773, båda motionerna i motsvarande del, och med anledning av regeringens förslag till *Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 122 900 000 kr.

Vid 35. J 6. Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården

17. beträffande *medelsanvisningen* av herr Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 57 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "således motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till de stora krav som ställs på personalen vid vårdanstalter för alkoholmissbrukare är det enligt utskottets mening angeläget att personalen får ökade möjligheter till vidareutbildning och att därvid all personal bereds möjlighet att delta i kurser och konferenser. För att möjliggöra en kursverksamhet m. m. av den omfattning som socialstyrelsen föreslagit förordar utskottet med anledning av motionen 1975:345 av herr Helén m. fl. (fp) att medelsanvisningen bestäms till ett belopp, som med 305 000 kr. överstiger det i propositionen beräknade.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionen 1975:345, såvitt här är i fråga, till *Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården* för budgetåret 1975/76 anvisar ett reservationsanslag av 655 000 kr.

Vid 36. J7. Bidrag till Länkrörelsen m. m.

18. beträffande *medelsanvisningen* (punkten 1 i hemställan) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Larsson i Öskevik (c), Andreasson i Östra Ljungby (c) och fröken Andersson (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 59 som börjar med "Som utskottet" och slutar med "av anslaget" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att erfarenheterna visat att de insatser som görs med stöd av medel som anvisas under förevarande anslag är betydelsefulla. Anslaget bör därför uppräknas betydligt mer än vad regeringen föreslagit. Utskottet förordar i enlighet med yrkandet i motionen 1975:773 att 5 300 000 kr. anvisas under anslaget. Härigenom tillgodoses i viss utsträckning även motionen 1975:345 och motionen 1975:1258, sistnämnda motion såvitt avser anslagets storlek.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motionen 1975:773 i motsvarande del samt med anledning av regeringens förslag, motionen 1975:345 och motionen 1975:1258, båda motionerna i motsvarande del, till *Bidrag till Länkrörelsen m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett anslag av 5 300 000 kr.,

19. beträffande *medelsanvisningen* (punkten 1 i hemställan) av herr Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 59 som börjar med "Som utskottet" och slutar med "av anslaget" bort ha följande lydelse:

De bidrag som från anslaget utgått till sammanslutningar av f. d. alkoholmissbrukare och till organisationer för stöd och hjälp åt läkemedelsmissbrukare har fortlöpande höjts. Bidragen till dessa organisationer föreslås för nästa budgetår bli 3 800 000 kr. Regeringen föreslår vidare att det bidrag, som från och med innevarande budgetår kan utgå till kommuner och organisationer för rehabilitering av alkohol- eller narkotikaskadade personer, skall bli 1 000 000 kr. Enligt utskottets mening är den av regeringen föreslagna uppräknningen av anslaget otillräcklig. Såvitt avser bidrag till sammanslutningar av f. d. alkoholmissbrukare bör medel anvisas med 2 500 000 kr. och till sammanslutningar för hjälp åt läkemedelsmissbrukare med 2 000 000 kr., eller således tillhoppa 700 000 kr. utöver vad regeringen förordat. Vidare finns det skäl att väsentligt räkna upp det bidrag som är avsett

för kommuner och vissa organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- och narkotikaskadade personer. Det arbete som utförs av de frivilliga ideella organisationerna har visat sig ge goda resultat och det är angeläget att samhället ger det ökat stöd. Det föreslagna bidraget om 1 000 000 kr. bör enligt utskottets mening räknas upp till 2 500 000 kr. Härvid bör bidrag även kunna utgå till kommuner och organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av ensamstående hemlösa. Som en följd av det anförda tillstyrker utskottet förslaget i motionen 1975:345 att anslaget räknas upp till 7 000 000 kr. Härigenom tillgodoses även motionerna 1975:775 och 1975:1258, såvitt avser medelsanvisningen. Højningen av anslaget medger även ett ökat utrymme för socialstyrelsen att tillgodose DKS:s medelsbehov för RIA-arbetet.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motionen 1975:345 i motsvarande del samt med anledning av regeringens förslag, motionen 1975:773 och motionen 1975:1258, båda motionerna i motsvarande del, till *Bidrag till Länkrörelsen m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett anslag av 7 000 000 kr.,

20. *beträffande frågan om uppdelning av anslaget mellan olika grupper bidragssökande* (punkten 2 i hemställan) av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 61 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "anser motiverad" bort ha följande lydelse:

I motionen 1975:110 av herrar Fridolfsson (m) och Åkerlind (m) föreslås att någon uppdelning i förväg av anslaget mellan olika grupper av bidragssökande inte skall ske utan att hela anslaget skall stå öppet för samtliga bidragssökande. Enligt utskottets mening leder motionsförslaget till en förbättring därigenom att alla bidragssökandes behov provas på samma sätt och utan att hänsyn måste tas till vilken grupp de bidragssökande tillhör. Motionsförslaget tillstyrks därför. Om den sålunda förordade principen för medelsfördelningen skulle leda till att de som förut fått bidrag erhåller ett lägre belopp än under tidigare budgetår bör detta lösas genom att regeringen överväger en højning av anslagsposten under kommande budgetår.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande frågan om uppdelning av anslaget mellan olika grupper bidragssökande* att riksdagen med bifall till motionen 1975:110 ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Vid 40. K 5. Bidrag till driften av särskolor m. m.

21. beträffande *medelsanvisningen, såvitt avser undervisningen av vuxna psykiskt utvecklingsstörda*, av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Larsson i Öskevik (c), Romanus (fp), Andreasson i Östra Ljungby (c) och fröken Andersson (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 68 som börjar med "Enighet råder" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Enighet råder om att den här aktuella vuxenutbildningen för psykiskt utvecklingsstörda är viktig. Utskottet delar skolöverstyrelsens och motionärernas uppfattning att den hittills bedrivna verksamheten skall överföras i fasta former. Under innevarande år beräknas omkring 500 utvecklingsstörda få del av det stöd som nu utgår till ifrågavarande verksamhet. Det är uppenbart att detta stöd måste väsentligt stärkas. Inom omsorgsverksamheten finns bortåt 20 000 vuxna utvecklingsstörda. En stor del av dessa, sannolikt mer än hälften, har icke fått någon undervisning eller träning alls under sin skollålder, som inföll före den nuvarande omsorgslagens tillkomst. För deras vidkommande är en mera sammanhängande utbildning och träning nödvändig. Även sådana utvecklingsstörda, som i större eller mindre omfattning fått viss undervisning i skolan har vanligen stort behov av att få vidmakthålla och utveckla sina kunskaper och färdigheter. Inte ens med det anslag som skolöverstyrelsen begärt kommer det att vara möjligt att finansiera mer än ett mindre antal veckotimmar för varje påbörjat 100-tal vuxna utvecklingsstörda inom varje landsting, eftersom det oftast är fråga om undervisning i små grupper.

På grund av det anförda förordar utskottet att, med bifall till yrkandena i motionerna 1975:490 och 1975:1401, anslaget räknas upp med 6 100 000 kr. utöver regeringens förslag. Härigenom tillgodoses även motionen 1975:1254, såvitt här är i fråga.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motionerna 1975:490 och 1975:1401 samt med anledning av regeringens förslag och motionen 1975:1254, såvitt här är i fråga, till *Bidrag till driften av särskolor m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 180 300 000 kr.

Särskilda yttranden**Vid 11. D 6. Bidrag till semesterhem m. m.**

1. beträffande *översyn av vissa resebestämmelser* (betänkandet s. 22 och 23) av herr Gustavsson i Alvesta (c) som anför:

Enligt kungörelsen (1967:472) om statsbidrag till driften av semesterhem

m. m. utgår statsbidrag för resa till och från semesterhem och för resa i samband med annan semestervistelse enligt de grunder som socialstyrelsen fastställer. I Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor, nr 203, utgiven i december 1967, har socialstyrelsen meddelat närmare anvisningar i frågan, vilka gällt sedan ingången av år 1968.

Socialstyrelsen anförde i nämnda Råd och anvisningar att styrelsen noggrant kommer att följa semesterhemsnämndernas handläggning av resebidragsärendena och tillsammans med nämnderna försöka komma fram till vissa normer. Då nu styrelsen i sin anslagsframställning för budgetåret 1975/76 hemställt om översyn av bestämmelserna om bidrag för resor till och från semesterhem, finner jag en sådan översyn synnerligen angelägen med hänsyn till dels den tid som förflutit sedan socialstyrelsen utfärdade de nämnda anvisningarna, dels den icke ringa erfarenhet som nu vunnits vid handläggning av ifrågavarande ärenden. Jag anser mig i nuläget böra avstå från att framställa något yrkande men förutsätter att den begärda översynen görs snarast utan sammankoppling med annat tidsödande utredningsarbete.

Vid 21. F 4. Skyddsympningar

2. beträffande *gammaglobulininjektioner mot gulsot* (betänkandet s. 34) av herr Romanus (fp) som anför:

I anslutning till motionen 1975:260 av herr Henmark (fp) vill jag erinra om de förslag som tidigare framförts i riksdagen från folkpartiet om att kostnaderna för förebyggande hälsovård och hälsokontroll i princip bör jämsställas med läkarvårdskostnader inom den allmänna försäkringen. I ett sådant större sammanhang bör den i motionen väckta frågan om förbilligande av gammaglobulininjektioner mot gulsot kunna övervägas.

Vid 38. K 2. Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade

3. beträffande *tillverkningen av ortopediska skor* (betänkandet s. 64 och 65) av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som anför:

Som anføres i motionen 1975:781 är det viktigt att nedbringa såväl kostnader som väntetider när det gäller ortopediska skor. Det är därför av vikt att ortopediska skor i största möjliga utsträckning kan fabriksstillverkas. De i motionen påtalade långa väntetiderna måste också nedbringas. Utskottet uttalar att väntetiderna i gynnsamma fall kan bli endast två veckor. Men i speciellt ogynnsamma fall kan väntetider på över ett år förekomma, och väntetider på 4–6 månader är tämligen vanliga. Detta förhållande ter sig särskilt otillfredsställande med hänsyn till att den handikappade tvingas att betala sin egenavgift i förskott vid beställningen. Det framstår som naturligt att de i det föregående angivna frågorna ägnas uppmärksamhet av sjukvårdshuvudmännen i samband med att de vid årsskiftet enligt förslag i propositionen 1975:36 helt övertar ansvaret för att tillhandahålla hjälpmedel åt handikappade.

Bilaga I

Förslag till lagändring som framlagts av utskottet vid punkten 3. C 1 Allmänna barnbidrag

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag**

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag¹ dels att 1 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i 7, 11, 14 och 19 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form.

*Nuvarande lydelse**Utskottets förslag*1 §²

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 1 500 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 1 800 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Denna lag träder i kraft såvitt gäller 7, 11, 14 och 19 §§ en vecka efter den dag, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och i övrigt den 1 januari 1976.

¹Lagen omtryckt 1973:449.

²Senaste lydelse 1973:955.

Bilaga 2

Förslag till lagändring som framlagts av regeringen och som behandlas av utskottet vid punkten 5. C 4 Ersättning för bidragsförskott

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott**

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1964:143) om bidragsförskott¹ dels att 1 § skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i 9, 20, 22, 24 och 25 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §²

Tillkommer vårdnaden om barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, endast en av föräldrarna eller står barnet icke under föräldrarnas vårdnad, utgår enligt vad nedan stadgas av allmänna medel bidragsförskott till barnet i förhållande till fader eller moder, som ej har vårdnaden om barnet.

Utan hinder av att barnet saknar svenskt medborgarskap, må bidragsförskott utgå, därest vårdnadshavaren är svensk medborgare och bosatt i riket.

Bidragsförskott utgår även till här i riket bosatt barn som icke är svensk medborgare om vårdnadshavaren är bosatt i riket och antingen barnet eller vårdnadshavaren sedan minst sex månader vistas i riket.

Fader eller moder, som ej har vårdnaden om barnet, benämnes i denna lag underhållsskyldig.

Denna lag träder i kraft såvitt gäller 9, 20, 22, 24 och 25 §§ en vecka efter den dag, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och i övrigt den 1 januari 1976.

¹Senaste lydelse av 22 § 1971:594.

²Senaste lydelse 1971:902.

Bilaga 3

Förslag till lagändring som framlagts i reservationen 2 vid punkten 3. C 1
Allmänna barnbidrag

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag¹
dels att 1 § skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i 7, 11, 14 och 19 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer
skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form.

Nuvarande lydelse

Reservantens förslag

1 §²

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag *med 1 500 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.*

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall *i enlighet med vad nedan närmare stadgas* av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag *för varje kvartal med fem procent av det basbelopp enligt lagen om allmän försäkring, som gäller vid ingången av kvartalet.*

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Denna lag träder i kraft såvitt gäller 7, 11, 14 och 19 §§ en vecka efter den dag, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och i övrigt den 1 juli 1975.

¹ Lagen omtryckt 1973:449.

² Senaste lydelse 1973:955.

Bilaga 4

Förteckning över reservationer och särskilda yttranden

Reservationer

	Parti	Sid.
<i>Vid 3. C 1. Allmänna barnbidrag.</i>		
1. Indexreglering av de allmänna barnbidragen (motiveringen till punkten 1 i hemställan).....	c, fp	74
2. Höjning och indexreglering av de allmänna barnbidragen (punkten 1 i hemställan).....	vpk	74
3. Medelsanvisningen (punkten 2 i hemställan) ...	vpk	75
4. Vårnadsbidrag (punkten 3 i hemställan)	c	75
5. Vårnadsbidrag (punkten 3 i hemställan)	fp	76
6. Vårnadsbidrag, individuella lösningar av barn tillsynen och en utredning om familjens situation (punkten 3 i hemställan).....	m	77
<i>Vid 8. D 2. Bidrag till anordnande av förskolor och fritidshem. D 3. Bidrag till driften av förskolor och fritidshem.</i>		
7. Grunderna för statsbidrag till anordnande och till driften av förskolor och fritidshem (motiveringen till punkten 2 i hemställan)	fp, l c	79
8. Grunderna för statsbidrag till anordnande av förskolor och fritidshem (punkten 2 i hemställan).	vpk	80
9. Medelsanvisningen till Bidrag till anordnande av förskolor och fritidshem (punkten 3 i hemställan)	vpk	81
10. Upprättande av barnomsorgsplaner m. m. och översyn m. m. av statsbidragsreglerna (punkten 5 i hemställan)	fp, l c, vpk	81
11. Översyn m. m. av statsbidragsreglerna (punkten 5 i hemställan).....	m	82
12. Barn tillsyn vid vuxenutbildning (punkten 6 i hemställan)	m, fp	83
<i>Vid 9. D 4. Bidrag till kommunala familjedaghem.</i>		
13. Bidragsunderlaget (punkten 1 i hemställan).....	m, fp	84
<i>Vid 12. E 1. Socialstyrelsen.</i>		
14. Särskilda åtgärder mot barnolycksfall (punkten 3 i hemställan).....	vpk	85
<i>Vid 31. Vissa särskilda frågor.</i>		
15. Statsbidrag till s. k. akutkliniker (punkten 1 i hemställan)	fp	86

<i>Vid 33. J 3. Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. J 4. Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.</i>		
16. Utbyggnaden av inackorderingshem och behandlingshem (punkterna 2 och 4 i hemställan)	c, fp	86
<i>Vid 35. J 6. Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården.</i>		
17. Medelsanvisningen	fp	87
<i>Vid 36. J 7. Bidrag till Länkrörelsen m. m.</i>		
18. Medelsanvisningen (punkten 1 i hemställan) . . .	c	88
19. Medelsanvisningen (punkten 1 i hemställan) . . .	fp	88
20. Frågan om uppdelning av anslaget mellan olika grupper bidragssökande (punkten 2 i hemställan) m		89
<i>Vid 40. K 5. Bidrag till driften av särskolor m. m.</i>		
21. Medelsanvisningen, såvitt avser undervisningen av vuxna psykiskt utvecklingsstörda.	c, fp	90

Särskilda yttranden

<i>Vid 11. D 6. Bidrag till semesterhem m. m.</i>		
1. Översyn av vissa resebestämmelser (betänkandet s. 22 och 23)	l c	90
<i>Vid 21. F 4. Skyddsympningar</i>		
2. Gammaglobulininjektioner mot gulsot (betänkandet s. 34).	fp	91
<i>Vid 38. K 2. Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade.</i>		
3. Tillverkningen av ortopediska skor (betänkandet s. 64 och 65).	m	91